هاوکاری

رۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتییە

له دار الجماهير دەرئەچێ‌و

له دار الحرية چاپ ئەکرێ

التضامن

ژمارە (٢٠١) ١٨-١-١٩٧٤

نرخی (٢٠) فلسە

تەلەفۆن ٢٠٣٦٥

سبەینێ وەزیری رۆشنبیری پولونیا ئەگاتە بەغدا

سبەینێ - شەممە - بەرێز ستانسواف فرونسکی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی کارگەران‌و وەزیری روشنبیری پولونیا بەسەردانێکی دە رۆژی سەر لەبەغدا ئەدات • وەلە سەردانەکەیدا لەگـــەل کاربەدەستانی وەزارەتی راگەیاندن گفتوگۆ ئەکات •

ئا•د•ع

سەرۆك أحمد حسن بكر نامەیەکی لەسەرۆکی صۆمالەوە پێ گەیشت

سەرەك کۆمـــار کاك أحمد حسن بکر ئێوارەی ١٦-١ لەبارەگاکەیاندا لەکۆشکی جمهـــوری پێشوازیان کرد لەبەرێز عمر عرته غالب وەزیری دەرەوەی صومال • وە لەدیدەنی‌یەکەدا نامەیەکی بەرێـــز محمد سیاد بری سەرۆکی صومالیان لێ‌وەرگرت •

ئا•د•ع

سەرۆك بەکرو مامۆستا صدام بەدەنگی هەموو ئەندامانی کۆنگرەی هەشتەمی پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب هەڵبژێران

١٠٠٠ ملیۆن دۆلاری تر بۆ پێشخستنی پیشەسازی وڵات

● سەرەك کۆمار کاك احمد حسن بکر هەفتەی رابـوردوولە بارەگاکەیانا پێشـوازی‌یان کرد لە بەرێز عمر عرتـه غالب‌وەزیری دەرەوەی صـومال‌و نامەیەکی سەرۆکی صـۆمال‌یان لێ وەرگرت ●

هەفتەی رابوردوو وەفدێکی ژاپۆن بە سەروکایەتی بەرێز یاسو هیرو ناکاسون وەزیری پیشەسازی‌و بازرگانی هـات بۆ بەغداو لەگەڵ وەفدێـکی عیراقا گفتوگۆی کـرد • وە لەئەنجامی گفتوگۆکەدا هەردوولا پەیمانێکی هاوکاری ئابوری‌و تەکنیکی‌یان مۆرکـرد • وە بەپێی ئەم ریککەوتنە ولاتـی ژاپۆن هەزار ملیـــون دۆلار بەقەرز ئەدات بەعیراق بـــۆ دامەزراندن‌و جێ‌بەجێ کـردنی چەند پرۆژەیەکی نـــەوت‌و پیشەسازی • وە عـــیراق پەیمانی‌دا کە نەوت‌و گـــاز‌و بەرهەمی نەوت‌و کەل‌وپـــەل‌و شتومەکی تر بە ژاپۆن بدات • ریککەوتننامەکەش لەلایـــەن کاك طە جزراوی وەزیـــری پیشەسازی‌و بەرێز یاسو هیرو ناکاسون وەزیری پیشەسازی‌و بازرگانی ژاپۆن مۆرکرا •

ئا•د•ع

بەم زووانە فەنزوێلا پیشەسازی نەوتی میللی ئەکات

رۆژی ١٦-١ هوگو پیریـز لاسیلفا وەزیری کان‌و نەوتـی فەنزویلا بلاوی‌کردەوە کـــە وڵاتەکەی هەموو کاروبارێـکی گەلاڵە کردووە بۆ ئـــەوەی پیشەسازی نەوت بکـــات بەموڵکی دەوڵەت •

وە بەم زووانە کونگرێـس یاسایەکی تایبەتی بـــەم مەسەلەیە دەرئەکات‌و لەمانگی مارتەوە ئیشی پێ ئەکرێت • وەوتی : موڵك‌و مـــاڵ‌و دەزگاکانی نەوتی بیگانـــە لە فەنزویلا بایی چوار ملیـــارو ٧٩٦ ملیون دولار ئەبـــێ‌و کردنیان بەموڵـــکی دەوڵەت هەموو جورە ئیمتیازیك لـــەو کۆمپانیا بێگانانە ئەسێنێتەوە• وە لەکوتاییدا لاسیلفا وتی : من لەو برِوایەدام کە ئەگـــەر ئەم دەزگایانە بکرێن بەموڵـکی دەوڵەت ئەوا باروگوزەرانـــی وڵات‌و داهاتـــی زۆربـــاش ئەبێت •

سەرکەوتنی ناوبژی کردنەکەی کیسنجەر قازانجی بەکێ ئەگەیەنێت؟!

هەنری کیسنجەر لە سەردانەکەی ئەم دواییەی قدسی داگیرکراوا وتی کە رێککەوتنی نێوان ئیسرائیل‌و میسر هەر ئەبێ‌و بەندە بەکاتەوە ! هەروەها وتی : ئـــەو رێککەوتنـــەی ئەبێت باری رۆژهەلاتی ناوەراســـت ئەگۆرِێت ئەمە جگە لەوەی ئیسرائیل سورە لەســـەر ئەوەی کە میسر ئەبێ پەیوەندی ئاشـــتی‌یانە لەگـــەل ئیسرائیل‌دا ببەستی واتە کۆتایی بە حاڵەتـــی جەنـــگ بهێنێت •

جالەم کورتە وتانەی کیسنجەرو وتەکۆنەکانی بۆمان دەرئەکەوێت کـــە وەزیری دەرەوەی ئیمپریالیـــزمی ئەمەریکا دانەرو بیرکەرەوەو کارگێری وتووێژکـــردن‌و ئاشتی بەرپاکردن‌و رێکخستنی ئیسرائیل‌و ئەو وڵاتـــە عەرەبی‌یانەیە کە کەوتونەتە مەیدانی رێککەوتنەوە ، وە ئەم رێککەوتنە ئەبێ بەخۆ بەدەستەوەدانێکی راســـت‌و رەوان نەك هەر بە ئیسرائیل بەڵـــکو بەئیمپریالیزمی ئەمەریکاش کە ئەم نەخشانە بەئاشکرا ئەکێشێت •

ئەگەر سەرنجێکی رابوردوی نزیکی وتووێژی نێوان میسرو ئیسرائیل بدەین‌و وتەکانی کیسنجەر بهێنینەوە بیرخۆمان کە دوای وەستانی وتوۆێژی ١٠١ کیلومەتری نێوان سوێس‌و قاهیرە وتی ، ئەم وەســـتانە پەکـــی وتووێژی ئاشتی‌یانەی جنێڤ ناخات ، ئەتوانین بگەینە ئـــەو ئەنجامەی کە ئێستاش ئەم وتانە لـــە خۆیـــەوە هەڵنارێژرێت کە دڵنیایە لە ریککەوتن‌و ئەڵێت ، بـــاری رۆژهەلاتی ناوەراست ئەگوررێت • بەڵام بابزانین ئەم بارە بەچ لایەکدا وە بۆ قازانجی کێ ئەگۆررێت • ئـــایا بەلای گەلی فەلەستین‌و بزوتنەوەی ئازادیخوازانەی گەلی عەرەب‌و گەلانی تری ناوچەکەدا ئەگۆررێت یان بـــەلای قازانجی ئیمپریالیزمی ئەمەریکاو هاوکارەکانیـــدا ؟! بێ‌گومان کیسنجەری نوێنەری مونۆپولی‌یەکانی ئەمەریکا دەست ناداتە کارێك قازانجی گەلان‌و زیانی کۆمپانیـــا چاوبرسی‌یە مۆنۆپولی‌یەکانی ئەمەریکای تێـــدا بێت‌و ئیسرائیلی دۆستی دێرینی ئەمەریکای تیـــا زەرەرمەنـــد بێت بۆیە لەپێشەوە ئەبێ ئەو راستی‌یە بزانین کەنیازی کیسنجەر لە گۆررانی باری‌رۆژهـــەڵاتی نـــاوەراســـت ئەوەیەکە بزوتنەوەی چەکداری فەلەستین لەناوبەرن‌و بزوتنەوەی شۆرشگێری گەلانی عەرەب‌و گـــەلانی‌تری ناوچەکە خامۆش‌بکەن‌و پاراستنی ئیسرائیل‌و گەشەکردنی ئەم قەوارە دەستکردەی زایۆنیستەکان زامن‌بکەن ، وە دەسەڵات‌و نفوزی خۆیان جارێکـــی‌ترو بەشێوەیەکی فراوانتر لە جاران بسەپێننەوە بەسەر ناوچەکەدا •

هەموو ئەزانین کە چارەکردنێکی عادیلانەی مەسەلەی عەرەب‌و فەلەستین بەوە ئەبێت کە زەوی‌یە داگیرکـــراوە کۆن‌و تازەکان لەدەست زایۆنیستەکان بسەندرێنەوەو عەرەبی فەلەستین بەمافی چارەنووسی خۆی شاد ببێت وە بزوتنەوەی چەکداری فەلەستین‌و بەشەکانی تـــری ناوچەکە بە ئامانجی خۆیان بگەن دژی ئیمپریالیـــزم‌و زایۆنیزم‌و کۆنەپەرستانی ناوچەکە • ئەمەش بەهیـــچ جۆرێك دوو دڵی ناوێت کە لەگـــەڵ وتووێژکردن‌و ریککەوتن‌و ساتو سەوا لەگەڵ ئیسرائیل و ئیمپریالیزمی ئەمەریکادا بەهیچ جۆرێك رێك‌ناکەوێت • بۆیە پێویستە لەسەر گەلی فەلەستین‌و پێشمەرگە دلێرەکانی هەروەها هەموو هێزە نیشتمان‌پەروەرو پێشکەوتن‌خوازەکـــانی گەلانی عەرەب‌و گەلانی تری ناوچەکـــە بچن بەگـــژ ساتووسەواو خۆ بەدەستەوەدانەوەو دەست بەرێگـــای شورشگێری‌یەوە بگرن تائەگەن بە ئامانج چونکە ئەمـــە تاکە رێگای سەرکەوتن‌و بەئامانج گەیشتن‌و پێشخستنی گەلانی ناوچەکەیە •

بروانە : ل ٤

یەکگرتنی تونس ولیبیا گەیشتە کوێ؟!

هەفتەی رابوردوو هەردوو وڵاتی تونس‌و لیبیا برِیاریـــان دا کە یەکبگرن‌و خۆیـــان ناوبنێن بە کۆماری عەرەبـــی ئیسلامی • وە لەلایەکـــی تریشـــەوە جەزایرو مەراکیش بەهـــۆی دەزگاکـــانی‌راگەیاندنەوە هێرشـــێکی توندیان بردە سەر ئـــەم هەنگاوەی لیبیـــاو تونـــس‌و ئەوەبوو حبیب شطی وەزیـــری‌دەرەوەی تونس کونگرەیەکی رۆژنامەنوسی گرت‌و تیایـــدا باسی ئەو یەکگرتنەی کـــردو وتی : تونس بویە ئەیـــەوێ بەدەستوبردی لەگەڵ لیبیـــا یەکبگرێ بۆئەوەی لیبیـــا بگێرێتەوە ریزی وڵاتانـــی (مەغربی عەرەب) دوای ئەوەی‌سەرهەنگ قەزافی هاتە سەر حوکم • وەئەم یەکگرتنـــەش بەپێچەوانەی خواستی گـــەلی لیبیاو تونس نیە •وە بەمزوانەدەسکاری دەستووری تونس ئەکرێت بۆئەوەی رێگـــای‌دەنگ‌دانی گشـــتی خـــۆش بکرێت •

ئاژانسەکان

شۆرشگێرانی کەمبودیا لەدووڵاوە بەرەو پایتەخت ئەچن

فنوم‌پن : ئاژانســـەکان .وابوو بەماوەیەك شورشگیرانی‌کەمبودیا لەهـــەرچوار لاوە گەمارۆی فنوم‌پنی پایتەختیـــان داوەو گەنم‌گردی لەچەند لاوە‌تۆپ بارانی ئەکەن • وەرۆژی ١٦-١ ئاژانسەکان وایـــان بلاوکردەوە کە لەبەری ژوورووڕۆژئاواوە شورشگێران بەرەو پایتەخت ئەکشێن‌و لەچـــەند لایـــەکی ترەوە ساروخیان گرتۆتە پایتەخت ســـاروخێك بەر بارەگای فەرمـــاندەی هێزەکانی کەمبودیا لیواسوشێن فرنادز کەوتوەو لە ئەنجامـــا پێنج سەرباز بریندار بـــووەو یەکێکی تر کوژراوە، وەیەکێکی تر لەبەردەم بارەگای رێگـــای ئاسمانی کەمبودیا تەقیوەتەوەو ژووری بلیت برِینی کـــاول کردووەو چەند ساروخێکی تـــر دەزگایەکی رێژیمیـــان هەڵتەکاندوەو ٢٣ ســـەرباز کوژراوو بریندار بـــوون • وە بەپێی قسەی ئاگاداران بـــێ لەماوەی پێنج هەفتەی رابوردوا ئەم هێرش‌و توپ بارانـــەی رۆژی ١٦-١ گەورەترین زیانی لەدوژمن داوە • لەلایـــەکی‌ تریشەوە لەم دە رۆژەی ئـــەم دواییەدا شورشگێران هێزێکی زۆریـــان لەناوچـــەیەك کۆکردوتەوە کە ٥ میـــل لەپایتەختەوە دوورە بۆ پەلامار بردنەسەر دوژمن •

دادگای بێرتراند رەسل محاکەمەی کاربەدەستە فاشستی‌یەکانی شیلی ئەکات

پاریس : ئا•د•ف : رۆژی ١٦-١ لەپاریس بلاوکرایـــەوە کە دادگای بێرتراند رەســـڵ برِیاری‌داوە محاکەمەی هەردوو حکومەتی شیلی‌و بەرازیـــل بکات بەتۆمەتی پێ‌شیل کردنی مافی ئادەمیزاد • وەدادگا کە بەهەمان تۆمەت داوا ئەکـــات کەدوو نوێنەری بولیڤیـــاو ئورگوای لەبەردەم ئـــەم دادگایەدا ئامادە ببـــن بـــۆ محاکەمەکردن • وە لیژنـــەی تەنفیزی دادگاکە برِیاری داوە کە یەکەم کۆبونەوەی لەشاری رۆما لە ٣١ی مارتی ئایندەدا رێك‌بخات ، وەکو ئەزانین لەو رۆژەدا کـــودەتایەکـــی میلیتاریستانە لەوڵاتی بەرازیل روویدا •

کرێکارانی لوبنان مان ئەگرن

بیروت: ئا•د•ع کرێکارانی لوبنان دوای ئەوەی حکومەت برِیاری‌دا داواکاریەکانیان نەهێنێتەدی ، برِیاریان‌دا، لەشەشی مانـــگی شوباتدا دەست‌بە مانگرتنێـــکی گشتی بکەن •

کرێکارانی لوبنـــان بـــەم مانگرتنەیان داوا لە حکومـــەت ئەکەن کە باری گوزەرانیـــان چاك‌بکرێت‌و رۆژانەکـــەیان زیادبکرێت‌و ئەو وەزارەتـــەی ئیستا دەست لەکاربکێشێتەوەو وەزارەتێکی تازە پێك بهێنرێت بەو مەرجەی وەزیری ئابوری‌و بـــازرگانی‌و کاروبـــازی کۆمەلایەتی‌و ئیسکان لەلایـــەن یەکێتی گشـــتی کریکارانـــی لوبنانەوە دابنرێت •

● مامۆستا صدام حسـین‌جێگری سەرۆکی ئەنجومـەنی‌سەرکردایەتی شورش ئیوارەی ١٦-١ پێشوازی بەرێز یاسوهیرو ناکاسونی وەزیـــری‌پیشەسازی‌و بازرگانی ژاپون‌و ئەو وەفدەیان‌کرد کە لەگەڵیابوو • وە دیدەنی‌یەکـــەش نزیکەی ســـەعات‌و نیوێـــکی خایاند ●

کیسنجەر بەدڵنیاییەوە باسی رێککەوتنی میسروئیسرائیل ئەکات

قاهیرە : ئاژانســـەکان نیوەڕۆی چوارشەممـە ١٦-١هەنری کیسنجەر وەزیـــری دەرەوەی ئەمەریکا دووجـــار لەگەڵ ئەنوەر ساداتی سەروکی‌میسر کۆبۆوە • وە پێـــش کۆبونەوەکان کیسنجەر وتی : نامـــەوێ لەوەزیاتر بڵێم کـــە لەم گەشتەدا سەرکەوتنێـکی باشمان دەست خســـتوە کیسنجەر ماوەیەك لەمەوبـــەر لەشاری قدس بـــوو وەلـــەوێ وتبوی ریککەوتن نزیك بۆتەوەهەروەهـــا کیســـنجەر ئەڵی : ئەو ریککەوتنـــە گۆرانێکی بنەرەتی لەرۆژهەلاتی ناوەراستدا بەرپائەکـــات • دیسان لەم رووەوە وتی : لە تەل‌ئەبیب گفتوگۆیەکی دوورودرێژم لەگەڵ کاربەدەستانی ئیسرائیل‌کرد وەئەم گفتوگۆیانە سود بەخش بوون ، راســـتەکوسپ‌و تەگەرە لەبەردەممانا‌هەبوو بەڵام منوا هەســـت ئەکەم کەبەرەو پێش‌چووین •هەروەها کیسنجەر وتـــی :میسرو ئیسرائیل بەباشـــی دێنەپێشەوە بۆ جیاکردنـــەوەولێك‌کردنەوەی هێزەکانیـــان •بەلام ئاژانسی دەنگوباســـی فەرەنسا ئەڵی دوژمـــن داوای کردوە کە میسر پەیمانێـــکی دەست‌نووسی بۆ مۆربکـــات‌دەربارەی کەم‌کردنـــەوەی هێزەکانی میسر لەبـــەری‌رۆژهەلاتی کەنالی سویـــس‌و کردنەوەی کەنالەکەو گیرانەوەی‌ئەو کەسانەی لە شوێنەکانیان دەربەدەربوون بۆ شارەکانی‌دەوروبەری سوێس • وە لە قاهیرە وابلاوکرایەوە کـــە ناکوکی لەسەر ئەم سێ‌خاڵەی خوارەوە لەنێوان هـــەردوولاداهەیە :

١ - کشانەوەی توپەکانـی‌میسر لەبەری رۆژهەلاتـــی کەنال •

٢ - جیاکردنەوەی هێـزەکانی هەردوولا بەدرێـــژای ناوچەکە تاوەکو خلیجـــی‌سویس •

٣ - دیاری‌کردنی ئەوکاتەی‌جیاکردنەوەی ئەم هێزانـــە ئەیخایەنێ •

لیبیا نەوت بە زامبیا ئەدات

طرابلس : ١٦-١ : لـــە ئەنجامی ئـــەو گفتوگۆیـــەی وەفدێکی زامبیا لەشـــاری طرابلس لەگەڵ کاربەدەستانی لیبیادا کردی حکومەتی لیبیـا برِیاری‌دا کە بەپێی پیویست نەوتی خاو بەزامبیا بـدات • وەرادیـــوی طرابلس وتی ، عزالدین مبروك وەزیری نەوتی لیبیا پەیمانێکی لـــەم رووەوە لەگەڵ وەفدەکەی زامبیـــا مۆردکرد •

institut kurde de paris

ئەفەریقای تێکۆشەر

-٦-

لە ژمارەکانی پێشووی هاوکاریدا کورتە مێژوویەکی داگیرکردن و بەرهەڵستی کردنی گەلانی ئەفەریقا دژی داگیرکردن و لەپێناوی رزگاری و سەربەخۆییدا، وە هەروەها کورتە باسێکی ئیمپریالیزمی پورتوگالی داگیرکەری هەندێ وڵاتانی ئەفەریقامان پێشکەش کردن.

لەم ژمارەیەشەوە یەکە یەکە باسی ئەو وڵاتانەی ئەفەریقا ئەکەین کە دووچاری دەستدرێژی و ژێردەستەیی پورتوگالی داگیرکەربوون. والە مۆزەمبیقەوە دەست پێدەکەین.

مۆزەمبیق

مۆزەمبیق ئەکەوێتە خوارووی رۆژهەڵاتی ئەفەریقاوە، بەرینی ٧٨٤ر٩٦١ کیلۆمەتری چوارگۆشەیە ژمارەی دانیشتوانی ٨ ملیون کەسە، لەم وڵاتەدا ١٠٠ هەزار ئەوروپایی و ١٨ هەزار هیندی، ٢ هەزار کرچ کردی عەرەب ئەژی.

مۆزەمبیق سامانێکی مەعدەنی زۆرو زەبەندەی هەیە وەکو: یورانیوم، ئەڵماس، خەڵوزی بەردین، کرۆم، نەوت و گاز.

لەرووی کشتوکاڵیشەوە خاکێکی بەپیت و بەرەکەتی بەرهەمێکی زۆری پرتەقاڵ و لیمۆو، لۆکەو برنج و قامیشی شەکرو رۆنی نەباتی هەیە. بەندەرەکانی مۆزەمبیق لە سەدەکانی ١٠-١١ دا مەڵبەندی بازرگانی نێوان ئەفەریقاو دەرەوە بوون، مۆزەمبیق لەسەرەتاوە لەلایەن پورتوگالیەکانەوە داگیرکرا، بەڵام پاش ماوەیەك هۆڵەندایەکان هاتن ئەمانیان دەرپەراندو خۆیان مۆزەمبیقیان داگیرکرد، ئینجا پورتوگالیەکان ساڵی ١٩٥٣ دیسان هاتنەوەو دیسان داگیریان کردەوە.

گەلی تێکۆشەری مۆزەمبیق لەماوەی سەدەکانی رابوردودا هەمیشە پێخوستی داگیرکەران بوە. جا پێش ئەوەی بێینە سەرباس و لێکۆڵینەوەی خەباتی شورشگێرانەی مۆزەمبیق دێین نمونەیەکتان لەو کارە درندانەیە پیشان ئەدەین کە داگیرکەرە پورتوگالیەکان دەرهەق ئەم گەلەیان کردوە.

ئێوارەی ١٦-١٢-٩٧٢، هێزە چەکدارەکانی دوژمن پاش ئەوەی دێی (ڤیری یامۆ) یان بوردومان کرد ئینجا جەندرمەکان خۆیان کرد بەدێداو بێ یەکو دوو دەستیان کرد بە کوشتارو سوتاندن و تاڵان لەم رەشەبگیرەدا، دەستەیەك سەرباز کۆمەڵێ خەڵکیان لە حەوشەی ماڵێکدا توندکردو ریزیان کردن، ئینجا یەك یەك ئەیان هێنانە دەری ریزو ئەیان دانە بەر شیلگەی شەستیر، بەم جۆرە قڕیان تیخستن و تەنانەت چەند منالی شیرە خۆرەیان بە بەری دایکەوە کوشت.

لەریزەکەدا بانگی ژنێکی گەنجیان کرد ناوی (وانیا) بوو، هەر کە (وانیا) بە مناڵەکەی باوەشی یەوە لەریز هاتە دەری، دایاننە بەرگوللەو خستیانن. مناڵەکە هێشتا نەمردبو، ئەگریا، سەربازێك بۆی هات و شەقێکی وای لە مناڵەکە سرەوان یەکسەر کەللەی پەڕاندو ئینجا سەربازەکانی تر ئەمەیان زۆر لاخۆش بوو کەوتنە شەق شەقێن بە کەللەی مناڵەکە. لەم کاتەدا دەستە سەربازەکانی تر خەریکی ئەرە بوون خەڵکەکەی تریان ئەکردە ماڵەکانیانەوەو ئاگریان تێبەرئەدان.

هەر لەو کاتانەدا چەند سەربازێك تووشی ئافرەتێکی سك پڕبوون (ناوی رۆستینا بوو)، لێیان پرسی ئەو مناڵەی سکت کچە یان کوڕ، رۆستینای بەسەزمانیش وتبوی نازانم، ئینجا یەکیکیان لێی هاتبوە پێشەوەو

پێی وتبو، هەرئێستا ئەیزانێت و دەمو دەست قەمەکەی لە سکی رۆستینا وەرگیراو سکی هەڵدڕی بوو ئینجا پاش ئەوەی مناڵەکەیان دەرهێناوە ئاگریان لە هەردووکیان بەرداوە.

ئابەم جۆرە هەموو سەربازەکان هەریەکەو هەر دەستەیان بە جۆرە کارێکی وارە خەریك بوون، لەگەرمەی ئەمەدا دەنگێك بەرزبووەوە، دیاربوو هێنی سەرکردەکەیانەو نەڕاندی:

«هەموویان بکوژن!»

جا بۆ ئەمە گەورەترین تاوانی داگیرکەران بوە؟ ئەمە بۆ یەکەمین جارە جەندرمەخوێنمژەکان خەڵکی ستەمدیدەی ئەفەریقا بەم جۆرە بکوژن و ببڕن؟ بێگومان نەء، ئەوە پێنج سەدەی رەبەقە، ملیونەها کەسی رەنجبەر ئاوا بەدەستی ئیمپریالیزم و داگیرکەران کوژراون و لەناو براون، وە ئەو نە لەپێناوی هێشتنەوەی دەسەڵاتیان لەئەفەریقادا، چیان لەدەس هاتبێ کردویانەو ئەیکەن، نەك هەر ئەکوژن و ئەسوتێنن، بەلکو ئەشیانەوێت مێژوو فەرهەنگی هەموو ئەفەریقا لەناو بەرن و ئەو قارەیە بکەنە ئەڵقە لەگوێ و بەندەو ئەسیری خۆیان.

خەڵکی تێکۆشەری مۆزەمبیق وەکو گەلانی تری ئەفەریقا لەم دەردەسەری بارەسەخت و گرانەدا سەربەرز دەرچوە، خۆی نەداوە بەدەس دوژمنەوە، بەڵکو بەزەبری چەك تائێستا چارەکیکی خاکی وڵاتیان رزگار کردوە، کەزیاتر لە ملیۆنێك کەسی تیا ئەژی. جگە لەمە لە چەند ناوچەی تردا جەنگێکی پیشمەرگانەی بەهێز بەرپابووەو، (بەرەی رزگاری مۆزەمبیق) دەستی بەهێرشێکی گشتی کردوە، جگە لەقایم کردنی بنکەکانی پاریزگاکانی ژوورو، (کابود لگادو، نیاسا) بەرەی تری جەنگ کراوەتەوە، لە پاریزگاکانی (مانیکا ئەسفالاو زامبی زیا) کە زۆر بۆ دوژمن ستراتیجین.

چونکە بەندەری (بیرا) کەلەو ناوچەیەدایەو بەریگایەکی ئاسنین بە (سالزبری)ی پایتەختی رودیسیا (زیمبابۆی) وە بەستراوە، وە هەروەها خەباتی چەکدارانەیان تا ناو جەرگەی مۆزەمبیق گەیاندوەو لەقوڵێکی تریشەوە، هێزە چەکدارە شورشگێرەکان لە بەشی کابورا باسا کە بۆ کارەبا بەرهەم هێنان بۆ ئەفەریقای خواروو دروست کراوە نزیك بوونەتەوە.

چەند بەرەی رزگاری مۆزەمبیق بەهێز ئەبێت و سەرکەوتنی گەورە بەدەست دێنێت، ئەوەندەش رژێمە رەگەزپەرست و فاشیستەکانی خوارووی ئەفەریقاو رودیسیا زیاتر یارمەتی هێزەکانی پورتوگال ئەدەن و بەهێزی ئەکەن.

سەرکەوتنەکانی گەلی مۆزەمبیق نیشانەی رێبازی راستی بەرەی رزگاری مۆزەمبیقە. لەبەر ئەوەی مۆزەمبیق بەرزگاری و سەربەخۆیی نەگەیشتوە، خەبات بەرەو سەربەخۆیی بەشێوەیەکی سەرەکی لەنێوان دوو رێبازدایە، یان خەڵك هوشیار کردنەوەو راپەراندن و رابەری کردنیان لە جەنگێکی گەلی چەکداردا، وەیان ئەوەتا چاوەڕێ کردنی سەربەخۆیی کە [illegible] بپارێزێت.

ئەمەی خوارەوە باری گشتی مۆزەمبیق و ئەو زروقە لەبارو نالەبارانەی شورشە:

- جەوهەری سیاسەتی داگیرکەرانەی پورتوگال لە موزەمبیق و وڵاتەکانی تری ئەفەریقا وای لە مەسەلەی بەدەس هێنانی سەربەخۆیی و جەنگی رزگاری کردوە کە دریژخایەن بێت.

- بیری دوژمنایەتی کردنی داگیرکەرو، بیری نیشتمانپەروەری لەبنچینەوە لەلایەن ئەو گەنجە روشنبیرانەوە لەوڵاتا بڵاو بووەوە کە لەدەرەوە خویندبویان، وە بەشی زۆری سەرکردایەتی ئەو بزوتنەوانە لەو روشنبیرە وردەبورجوازیانە بوون.

- داگیرکەرە پورتوگالیەکان بۆ کپ کردنەوەی بزوتنەوەی خەڵکی مۆزەمبیق لە پێنج سەدەی دەسەڵاتداریانەوە لەو وڵاتانە تا ئێستا سڵیان لە هیچ نەکردۆتەوەو هەر لەو کاتەوە هەوڵیان داوە خەڵکی ئەفەریقا - مۆزەمبیق - هەر ئاگایان لە دنیا نەبێت، ئینجا بەزۆرو بەکۆمەڵ خەڵك کوشتن، هەمیشە ویستویانە دڵی گەرمی شورشگێرانە بمرێنن و هەر تروسکەیەکی ئازادیخوازانەیان شك بردبێت هەوڵی خامۆش کردنەوەیان داوە، لە ئەنجامی هەموو ئەمانەدا هوشیار کردنەوەو راپەراندنی جوتیاران کات و کارکردنێکی دووری دریژو سەختی

بڕوانە ل -٧-

خەباتی رزگاریخوازی لەموستەعمەرەکانی پورتوگالدا

-٣-

لە رۆژنامەی «١٦ آذار»ەوە کراوە بەکوردی

گینا بیساو

گینابیساو لە کەناری ئۆقیانووسی ئەتلانتیك لەنێوان کۆماری سەنگال و کۆماری گینادا هەڵکەوتوە. مەوداکەی ٣٦١٢٥ کیلۆمیتری چوارگۆشەو نفووسەکەی نیزیکەی ٨٠٠٠٠٠ کەسە. دانیشتوانی ئەووڵاتە لە پێنج دەستەی گەورە پێك هاتووە کە هەرکامیان زمان و فەرهەنگ و ڕێوشوێنی تایبەتی خۆی هەیە. دەستەی (فوولا)، (ماندینکا)، (بئافادا) و (پجادینکا) موسوڵمانن و ئەوانی تر (٧٠٪) باوەڕیان بە ئایینەکانی ئەفریقا هەیە. ئایینی مەسیح لەناو توێژێکی کەمدا کە زۆرتریان لەشارەکان دەژین برەوی هەیە. سەرچاوە گرنگەکانی وەرزێری گینا بریتین لە برنج، چەرم، دار نارگیل، خورما، رۆن گیا، کائۆچو و فندق و بادام. لە سەرچاوە ژێرزەمینیەکانیش دابوکسیت و نەوت و ئالومینیۆمی ئەووڵاتە بایەخێکی تایبەتییان هەیە. لەو موستەعمەرەدا زیاتر لە ٤٠٠٠٠ سەربازی پورتوگالی مۆڵ دراوە کە خەریکی سەرکوتکردنی جووڵانەوەی رزگاریخوازی گەلی ئەووڵاتەن.

پاش دامەزرانی حیزبی ئەفریقایی بۆ رزگاری گیناو جزیرەکانی کاپوردە لە نۆزدەی کانوونی یەکەمی ١٩٥٦دا، خەباتی رزگاریخوازی گەلی گینا پێی نایە قۆناخێکی نوێ. حیزب کەوتە یەکخستنی کرێکارانی شارو بەندەرەکان و خەڵکی خۆوڵاتی. لە هەوڵین خۆپیشاندانێکدا کە کرێکاران لەبەندەرێکدا بۆ باشبوونی باری بەرێچوون رێکیان خست پۆلیس و سەربازەکانی پورتوگال و دەستەیەك لە موهاجیرەکان تەقەیان لەکرێکاران کردو زیاتر لە پەنجاکەس کوژراو سەدان کەسیش بریندار بوون. حیزب تێگەیشت کە ناتوانێ بە خۆپیشاندان و مانگرتن و تێکۆشان لەناوشارەکاندا درێژە بەخەبات بدا. بۆیە حیزب بەرنامەیەکی تازەی داناو لەرۆژی سێی ئابی ١٩٦١دا رایگەیاند کە خەباتی چەکدار بە تاقەرێگای رزگاری گەلی گینا دەزانێ و خۆی بۆ ئەورێگایە ئامادە دەکا. لە کانوونی دووهەمی ١٩٦٣دا خەباتی چەکدار لەجەبهەی جنووب دەست پێکراو پاشان لەحوزەیرانی ئەوساڵەدا جەبهەی شیمالیش کرایەوە.

ئێستا دوولەسێی خاکی ئەووڵاتە رزگار بووەو لەو مەڵبەندە رزگارکراوانەدا حکوومەتی نیشتمانی خەریکی دروست کردنی وڵاتێکی سەربەخۆیە. پارتیزانەکان نەك هەر بە سەرکەوتنی تەواوەوە لە دەستکەوتەکانی ئەومەڵبەندە رزگارکراوانە دیفاع دەکەن، بەڵکوو بەهاوکاری سوپای گەل شارە گەورەکان و سەنگەرە قایمەکانی ئیستیعمارگەران پەلامار دەدەن. لەپێش دەست پێکردنی خەباتی چەکدار توێژە کۆمەڵایەتیەکانی گینا بیساو هەڵوێستی ئەوان بەپێی لێکدانەوەی حیزبی ئەفریقایی بۆ رزگاری گیناو جزیرەکانی کاپوردە بەمجۆرە بووە:

١ - سەرۆك عەشیرەکان (چینی نیوەدەرەبەگ) کە دژی بزووتنەوەی رزگاریخوازی دەجووڵێنەوە.

٢ - بورژوازی کە بورژوازیە ئوروپاییەکان و موهاجیرە پورتوگالیەکان دەگرێتەوەو هەڵوێستێکی دژی شۆرشگێری هەیەو دوژمنی سەرسەختی خەباتی رزگاریخوازیە.

٣ - وردەبورژوازی ئوروپایی کە بەشی زۆری لایەنگری سیاسەتی ئیستیعماری پورتوگالە. بەشێکی کەمیشی دژی ئەوسیاسەتەو بەقازانجی بزووتنەوەی رزگاریخوازی تێدەکۆشێ، چونکە قازانجی لەگەڵ ئیستیعمارگەران رێك ناکەوێ.

٤ - جووتیاران واتە جووتیارانی هەژارو ناونجی کە هێزی بنەڕەتی بزووتنەوەی رزگاریخوازی پێك دێنن.

٥ - پرۆلیتاریا کە بەشی زۆری لەشارەکانە. پرۆلیتاریا لە گینا رێکخراوی سیاسی خۆی نیەو لەگەڵ جوتیاران هێزی گرنگی خەباتی رزگاریخوازیە.

٦ - کرێکارانی ئوروپایی کە بەشی زۆریان کرێکاری پسپۆڕن و هەڵوێستێکی دژ بە بزووتنەوەی رزگاریخوازییان هەیە، چونکە دەترسن قازانجی کاتی و ئیمتیازێکی کەم کە هەیانە لەلایەن خەڵکی ئەووڵاتەوە بکەوێتە ژێر مەترسی. لە رقەبەری کرێکارە خۆوڵاتیەکان دەترسێن و بەچاوی ناخۆش ویستنەوە سەیری پرۆلیتاریای خۆوڵاتی دەکەن.

٧ - لۆمپین پرولیتاریا، ئەوانە پشتیوانی لەپورتوگالیەکان دەکەن و دژی بزووتنەوە لەگەڵ پۆلیس و سوپای ئیستعمارگەران هاوکاری دەکەن تەنیا لاوە خۆوڵاتیەکان کە لەناوشارودێدا هاتوچۆ دەکەن لەگەڵ بزووتنەوەی رزگاریخوازی هاوکاری دەکەن.

٨ - وردەبورژوازی خۆوڵاتی بەشێکیان لەگەڵ بزووتنەوەی رزگاریخوازی کەوتوون و بەشێکیشیان وەك بورژوازی ئوروپایی هاوکاری ئیستعمارگەران دەکەن. حیزب لەو بڕوایەدایە کە «وردەبورژوازی تەنیا چینێك بوو کە توانی ورپایی تەواو لەبارەی ئیستعمارگەران و دەسەڵاتی ئیمپریالیستی پورتوگالەوە بەدەست بێنێ. بۆیە پاڵپێوەنەری ئەساسی خەبات بوو لە گینابیساودا». کابیراڵ خۆی و باقی دامەزرێنەرانی حیزبی ئەفریقایی بۆ رزگاری گیناو جزیرەکانی کاپوردە. لەو چینە حیساب دەکا.

هەڵکەوتی جوغرافیایی گینا کە بۆ هێزە رزگاریخوازەکان زۆر باشەو بۆ سوپای ئیستعماری پورتوگال زۆر نالەبارە، هێندێك شەخسیەتی خۆشەویست کە سەرکردایەتی «حیزبی ئەفریقایی بۆ رزگاری گیناو جزیرەکانی کاپوردە» دەکەن (وەك ئەمیلکار کابیراڵ) لەلایەك و زەبروزەنگی درندانەی ئیستعمارگەرانی پورتوگالی و کوشتاری بەکۆمەڵی خەڵك لەلایەکیتر، بوونە هۆی ئەوە کە بزووتنەوەی رزگاریخوازی گینا رۆژبەڕۆژ پتەوترو بەهێزتر بێ.

هێزە چەکدارەکان دواسەنگەرو قوڵگەی ئیستیعمارگەرانیان لەژێر پەلاماری کاریگەری خۆیاندا تێك شکاندوەو بەپێی بەرنامەی حیزب بەمزوانە حکوومەتی نیشتمانیی گەل رادەگەیەنن لەمەڵبەندە رزگارکراوەکان و ئۆرگانەکانی ئەوحکوومەتە پێکهاتوون و خەریکی دروست کردنی وڵاتێکی سەربەخۆ، ئازادو بەختەوەرن.

هەفتەی سیاسێک

رێباز روونەکەو بەرەو سەرکەوتنە

سوارە

مەسەلەی فەلەستین، لەوەوە کە مەسەلەیەکی عادیلانەی گەلیکی بەزۆر لەوڵات دەرکراوو مەسەلەی ناکوکیەکی خوێناوی گەلانی عەرەب و ناوچەکە بەگشتی و گەلی فەلەستین بەتایبەتی لەگەڵ بەرەی ئیمپریالیزمی ئەمەریکاو زایونیزم و کۆنەپەرستانە کە ئیسرائیل وەکو نوێنەری دڵسوزو بنکەی پاریزراویەتی. لەمەوە مەسەلەی فەلەستین بکرێت بە مەسەلەی ناکۆکی چەند دەوڵەتێکی ناوچەکە - واتە ناکۆکی نێوان ئیسرائیل وەکو دەوڵەتێکی شەرعی و خاوەن حەق لە گەڵ هەندیك دەوڵەتی عەرەب.

ئەم ریبازە دوژمنانەیەی هەندیك دەوڵەتی عەرەب و چەند دەوڵەتێکی گەورە هەیانەشتێکی تازەو سەیر نیە، چونکە هەر لەوکاتەوە کە گەلی فەلەستین دەستی داوەتە چەك، ئیمپریالیزم و زایونیزم و کۆنەپەرستانی عەرەب هەوڵ و تەقەللای لەناوبردن و کپ کردنەوەی ئەدەن، نەك هەر ئەمە، بەلکو ئەوەتا بەهەموو شێوەو ریگایەك هەوڵی پیچانەوەی مەسەلەکەی لەبنەڕەتەوە ئەدەن.

ئەم ریبازە لە هەموو کاتێك ئاشکراتر لەکاتی جەنگەکەی تشرین و لەراگرتنیەوە دەست بە پەیرەو کردنی کراوە، هەرکاتی جەنگەکە بوو کەلایەنە «خێرخوا» و «ئاشتی خوازەکانی» دنیاو هەندیك ریژێمی عەرەب سەریان کرد بەیەکا بەهەر فرت و فێڵێك بوو، جەنگەکەیان وا وەرگێرایەوە کە ئیسرائیل لەژێر کەوتوییەوە بوو بە لاسەرکەوتوەکەی جەنگ، ئینجاپاش ئەمە جەنگ راگیراو لەئەنجامی هاتوچۆو «هیلاکیەکی» زۆری کیسینجەردا کە هەندیك ریژێمی عەرەب ئەمجارەش دڵیان نەرم بوو، وەقایل بوون بەوەی لەگەڵ ئیسرائیلدا لەکۆنگرەی جنێڤ کۆبنەوە بۆ ئەوەی «گیروگرفتەکەی» نێوانیان چارەسەر بکەن و «ئاشتیەکی توندو تۆڵ» لەناوچەکەدا بچەسپێنن.

جا لە هەمووی سەیرتر ئەوەیە کە ئەم هەموو هاتوچۆو چرپە چرپە بۆ مەسەلەکە ئەکرێت وە لەلایەن کۆمەڵە لایەنێکەوە ئەکرێت کە پەیوەندیەکی بنچینەییان بەو مەسەلەیەوە نیە، بەو جورەی کە لە کونگرەی جنێڤ رووی دا، ئەوانە لە کونگرەدان بۆ بریاردانی دوا رۆژی مەسەلەکە کەسیان نوێنەری گەلی فەلەستین نین!

گەلی فەلەستین لە هەموولایەك زیاتر خاوەنی مەسەلەکەیەو تەنیا خۆی بۆی هەیە دوا رۆژەکەشی بریاربدات وە هەروەها ریبازبەرەو ئەودوارۆژە دابنێت. گەلی فەلەستین وا هەشت ساڵ زیاترە بریاری خۆی داوەو ریبازی خۆی هەڵبژاردوە ئەو ریبازەی هەڵی بژاردوە، هەرچەندە ریبازێکی سەخت و دوورو دریژو، پڕ ناسۆرو فیداکاری و تەگەرەیە، بەڵام ریبازی روناکی بەرەو سەرکەوتنە، ئەویش کە ریبازی خەباتی چەکدارانەی دریژخایەنە بەم جۆرە گەلی فەلەستین بریاری خۆی داوەو کەچی دوورترین لایەك کە لەو هاتوچۆو کوبونەوانەدا کە لایەنەکانی تر ریگی ئەخەن گەلی فەلەستینەکە حساب بۆ رەئی بکەن.

بەڵام گەلی فەلەستین مادام ریبازەکەی خۆی دۆزیوەتەوەو چەکی کەوتۆتە دەست، ئیترهەرخۆی خاوەنی مەسەلەی خۆیەتی و هەموو نەخشەو پیلانەکان بۆ پیچانەوەو تێچواندنی مەسەلەکەی تووشی ریسوا بوون و سەرنەکەوتنی حەتمی ئەبێت. وە گەلی فەلەستینی بە سووربوونیان لەسەر ریبازی خەباتی چەکدارانەی دریژخایەن و بە هەوڵدانیان بۆ یەکخستنی ریزە شورشگێرەکانیان و سوود وەرگرتنیان لە تاقی کردنەوەکانی ئەم چەند ساڵەی خەباتی خۆیان و هەروەها تاقی کردنەوەشورشگێرانەکانی گەلانی تری دنیا، بەم جۆرە خەباتەی گەلی فەلەستین هیچ گومان لە سەرکەوتنی ناکرێت، هەرچەندە کە ئەو رۆژەی ئەو سەرکەوتنەی تیا بەدەس دێت زۆر نزیك نیەو ئەو ریگایەی لەبەر گەلی فەلەستینە زۆر کورت و ئاسان نیە، بەڵام بەرەو سەرکەوتنەو ئەنجامی سیاسەتی دوژمنانەی ئیمپریالیزم و زایونیزم و کۆنەپەرستان هەرتێك شکان و تیاچوونە ئەمە حوکمی مێژووە کە بە هیچ هێزێك ناگۆڕێت.

نامەیەك بۆ شۆڕشگێڕانی کەمبۆدیا

ئەرسەلان بایز

هاوڕێکانم ..!

کاتێ گوێی هەستی تینومان بۆ پرۆگرامەکانی گیمی شەوی ئێستگەکان دەگرین .. کاتێ لەسەر لاپەڕەی گۆڤار و رۆژنامەکان دەنگ و باسی زۆران بازیەکەی نێوانی جەنگاوەرە شۆڕشگێڕەکانی کەمبۆدیا و ئەڵقەلەگوێکانی دۆلار دەخوێنینەوە .. وێنەی سەنگەرە سوور هەڵگەڕاوەکانی ژیان و مەرگی فیداکارە لەخۆبووردووەکان دەبینین .. ئەو خەباتە راستەقینە یەمان دێتە بەرچاو کە رەگ و ریشەی چەرسانەوە بەزۆری خەبات و شۆڕشی چەوساوەکان بنەبڕ دەکەن .. داسی درووێنەی سەپانەکان قوڕقوڕاگەی تارمایی رەشەکان هەڵدەبڕن و پەردە لەسەر شانۆگەری - جەنگاوەرانی کەمبۆدیا - دەهەڵدەدەنەوە .. ئاروون کەرەوەکان لە کەلێنی تیوەڕەشاخەکانا بەدەم مردن پێ دەکەنن .. منداڵە ووردیلەکان لە دارستانە چڕەکان دا .. لە ناخی زەوی دێنە دەرەوەو گۆرانی سەرکەوتن دەڵێن.

هاوڕێکانم ..!

وامەزانن تەنیا ئێوەن .. تەنیا (پیاو چاك)ەکانی ئێوە بە چەکی باوەڕی پاچ و چەکوش بەرەو مەرگ هەنگاو دەنێن .. کفنی سووری زامی جەستەی شەهیدەکان دەکەنە بەیداخی کاروانی خەباتی خوێناوی درێژخایەن .. ئێوەو فەلەستین و گشت چەوساوەی ئەم جیهانە لە ئاوازی لوولەی تفەنگ سەردەردێنین .. هەموو یەکین .. ئەو لە ڤیێتنام .. تۆ کەمبۆدیا چەوساوەیەکی تر لەگۆشەیەکی تری دنیادا .. ئەو فەلەستین .. مەشخەلێکین سەرچاوەکەمان هەتاوە .. ئاوازێکین شمشاڵەکەمان بۆمبایە ..

کاتێ ڤیێتنام ئەژدیهای زەبەلاحی ئەمەریکای بەچۆکاهێنا .. دەنگی چەپلە رێزانی سەرکەوتن لەگشت لای ئۆفرەی بە دۆلارو چاوچنۆکەکان هەڵدەچنی .. ئێمەو ئێوە گشت لایەکمان زەماوەندی بووکینی ئەمریکامان بۆ جەنگاوەرانی ڤیێتنام دوست دەکرد .. شریخەی دەمانچەی نوقلی بووکینیمان بەسەردا دەباراندن .. چونکە ڤیێتنام بڕوای شۆڕشگێری هەزارەها شۆڕشی بە پێزتر کرد.

هاوڕێکانم ..!

گەرچی ئێوە لەگۆمی خوێنی خەباتا .. لەگەڵ نارنجۆکا دەژین بەڵام ئێمەش .. هەوری رەشی ستەمکاری یەخەی گرتووین .. گیانمان لەژێر جەورو زەلالەتی جەخارا تاساوە .. بۆیە هەمیشە گوێی هەستمان بۆ دەنگی بەسۆزی بانگاوازە پیرۆزەکەتان شل کردووە .. بۆیە بە دوای یاقووتێکا وێڵین .. بە دوای دەنگی راستەقینەی کرێکارو جوتیارانی چەوساوەی کوردستانی خۆمانا وێڵین .. ئەو گۆرانیە رەسەنەی ئێوە کە ئێستاکە کۆرپەکانتان لە ئەشکەوت و سەنگەرەکان پێی دەلاوێننەوە گەیشتە باخچەکانی شاری ئێمەش .. دەنگی کارگەو بانگی زەوی گڕوکلپەی بورکانێکە لە قوولایی گیانی مرۆڤ هەڵدەقوڵێ .. گەرچی ئێوە و گەلێکی وەك ئێوە جەرگی ونبووی خۆیان لەناخی زەویدا دۆزیەوە .. تەنیا جەرگی ئێمە نەبێ ونە .. بۆیە ئێمەش دەمانەوێ سنووری تەسکی نەتەوایەتی بشکێنین و دەست بکەینە گەردنی مرۆڤایەتی و لەگەڵ ئەشکەنجەی ئادەمیزادا بژین ..

لاپەڕە : «٢»

Institut kurde de Paris

گفتوگۆیەك لەگەڵ پاڤیل هینۆفدا

خالد جوتیار کردویە بە کوردی

بەیامنێری گۆڤاری « ئۆبزور »ی بولگاریایی گفتوگۆیەکی ئەدەبی لەگەڵ پاڤیل هینوف ـی چیرۆك نوس و نووسەری سینەمایی دا کرد سەبارەت بەئەدەبی لاوان و لەبەر گرنگی ئەو گفتوگۆیە وامان بەباش زانی کە پرسیارو وەڵامەکانی بەکوردی بڵاو بکەینەوە :

پ : ئەوەی بیەوێ ئەدەبی لاوان هەڵبسەنگێنێ و لەگەڵ کۆژاوەی پەرەسەندنی ئەم ئەدەبەدا بروا دەبێ خاوەن بەهرەو تاقی کردنەوەیەکی زۆربێت لەژیانیدا . تۆ چۆنی تێ دەگەیت ؟!

و : ئەوانەی ئاگاداری نووسینەکانمن ئەوە باش دەزانن کە دەمێکە من ڕووم داوەتە ئەدەبی لاوان نەك لەبەر ئەوەی خەڵك باسم بکەن بەڵکو من لەمێژە گەیشتومەتە ئەو ڕاستیەی کە لاوان ڕاستگۆیانەو لەبەر ڕۆشنایی بیروباوەڕی پێشکەوتن خوازی خۆیان وێنە بۆ هەموو ئازارەکانی کۆمەڵ دەکێشن . چ شتێك زۆرتر بیانجۆشێنێ دەیخەنە سەر ڕووی لاپەرەکان بەڵام من لێرەدا دەمەوێ بڵێم کە لاسایی کردنەوەو شوێن پێ هەڵگرتنی شاعیرانی تر بوەتە شتێك کە نووسەران ناتوانن خۆیانی لێ لابدەن .

ئێمەی نووسەر ، لە ڕۆژانی سەرەتاییماندا زۆر نووسەری وا هەبوون کە کارمان نی بکەن و ئارمایی نووسینەکانیان لە بەرهەمەکانماندا ڕەنگ بداتەوە .

پ : ئایا چ لێك چونێك لەنێوان سەردەمی ئێوەو ئەو بابەتانەدا هەیە کە نووسەرە لاوەکان هەڵی دەبژێرن ؟!

و : دیارە من ناتوانم بڵێم لەیەك چوون لەم مەیانەدا نیە چونکە هەر نووسەرێك ، چ ئەوانەی تازە دەستیان بەنووسین کردوە تاوەکو نووسەرە بەرزەکانیش ، شتێك بوەتە کەرەسەو بابەتی نووسینەکانیان ئەویش تێکۆشانی سەختو درێژخایەنە لەپێناوی بنیاتنانی کۆمەڵێکی سوشیالیستیدا . لاوەکان پێویستە برەو بەشتی نوێ بدەن هەوڵ بدەن شت دروست بکەن ، نەك کوێرانە لاسایی ئەمو ئەو بکەنەوە .. لەلایەکی تریشەوە دیارە لاوانی ئەمرۆ ، دەبێ بەپێی گۆڕانی کۆمەڵایەتی و پەیوەندی یەکانی بەرهەم هێنان خزمەت بکەن و ڕوو بە ڕووی ئەو شتانە بوەستن کە تەگەرە لە بەرەوپێش چونی مرۆڤایەتی ئەدەن .

پ : دابەش کردنی نووسەران بە نەوەی کۆن و نوێ تاچ ڕادەیەك ڕاستە ؟!

و بێ گومان جەنگی دووەمی دنیا گورانێکی گەورەی هێنایە کایەوە . لاوان وا تێ گەیشتن کە ئەو سەرکەوتنانەی تەکنەلوجیاو زانست بەدەستیان هێنا بەسەرکەوتنی پێوانەی ڕەوشت و مرۆڤایەتییش دائەنرێت جابۆیە لاران هەست بەو گۆرانە دەکەن کە لەوانی پێش خۆیان جیابکاتەوە بەڵام دەبێ لەوەش دڵنیابین کە کێشەی داهێنانەوەی ڕووی مرۆڤایەتی زۆر گرانترە لەداهێنانەکانی پیشەسازی و پێشکەوتنەکانی زانیاری .

پ : ڕاتان دەربارەی کەلەپووری نەتەوایەتی و لاوانی ئەمرۆ چی یە ؟!

و : بەباوەڕی من ڕاکردن لە واقیعی نەتەوەکەی خۆت ترسنۆکی یە ! هەندی نووسەر دەیانەوێ بەوە خویان بپەڕێننەوە کە گوایا نەو گیروگرفتەکانی ئەمرۆ بە بابەتەکانی مێژوویی چارەسەر دەکەن . بۆیە دەڵێم ئێمە بوچێ ڕاستەو ڕاست بۆ مەسەلەکە نەچین و ڕێگای پێچ و پەنا بگرینەبەر . ئێمە پێویستە پاڵپشتی نووسەرە لاوەکان بکەین بۆ ئەوەی بە **پێی توانایان بەرهەمێکی پوخت** بۆ نەتەوەکەیان بەجێ بهێڵن و خەڵك سودیان لێ وەربگرێت . دیارە نووسەری شۆڕشگێڕیش دەبێ هەموو کاتێ چاو نەترس بێ .

شدەش هەڵبەست و چەند تێبینی و سەرنجێکی ڕەخنەگرانە

فوئاد مەجید میسری

ڕەخنەی ئەدەبی کامەیە؟ دەوری ڕەخنەچی یە لەگەشەپێدانی ئەدەبی کوردیدا ؟ ڕەخنەگر کێ یەو ئەتوانێ چی بکات؟ بۆچی ڕەخنەی ئەدەبی مان نی یە ؟ کۆمەڵێك پرسیارن وەڵامێکی زۆرو دەمەتەقێ یەکی باشیان لەسەرکراوەو تا ئێستاش بەردەوام لەر بابەتەوە ئەنووسرێت و ئەوترێت ، بەڕادەیەك ئەتوانم بڵێم تاکە باسێکی ئەدەبی نی یە لەم سەردەمەدا پەل بۆ ئەم لایەنە نەهاوێژێت ، بەڵام بەلای منەوە لەچەند بەرهەمێکی ڕەخنەیی بەڕلاوە کە بە پەنجەی دەست ئەژمێررێن ، ئەوانی تر لەسنووری وتووێژێکی ئاسایی نەچوونەتە دەرەوە .

بەتەنها ئەرکی ڕەخنەگر کێشانی هێڵێکی ڕاستو چەپ نی یە بەسەر بەرهەمێك یان کۆمەڵە بەرهەمێکدا ، یاخود هەڵکێشانی نووسەرێکو بەرهەمەکەی بۆ ناخی ئاسمان، نەء .. ڕەخنەگر بەر لەهەموو شتێك مەرجە دەستی هەبێت لەروون کردنەوەو گەشەپێدانی ڕێبازێکی ئەدەبیدا ، ئەمە بێجگەلەوەی پشت بەستنی ڕەخنەگرو خۆپڕ چەك کردنی بە تیوری فەلسەفەی زانستی یانە ، بۆ لێکدانەوەو شی کردنەوەی جیهانی گەردوون و چۆنیەتی پەرەسەندیان وتێ گەیشتنی لە ناکۆکی و زران بازی ، ئایدۆلۆژی ناوریزەکانی گەل مەرجی سەرەکی و بنچینەیی یە بۆ پێك هێنانی بەرهەمێکی ڕەخنەیی سەرکەوتوو .

گومان لەوەدا نی یە ، تاکە فەلسەفەیەکیش هەبێت بۆ لێکدانەوەو دەست نیشان کردنی ئەو مەسەلانە ، ماتەریالیزمی دیالێکتیکی و ماتەریالیزمی مێژوویی یە .

بەگژاچوون و هەڵوێستی دوژمنانە بەرامبەر بیروڕای نەهلستیزم « العدمیه » کە ڕەفزی کەلەپووری نەتەوەیی ئەکات ، ئەرکێکی تری سەرشانی ڕەخنەگرە ، چونکە نەهلستیزم پەیوەندی نێوان کۆن و نوێی وون ئەکات و لەیەکتری یان ئەپچڕێنێت . کارکردنی کۆن لەسەر نوێ و بنیات نانی نوێی پێشکەوتوو لەسەر بناغەی کۆنێکی سوودبەخش ، یاسایەکی گشتی یەو ماتەریالیزمی دیالێکتیکی بە ئاشکراو بێ پێچو پەنا ڕوونی کردۆتەوە . بەکورتی سوود وەرنەگرتن لەلایەنی زیندووی کەلەپووری نەتەوایەتی کە گەنجینەیەکی پڕ لەسامانی ئەدەبی و هونەری یە، مانای خۆدۆزینەوەیە لەفەرهەنگی نەهلستی یەتدا ، بۆیە مەرجە ڕەخنەگر بەووردی ئاگاداری ئەم لایەنەش بێت .

سەرنج دانێك لەو بزوتنەوە ئەدەبی و هونەری یەی ئەم چەند ساڵەی دوایی لە کوردستاندا خۆی نواندووە ، مرۆڤی کورد ناچارئەکات بەخۆش بینی یەوە بڕوانێتە پاشەڕۆژی ئەدەبەکەی بەتایبەتی چونکە ئەو بزوتنەوویە زەمینەیەکی لەباری دروست کردووە بۆ زیاتر دەرکەوتنی ناکۆکی و زۆران بازی ئایدۆلۆژی لەو مەیانەدا .

یەکێك لەو خاوەن قەڵەمانەی ژانی ئەم چەند ساڵەی کوردستان ، بەهرەی ئەدەبی تیا تەقاندووە کاك « محمد حمە باقی »یە کە تا ئێستا لەچەند ڕۆژنامەو گۆڤارێکی ئەدەبیدا ، نۆبەرەی بەرهەمەکانی بەگوێی خەڵکی ئاشنا کردووە . بۆیەوەك ئەرکێکی ئەدەبی بەپێویستم زانی باری سەرنجم دەربارەی چەند هەڵبەستێکی شاعیری ناوبراو ئاشکرا بکەم ، بەهیوای ئەوەی سوودێکی هەبێت .

لەناوەڕۆکی ئەم باسەدا ئەوەندەی بتوانم هەوڵی ئەوە ئەدەم قوتابخانە ئەدەبی یەکەی شاعیر ساخ کەمەوە چونکە ئاوێنەیەکی بێ گەردی مەوقیعی فیکری یەتی وەك شاعیرێکی ڕومانسی «متأثر» بەبیروباوەڕی ووردە بۆرژوازی ، بەتایبەتی کاتێك ئەم ڕاستی یەمان بوساغ ئەبێتەوە کە بیروڕای لەمەسەلە کۆمەلایەتی یەکاندا ئاشکرا ئەکات .

چونکە ڕۆمانسی یەت بەلای ووردە بۆرژوازی یەوەو بەپێی لێکدانەوەی ئایدۆلۆژی یان چاکترین و ڕەواترین ئوسلوبە بۆ تێ گەیشتن لەناکۆکی یەکانی کۆمەڵ !! بەڵام لەبەر ڕاڕایی و نەفەس کورتی یان هەرگیز ناتوانن لەسەرچاوەی گشت ئەو ناکۆکی یانە تێ بگەن و هۆی گۆڕان و گەشەکردنی کۆمەڵ لێك بدەنەوە ، جگە لەوەی دەستەوسانیشن لە ، تێ گەیشتنی ئەو ڕاستی یەی کە چینی کرێکاران هێزی سەرەکی و بنچینەیی کۆمەڵن و ئەرکی نەهێشتنی گشت ئەو ناکۆکی یانە لەدواین کات دا لە ئەستۆی ئەو چینە زەحمەتکێشە یە . بەکورتی قوتابخانەی ڕۆمانسی یەت بزوتنەوەی ووردە بۆرژوازی یەو تەعبیر لە بەربەرەکانێی ڕیژێم و نەریت و دەسەلاتی ئاینی و گوزەرانی میرو ئاغاو پیاو ماقوولانی سەردەمی دەرەبەگایەتی ئەکات .

تەچی لایان سەیر نی یە
کچی لایان نەنگی نی یە
گەورەو بچووك ،
دەست دریژ ئەکەین ... بچینە چۆك
ڤ ماچ کردنی داوێن و دەست و
پێی شێخی چاوچنۆك
« ووشەکانم »

یاخود :

زەمانە سێ فاقەکانی ناو دەمە
هەراشەکەی شار
چەمەکانیان لێم تێ گەیاند
ئێستگەی بەردە نوێژەکانیان
لێم ڕاپەڕاند .
« کاتێ چاو بێ کەوتن قەدەغە ئەکرێت »

یاخود :

بەڵێ گیانە سەربەست ترین
کچ لای ئێمە
بەپێی ئەم یاساو ڕژێمە
لەپشتی پەنجەرەیەکا ،
سەیری شەقامی ئەکا !!
« یادداشتێك بۆ دەستگیرا نەکەم »

جا ئەگەر شاعیر ، دوابینێتی هەندێ شت بڵێ ، هەرگیز نەیتوانیوە لە سەرجەم ناوەڕۆکی شیعرەکانیدا بەڕوون بینی یەوە بڕوانێتە گشت مەسەلە کۆمەلایەتی یەکان ، وێنەی دوا ڕۆژێکی پڕ کامەرانی و دوور لەچەوسانەوە بکێشێ . تەنانەت حاڵ گەیشتۆتە رادەی پەلپ پەل و پەشێوی یەکی بێ سنووریش ، دیارە ئەمەش شتێکی سەیر نی یە بۆ شاعیرێکی ڕۆمانسی ، کەلەهەڵچوونی زاتی و ، وەرگرتنی هەڵوێستی تاك ڕەوی زیاتر ، کە دەلالەت لە نەفەس کورتی ئەکات ، شتێکی تری لێ چاوەڕوان ناکرێت .

براکانم ، ئەوەتەی هەم
لەدوای مردنێك ئەگەڕێم
ملم ا، چەقۆیەك ئەسووم ...
پێم بوێرن !
« ئاوێنەی بەرهەیوانی سەنگەرێك »

مەبالەغەکردن بەدروشمەی شۆڕشگێڕی یەوە ، زۆر جار مرۆڤی شۆڕشگێر بەرەو هەڵدێری نەهامەتی ئەبات و ڕێگەی ڕاستی تێکۆشانی لێ وون ئەکات و ، تاکتیك و ستراتیژی شۆڕش ئەگۆڕێت بەباری قوربانی دانێکی بێ سوودو سەمەرەدا .

من داری مردووی چوارچرا
هەڵئەکێشم ،
باڵی کۆتری ئاشتی درۆی
پێ ئەشکێنم
تاکۆ تری ....
لەنێوان ئێمەو پەیمانا ،
ناوەی درۆ بێنێ و بەرێ
نەك چوارچرا ، هەموو
بستێکی کوردستان
سەد سێدارەی تیا هەڵئە-
خرێت .
« لەوەرامی دەستگیر نەکەم »

لێرەدا شاعیر هەڵوێستی مرۆڤێکی سەرەڕۆی ووردە بۆرژوازی وەرگرتووە ، تەنانەت مەسەلەکە لای شاعیر [illegible] بەولاوە تریش چووە ، تا [illegible] ڕۆخی بیروڕای ڕەگەزپەرستانەدا خۆی گرتۆتەوە .

تێ گەیشتنی زانستی یانە ،

بڕوانە ل -٧-

جۆن کیتس شاعیری جوانەمەرگ

جۆن کیتس لەمانگی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٧٩٥دا لە شاری لەندەن هاتۆتە دیناوەو لەتەمەن بە بچووکترین شاعیری قوتابخانەی ڕۆمانتیکی ئینگلیزی دەژمێردرێت .. لەساڵی ١٨٢١ دا کە تەمەنی گەیشتە بیست و پێنج ساڵی ماڵ ئاوایی لەدنیای ڕووناك کرد ، لەدیوی ئەودیوی شورەی ڕۆما نێژراوە .. ئەگەرچی تەمەنێکی کورت ژیاوە بەڵام توانیوتی بێتە ریزی شاعیرە بەناوبانگەکانی ئینگلیزەوە . ئەم لاوە جوانەمەرگە لەبنەماڵەیەکی هەژار لەدایك بووەو بارکی لادێی بووە ، بۆ مسۆگەرکردنی دەرامەتی خێزانەکەی چۆتە شاری لەندەن ، بۆیە گوێی بە ڕۆشنبیریەکی چەوساوە ئاودراوەو لەنامەیەکا دەڵێت :

(ئەگەر ژیان تەمەنی درێژم بۆ بنوسێت ، بەئاواتم دیاری یەکی گەورە پێشکەش بە کۆمەڵگای ئەم جیهانە بکەم کۆشش دەکەم بەپێی توانا بگەمە چلە پۆپەی شیعر) .

لەسەرەتای ژیانیەوە دایکی ناردویەتە قوتابخانەی (هارۆ) کە بایرۆنی شاعیریش هەر لەم قوتابخانەیەدا خوێندوویە .. بەڵام بەهۆی نرخی دەرامەتی خوێندگاکەو باری هەژاری ناچاری کردوە بۆ قوتابخانەیەکی بچووکتر بگوازێتەوە .. کە لە دواییدا کارێکی گەورەی کردە سەر ژیانی شاعیر وەهاندەرێکی بایەخدار بوو بۆ ڕێکخستنی شیعرو بوونی بە شاعیر .. هۆی ئەم هاندانەش کوڕی بەڕێوەبەری قوتابخانەکە بوو کە ناوی (چارلز کودن کلارك) بوو .. کە بایەخێکی زۆری بەکیتس داوە .

کاتێ (ریچارد ئابی) کیتسی لەقوتابخانە دەرهێناو خستیە لای پزیشکێك بۆ ئەوەی فێری هونەری پزیشکی بێت و لە دواییشدا بوو بە پزیشك .. کودن کلارك ئەو کاتەش بەیوەندی لەگەڵ نەبڕی بەجوتە موتالای ڕۆژنامەی (ئێگزامینەر)یان دەکرد کە بە ڕۆژنامەیەکی نوێخوازی ئەدەبی ئەو سەردەمە دەژمێرا . (لی هانت) کە سەرۆکی نووسینی ڕۆژنامەکە بوو کۆششێکی زۆری لەپێناری ئاوا کردنی لاپەڕەی کۆنی دوێنێ دەداو بانگاوازی لە پێناوی لاپەڕەیەکی نوێتر بوو .

دەیویست شۆڕشێکی نوێ خوازی بەسەر بەرهەمی ئەدەبی کۆندا هەرپا بکات ساچی لەبارەی کێش و قافیەوە بێت چی لەروخسارو ناوەڕۆکا هەروەها دارای گەرانەوەی ئەکرد بەلای سروشتدا ..

ڕۆژێکیان لەماڵی (لی هانت) ڕێکەوتی (ولیەم و ردزوزت)ی شاعیر دەکات کە بەدامەزرێنەری قوتابخانەی ڕۆمانتیکی ئینگلیزی دەژمێردرێت ، بۆیە پارچە شیعرێکی خۆی بۆ خوێندەوە. بەڵام ولیم هیچ نرخێکی بەشیعرەکە نەدو لە دواییشدا بووە کۆسپی ڕێگای کیتس .. لەبەر ئەوە کیتس هەر لەپاش ئەو دانیشتنەدا وتی (ئیتر هیچ پەیوەندیەك من بە (وردزورت)ەوە نابەستێتەوە)

ئەوەی شایانی وتن بێت کیتس سەرکەوتووترین شیعری لە ساڵانی ١٨١٨ = ١٨١٩دا هونیوەتەوە ، کە ئەم ساڵانەش بە ناخۆشترین قۆناغی ژیانی شاعیر دەژمێردرێت .. چامەی (ئیزابیلا) یەکێکە لەشیعرە سەرکەوتووە بەناوبانگەکانی .. مەبەستی ئەم چامەیەش لەچیرۆکێکی (بۆکاشیو)ی نووسەری ئیتالیادا وەرگیراوە .. ئیزابیلا سەربردەی خۆشەویستیەکی پڕ ئازارە ئەمەش پارچەیەکە لەم شیعرە کە بەشێوەیەکی زۆر عاتیفی باس لەهەڵوێستی (ئیزابیلا)ی جوان دەکات کە بۆ خۆشەویستەکەی دەگریت .

ئازیزەکەم ..!
گیانی ژینموت ، [illegible]
سوور ، لەجریوەی [illegible]
لەدیمەنی [illegible]
ونکراوە
خۆشەویستیت ، لەسەر
پۆپەی دوەختەکان
بەرووی دەریای شینی
ئاسمان مەلاس دراوە
ڕووبارەکان ..
ئاوی وەستاوی چزەکان
ونکراون
سووی گەلاریزانی پایز
ونکراوە
هەستمان نەکرد ، چۆن
ڕۆژی دوێنێمان بەڕێ کرد ..!
یان پێشوازیمان لەڕۆژێکی
نوێتر کرد .

ئامادەکردنی : [illegible]

چەند دەنگێك لە کۆسی گۆرانی شارێ لەخۆم هەڵکێشراوا

شیعری عبداللە عباس

● هورەی پێش گۆرانی یەکە ●

پەنجەی ناخی خۆشەویستی غەمی تاساو
کەوانی ئاوازێکی پەمەیی ڕەنگ !
لەسەر تەلی
کەمانی حەزی (مەم) بۆ (زین) ئەبزوێنێ
(خانی) بەشانەی (خەو) پرچی
« خاتو زینی »
بۆ کاکە مەم شانە ئەکرد !!
— چاوەکانم ، باوێشکی حەزی سۆمایە !
— ئاوارەکان ، ئەگەڕانەوە ...
ڕوویان ، ژەنگی هەڵێناوە ...
— ئاوارەکان !
بە (خەو) قژی
خۆشەویستی شانە ناکەن !
— مەم ، لە قینی « ناحەزەکان » حەزی (زین)ی بەتاو ئەکرد !
— ڕێگای ئێمە ، هەمووی « قین »ە ..!
ڕێگای ئێمە
ڕوو بەرووی گەردەلولێکی بێ ئامانە
پروشەی خوێ
بەرووی زاما ئەبارێنی .
(مەم) ، تاقە (زین) ێکی هەبوو ،
— ئێمە ، چەندان (زین)ی نازدار ، چاوەڕێی ئەنجامی غاری بەتاومانە !
(مەم) ، تاقە زامێکی هەبوو ،
— ئێمە ، هەموو گیانمان زامە !

● دەنگەکان ●

(١)

ئێوارەیە :
نیوەڕۆ ، چاوی خەواڵوی ، هەڵناهێنێ !
تاریکی ، بە پرتاو هەنگاو بەرەو شاری گیانتان دێنێ !
— کێ لەئێوە ، بەخەبەرە :
بە دیواری دراوسێکەی زەنگ لێ بدات .
پێ کەنینی ، دەمی سووتاومان ، زۆر تاڵە
« ئاسۆ ، گڕی مردن ئەگرێ ! »
— کێ لەئێوە بەخەبەرە :
گڕی مردن لە ئاسۆدا بە دراوسێی بناسێنێ !

(٢)

چاو ، بەچاو ئەگا
لەش ، بەلەش ئەگا
دڵ ، بەدڵ ئەگا
لە مناڵیمەوە ، بەناو ناخی هەمووتانا ، شەڕ ئەبمەوە ،
— ئەمەوێ ، ڕەنگتان ، ڕەنگم بێ
ئەمەوێ ، دەنگتان ، دەنگم بێ !
— کەی هەنگاوتان ، لە پێخەفی پێ گەشتنا ئارام ئەگرێ ؟!
ئاسۆ ، کێشی بەرەو لای خۆی :
« بە خوێن ئەگرێ ! »
وا سێبەرم دەست لەملی سێبەرتانە
غەمی بارانێکی سوورم بەلیوتانا دێمە خوارێ
— کەی بەرەو ژوو ئەمژن و ئەمخۆنەوە ؟!
« ئاسۆ ، ڕەنگی خوێنتان ئەگرێ ! »

(٣)

لەناوچەوانی ، مناڵێکی هاوینا ، بەپێنووسی ، پایز نووسیم :
[- کێ بوو ، کەدەزگیرانی مناڵیمی کرد بەبابڵەی
دەم گەردەلول ؟]
— کێ وەڵام ئەنووسێتەوە ؟
ئەگەر ، گەردەلولی دەشتی هەنگاونانتان بێ زمانە !
[بەنووکی پەلکە زێڕینەی
پشت هەوری ڕەش
وەڵامی پرسیارەکانم
بووسنەوە]
— کێ وەڵام ئەنووسیتەوە ؟
— لەسووڕانەوەی ، شاری گرەوڵەی سێدارەکانا
تاڵێ لەبەرچی دایکم سووتان
[مناڵانی
بەزەیی دایك و فەرزەندەیی ،
بە بزماری
کوللەی دوو سەرداکوترابوو]
— کێ وەڵام ئەنووسێتەوە ؟

(٤)

— کێ ئەتوانی « ئاو » لەجامی دار بەرووابخواتەوە ؟!
کێ ، ئەتوانێ ، بە « بێژنگ » بەری ئەو « با » یە
ڕابگرێ کەرووی دەزگیرانەکەمی ، لەگرمۆڵەی
ئەم شارەدا پێچایەوە ؟
[لە « تۆوی » بەهارم پرسی :
— دار بەروو ، بۆچی تەنیابۆ خەڵوزی
زستان ئەشێ .... ؟]
— کێ وەڵام ئەنووسێتەوە ؟
دەست هەڵبڕێ
[پەنجەی باوەڕ
لە گیرفانی
کتێبەکانا ، دەربێنن !
دەست هەڵبڕن]
— خەڵاتمان ، زەردەخەنەی مناڵێکە ، لەناوچاوی
« وەڵامی » پرسیارەکانا ، گەورەئەبێ .
کێ وەڵام ئەنووسێتەوە ..
دەست هەڵبڕێ !

(٥)

ناریکایی .....،
دەستی گیرە لە پێلوەکانی دوو چاوم
هەردوو چاوم ، پەریونەتە تەوقی سەرم
سەرم ، لەخومی شارەکەم هەڵکێشراوە
خوم ، باخچەکانی شارەکەی پێ ئاو ئەدرێ
باخچە ، گوڵی ڕەش دەر ئەکات ،
گوڵی ڕەش ئەدرێ لە یەخەی .. ،
مناڵانی شەقامەکان
شەقامەکان ، بزمار ڕێژن
ئەو کەسانەی ، ڕوو بەرەو پێش هەنگاوئەنێن ،!
هاوینێکی گەرم و گوڕن ، لەزستانا ،
بەدوای سێبەریانا وێڵن !
کێ وەڵام ئەنووسێتەوە !
دەنگ هەڵبڕێ !

(٦)

لە بیرتان بێ .... ،
شوان ، شمشاڵی بەدەمی دڵیا ئەکردو ،
بە پەنجەی دەماری مێشکی ، بەرخی کێلگەی
غەم و برسیەتی ئەلاوان لە بیرتان بێ !
لە بیرتان بێ .....،

بڕوانە ل -٧-

تەواو بوونی کۆنگرەی هەشتەمی پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب

لەرۆژی ١٢ مانگی کانونی سالی ١٩٧٤دا پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب کۆتایی بەکۆنگرەی هەشتەمینی هینا

لەکردنەوەی کۆنگرەکەدا سەرەك احمد حسن البکر وتاریکی پێشکەش کۆنگرەکە کرد لەوتارەکەیدا باسی چالاکی پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەبی کرد کە نواندویەتی لە ماوەی رابوردودا لەگەڵ ئەو ئەرکانەی کە ئەکەوێتە سەرشانی لەماوەی داهاتوودا •

لەدوای کۆتایی وتارەکەی سەرەك بکر •• هەڤاڵ صدام حسین هەڵبژێردرا بە سەرەکی کۆنگرەکەو دەست کرا بە لێکۆلینەوەی ئەو ڕاپۆتانەی کەخرابوونە بەردەم کۆنگرە، ڕاپۆرتەکان برێتی بوون لە ڕاپۆرتی سیاسی و ڕاپۆرتیك دەربارەی شەڕی تشرینی یەکەم لەگەڵ ڕاپۆرتی ئابووری و ڕاپۆرتێك دەربارەی تەنزیماتی پارتی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب •

لەکۆتایی کۆنگرەکەدا ئەندامان تێکرا سەر لەنوێ هەڤاڵ أحمد حسن بکرو هەڤاڵ صدام حسین یان هەڵبژاردەوە، وە ئەم هەڤالانەش بۆ سەرکردایەتی قطر هەڵبژێردران :

١ ـ عزة الدوری ٢ ـ عزة مصطفی ٣ ـ طه الجزراوی ٤ ـ نعیم حداد ٥ ـ تایە عبدلکریم ٦ ـ محمد محجوب ٧ ـ عدنان الحمدانی ٨ ـ غانم عبدالجلیل ٩ ـ طاهر العانی ١٠ ـ عبدالفتاح الیاسین ١١ ـ حسن العامری •

هەروەها کۆنگرە ئەم هەڤالانەی بە ئیحتیات هەڵبژارد :

١ ـ طارق عزیز ٢ ـ جعفر قاسم حمودی ٣ ـ زهیر یحي ٤ ـ سعدون شاکر ٥ ـ شفیق الکمالی بە ئیحتیات •

وە لەکۆتایدا بەیاننامەیەك بلاوکرایەوە دەربارەی کۆنگرە وە وا چاوەروان ئەکریت لە دوایدا بەیانمەیەکی دوورودرێژ بلاوبکرێتەوە دەربارەی ئیشوکازەکانی کۆنگرە •

باران لەپارێزگاکان

ئەو ڕپورتانەی بۆ وەزارەتی کشتۆکاڵ و چاککردنی کشتۆکاڵ هاتووە ڕای ئەگەیەنن کە لەحەفتەی رابوردودا باران لە هەندی لە پارێزگاکان باریوە •

لە پارێزگای نەینەوادا بۆ ماوەی ٢٤ سەعات بەتایبەتی لە ناوچەکانی ئاکری و زەمارو بەلەعفەرو شیخان باران باریوە، وە پێوەرەکانی باران لەو ناوچانەدا بەتایبەتی لە ناوچەی حەمام عەلی ١٩ میلیمی پیشان داوە •

وە لە پارێزگای هەولێرا ناوبەناو ناوچەکانی سەر بە پارێزگاکە باران باریوە، وەپێوەرەکانی باران لە ناوچەی زێبار بەرزترین پلەی باران کە ١٥ میلیمە پیشانی داوە •

وە لە پارێزگای بابل ـ یش بارنیکی بەتاو ماوەی دوو سەعات لە هەموو ناوچەکانیدا باریوە •

بەپێ ئەوراپورتانەی لەوڕووەوە هاتوون رای ئەگەیەنن بەکشتوکاڵ ئەگەیەنیت بەتایبەتی لەوشوینانەی کە کە ئەوبارانە کەڵکێکی باش بەراونین •

دەست گرتنی کرێکاری تەقاویت کراو

داوودەزگای تەقاویت و ضمانی کومەلایەتی کرێکاران چەند روژی لەمەوپێش بریاری داوە کە دەستی ئەو کرێکارانە بگریت کە حەوالەی تەقاویت کردن کراون •• ئەو سلفەشی ئەیاندرێتێ لە ٧٥٪ی دووا موچەی ئەو مانگانەیەبیت کە پیش تەقاویت بوون وەریان گرتووە تاکو تەقاویت بوونەکەیان تەواو ئەبیت •

داوودەزگای ناوبراو پیشتر لیستەی تایبەتی بۆ ئەم مەبەستە ئامادەکردووە تاکو بینیریت بۆ دیەرە تەقاویتی و ضمانی کومەلایەتیەکان لە پارێزگاکانا بۆ ئەوەی وەرگرتنی ئەو سلفەیە لە لایەن کرێکارانەوە ئاسان بکریت •

ئەوەی شایانی باسە لە سەرەتای مانگی نیسانی ٩٦٧ وە تا تشرینی دووەمی ٩٧٣ (٢٥) هەزارو ٨٨٧ کرێکاری نافرەت و پیاو تەقاویت کراوون •

× وەزارەتی أشغال و أسکان لە بەرێوەبەرایەتی گشتی أشغال و أسکانی دووپات کردۆتەوە، کە پێویستە زیاتر هەوڵ بدەن لە تەواوکردنی ڕیگا گشتیەکانی هەولیر ـ کەرکوك و هەولیر ـ مەخمور و هەولیر ـ کۆیە •

× وەزرەتی پەروەردە (١٥) قوتابی کچ و کوری دەرچووانی کولیجەکان بە ماموستا بۆ قوتابخانەکانی ئامادەیی دامەزراندووە وە بەسەر قوتابخانانەدا دابەش کراوون کە پێویستیان پییان هەیە •

دەرچوونی یاسای دیاری کردن و بەکرێ دانی زەوی وزاری چاککردنی کشتوکاڵ

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش بریاری دەرکردنی یاسای دیاری کردنی کرێ دانی زەوی وزاری چاککردنی کشتوکاڵی داوە، بەنیازی ئەوەی بەرهەمی کشتوکاڵ و ئاژەڵ و زیادبوونی دەستکەوتی نەتەوەیی لەو مەجالەدا گەشە بکات، کە بەپێچەوانەی ئامانجی چاککردنی کشتوکاڵ نەبیت •

دکتور سامال مجید فرج ئەندامی کارای ئەنجومەنی بەرزی کشتۆکاڵ رای گەیاندووە کەئەم یاسایە هەنگاویکی گرنگ و بەشێکی تەواوکەری ڕێڕەوی چاککردنی کشتوکاڵە وە بەشداربیەکی تەواو ئەکات لە ئامادەکردنی داخوازییەکانی گەشەپێکردنی لادێ وە بەپەلە پێگەیاندنی کشتوکاڵ وە وتویەتی : بەپێی ئەو یاسا نوێیە ئەنجومەنی بەرزی کشتوکاڵ بۆی هەیە کە زەوی و زاریکی زور تەرخان بکات بۆ ئەوەی پروژە گشتیەکانی دیەرە رەسمی و نیوە رەسمیەکانی تیدا جێبەجێ بکات وە ئەنجومەن بۆشی هەیە کە ئەو زەوی وزارانە لەگەڵ ئەو دارو درەخت و خانو بەرەو مەکینانەی تیایەتی بۆ ئەو تەرخان بکات، بۆ ئەوەی بەپێی پیویستی یان کەلکی لێ وەربگرن •

هەروەها دکتور سامال وتویەتی : یاساکە دەستەلاتی دوە بە ئەنجومەنی بەرزی کشتوکاڵ کە زەوی و زارو رەزەکانی چاککردنی کشتوکاڵ بەکرێ بدات بە کۆمەلە هەرەوزکاریە کشتوکاڵیەکان و کێلگە هەرەوزکاریە کشتوکاڵیەکان و یەکیەتیەکانیان، بو ئەوەی کومەلەکانیان کەلکی لێ وەربگرن وە بۆ ئەوەی ئەوانیش بەکرێ بیدەن بە عیراقیانەی کە پرۆژەی کشتوکاڵ و ئاژەلی لێدا ئەمەزرینن •

وە دکتور سامال وتویەتی : دوایەدوای دەرچونی یاساکە ئەنجومەنی بەرزی کشتوکاڵ ئامۆژگاری دەرئەکات بوئاسان کردنی جێبەجێ کردنی یاساکە لەدیاری کردن و بە ئیجارەدانی زەوی و زارەکانا •

هەڵبژاردنی لیژنەی بەرێوەبردنی کۆمەڵەی حقوقیەکان - لقی سلێمانی

سەر لەبەیانی رۆژی هەینی ٢٨-١٢-١٩٧٣ کومەلەی حوقوقیەکانی عیراق ـ لقی سلیمانی لە بارەگای کومەلەکەو لەژێر چاوەدێری حاکم ناظم محمد أمین حۆیزی وە نوێنەری ئیدارە کاك کمال سعید سلمان وە نوێنەری (أمن) ملازم شاکر محمود لە سلیمانی لیژنەی نوێی بەرێوەبەری کومەلە بۆ سالی ١٩٧٤ هەلبژیرا •• وە ئەم برایانە ناویان دەرچوە •

١ ـ کامل نظام الدین جلال ـ بە سەرۆك
٢ ـ ئازاد جمیل سائب ـ بەجێگری سەروك
٣ ـ جمال محمد فقی شالی ـ بە ئەمینداری نهینی •
٤ ـ محمد عبدالرحمن محمد القرەداغی ـ بە ئەمینداری سندوق
٥ ـ طه عزیز صالح ـ بە ئەندام
٦ ـ عبدالرحمن رحیم عبدالله ـ بە ئەندام
٧ ـ طه محمد نجیب غفور ـ بە ئەندام •
٨ ـ أکرم عزت نجیب ـ بە ئەندامی جێگر
٩ ـ طه أحمد بابان ـ بە ئەندامی ـ جیگر •

٥ ملیون دینار بۆ دروست کردنی ١٣٧ قوتابخانەی تری ناوەندی

وەزارەتی ناوخۆ لەناو ئەو پێشنیاری کردبوو بۆ ئەوەی ٨ پیشنیازانەی بۆ بەرنامەیی ملیون و ٩٩٤ هەزارو ٨٥٠ بەرهەمهینانی سالی ٧٤-٧٥ی دینار تەرخان بکریت بۆ داهاتو کردویەتی ٤ ملیون و دروست کردنی ٩٧٧ ٩٩٨ هەزار دیناری بۆ قوتابخانەی تری دروست کردنی ١٧٢ قوتابخانەی سەرەتایی بۆ ئەوەی ناوەندی و چەند هولی نۆی لە ئەوپێویستیەی ولات لەو پاریزگاکان تەرخان کردووە • بارەیەوە هەیەتی لە بەرنامەی وە وەزارەتی ناوبراو لە بەرهەمی داهاتودا جێبەجێ کوتایی سالی رابوردودا بکریت •

گۆشەی تەندروستی

بەردی میزڵدان

دکتور نەوزاد

هەروەکو چۆن لەناوگورچیلە یان بۆرییەکانی گورچیلە بەرد دروست ئەبێت، ئاوهاش هەندی جار لەناو میزلدانی ئادەمزادا بەرد دروست ئەبیت، وە بەهۆی دروست بونی ئەوبەردانەوە نەخۆش دووچاری ئازارو نارەحەتی و میزەچووکێ و میزگیران ئەبیت •

× هۆیەکانی پەیدا بونی ئەوبەردە لە میزەلدانا، لە ئەنجامی هەوکردنی دیوارە تەنکەکەی ناوەوەی میزلدان وە یا لە ئەنجامی میزگیرانەوە بەهۆی هەو کردنەوە دروست ئەبیت •

وەهەندی جاریش بەهۆی خواردەمەنی سەوزەو تەماتەو گۆشت و هیلکەو ئەو خواردەمەنیانەی کە (کالسیوم) یان زۆر تیدایە بەرد دروست ئەبیت •

هەروەها گەلی جاریش بەهۆی خواردنەوەی ـ جۆریك ـ لە ئاو بەرد دروست ئەبیت، بەتایبەتی خواردنەوەی ئاوی کانیاوەکان کە لە ناوچە شاخاوییەکانا دیتەدەرەوە، هەر لەبەرئەمەشە ئەو نەخوشیە لە کوردستانا پتر هەیە لەچاو ناوچەکانی خواروی عیراق وە لەلایەکی تریشەوە هەندی جار لە ئەنجامی میزگیران بەهۆی گەورەبونی (پروستات) وەزور جاریش لە ئەنجامی نەخۆشی بەلهارزیاوە بەرد لە میزەلدانا دروست ئەبیت •

× نیشانەکانی ئەم نەخۆشیە : ئەوکەسەی بەرد لە میزەلدانیا هەبیت لە دوای میزکردن، هەست بەژان و سوتاندنەوە ئەکات وەهەندی جار میزەکە خوینی پێوەئەبیت، وە هەندی جاریش لەوانەیە نەخۆشەکە میزی بگیریت •

بۆ دلنیابوون لە نەخوشەکە (أشعە)ی میزەلدان ئەگیریت وە بەهۆی دووربینی تایبەتییەوە سەیری میزەڵدانی نەخۆشەکە ئەکریت وە بەردەکان ئەگەر هەبن لە میزەلدانا ئەبینرین •

× چارەکردنی نەخوشەکە، ئەگەر بەردی ناو میزەلدان بچوك بن ئەوا بەهۆی ئەو دەرمانەی کە میز بە نەخۆش ئەکات لەگەڵ ناو خواردنەوەو وەرزش کردن لەوانەیە نەخوشەکە لەگەڵ میزکردنا بەردەکە فرێ بداتە دەروە وەئەگەر بەمە چاری نەکرا، وە یا بەردەکە گەورە بوو، ئەوا بەهۆی (عملیات)ەوە بەردەکە دەر ئەهینریت و نەخۆشەکە رزگار ئەکریت •

ئەم هەفتەیە لە مێژوودا

ـ نەریمان ـ

ئەم هەفتەیەمان کەلە ١٩ تا ٢٥ی کانونی دووەم ئەگرێتەوەو ڕێکەوتی ١ تا ٧ی ڕێبەندانی کوردیە ئەم گرنگانەی تیادا قەوماوە :

رووداوی کوردی :

لە ٢١ی کانونی دووەمی سالی ١٩٥٨دا مەعروف جیاوك ئەمری خوای کرد •

لە ٢٢ی کانونی دووەمی سالی ١٩٤٦دا مامۆستا عارەبی شامۆ کە نووسەرێکی بەناوبانگە لەناو کوردانی یەکێتی سوڤییەت لە (قارص) لەدایك بو •

ڕووداوی عیراقی و عەرەبی :

لە ١٩ی کانونی دووەمی سالی ١٩٢٠دا یەکەمین قوتابخانەی کچان لەبەغدا کرایەوە •

لە ٢١ی کانونی دوومی ١٩٣٧دا یاسین هاشمی کۆچی دوای کرد •

لە ٢١ی کانونی دووەمی ١٩٤٨دا بۆ شەهیدەکانی راپەرینی ١٩٤٨ لەبەغدا خۆپیشاندانێکی گەورە روی دا •

لە ٢٢ی کانونی دووەمی ١٩٤٣دا لوبنان سەربەخۆیی وەرگرت •

لە ٢٣ کانونی دووەمی ١٩٦١دا هونەرمەندی عیراقی (جواد سلیم) کۆچی دوای کرد •

لە ٢٤ کانونی دووەمی ١٩٧٠دا مافی کولتوری (رۆشبیری) بو براتورکمانەکانمان بلاو کرایەوە •

ڕووداوی جیهانی :

لە ٢٠ی کانونی دووەمی لەشکری رزگاری لاوس دامەزرا •

لە ٢١ی کانونی دووەمی ١٩٢٤دا شورشگێری ئەفریقی (کابرال) کوژرا •

لە ٢١ی کانونی دووەمی ١٩٢٤دا دامەزرێنەری کۆماری یەکێتی سوڤییەت (فلادیمیر ئیلیچ لینین) کوچی دوای کرد •

لە ٢٢ی کانونی دووەمی ١٩٤٩دا سوپای چینی میللی شاری (پەکینی) رزگار کرد •

ئافرەت

مرۆڤێکی چەوساوەیە!

ـ ١ ـ

تا ئیستە، زۆر باس و لێکولینەوەی دوورو درێژ دەربارەی ئافرەت نووسراوەتەوە، هەر باس و لێکولینەوەیەك، بەپێی باری سەرنجی خاوەنەکەی، تیایانا هەبووە کە پلەی ئافرەتی بە بەرزو پیرۆز سەیر کردوە و هەندێکی تریان بەربەستی کردوەو لە نرخی ئافرەتی کەم کردۆتەوە •

بە سەرنج دانێکی ورد، بۆمان دەردەکەوێت ئافرەت لەکۆمەڵێکی وەکوو کۆمەڵی ئێمەدا زۆر گیروگرفتی هەیەو گەڵیك کۆسپی لەرێگادایە کە نایەڵن ئافرەت وەکوو مرۆڤێك دەوری راستەقینەی خۆی لەناو کۆمەڵدا ببینێ •

ئەگەر بمانەوێت سەرنجەکەمان تایبەتی بێت لە ئافرەتی کورد، ئەوەی هەستی پێ دەکەین، بزوتنەوەی رزگاریخوازی گەلی کورد، بەشێوەیەکی راستەوخۆ دەوری لە پێگەیاندن و زیاد کردنی « وەعی » تێکڕای گەلدا گێڕاوە، ئافرەتیش لەم ناوەدا، هەستی بەبوونی خۆی کردوە وەکو مرۆڤێکی بەتوانا کە پێویستە ئەوەی بدرێت بە شدارێی راستەوخۆ لەبنیاتنانی پاشەرۆژی گەلەکەیدا بکات، جا بۆ ئەوەی، بەوردی لە دەوری ئافرەت، لەناو کۆمەڵی مرۆڤایەتیدا بەگشتی و دەوری ئافرەتی کورد لەناو کۆمەڵی کوردەواری دا روون بکەینەوە، چاکتر وایە، سەرنجیکی مێژووی خێرای بدەین لەو قۆناغانەی کە ژیانی ئافرەتی پیا تێپەریوە، تا بتوانین لەبەر رووناکی ئەو راستیە مێژوویانەدا ئەو دەورە دیاری بکەن، ئەمەش لە هەفتەی داهاتودا بەوردی بەرچاوی دەخەین •

ـ احلام منصور ـ

هونەر و زانست

عەبدوڵلا سەڕاج

هونەر ـ وەکو ڕواڵەتێکی کۆمەلایەتی ـ پەیوەندیەکی پتەوی بەهێزو توانای مرۆڤەوە هەیە کە ڕوو بە ڕووی سروشت ئەبێتەوە لەلایەك و لەلایەکی تریشەوە بۆ دەستگرتن و زاڵبوون بەسەر ئەو سروشتەو دەربرینی نهینیەکانی • هەر بۆیەشە جیاوازیەکی ئەوتۆی نییە لەگەڵ زانستدا لەو کارەی ئەیبینێ لە ڕێرەوی کۆمەلایەتیدا • ئەگەر زانست ڕێگامان بۆ ئاسان بکات لەزانینی هۆی ڕوودانی شتەکان و ڕواڵەتەکانی سروشت هونەر ڕێگامان بۆ خۆش ئەکات بۆ بینینی روخساری ئەو شتانەو جوانی ئەو ڕواڵەتانە • ئەگەریش زانست لە پەیوەندیی دا بەبنەڕەتی شتەکانەوە بەسترابێت بەچەند ڕێژیم و یاسایەکی گشتی، خۆ هونەریش پەیوەندیی لەگەڵ روخساری ئەو شتانە ئەبەستێت و پرسیار لەمەبەستی شتەکان و کاروباری میتافیزیکیش ئەکات • هەمدیسان ئەگەر زانست واقعمان بخاتە بەرچاو وەك هەیە، خۆ هونەریش ڕوانینمان لەئاست ئەو واقعە قووڵترو ڕوونترو خەستتر ئەکاتەوە •

بۆ نموونە : پەیوەندی نێوان هونەرو زانست لای کەسانیك وەك (مایکل ئەنجیلۆ)و (لیۆنارد داڤنشی) و (جوتێ) و کەسانی تر، بۆ یەك مەبەست بووە ؟ ئایا چۆن ئەم نەمرانە توانای یەكخستنی هونەرو زانستیان بووە ؟ ئایا هونەرو زانست لەچ سووچێکەوە بەیەك ئەگەن ؟ بۆ ڕوون کردنەوەی ئەم

مەبەستە پێویستە هەڵگەڕێینەوە بۆ سەرچاوەی هەردوو هونەرو زانست • دوای پشکنین و لێکۆلینەوە بۆمان ساغ ئەبێتەوە کە هونەرو زانست لەسەرەتاوە هەڵقوڵاوی یەك چاوگەن • ئەو چاوگەیەش ئایین و بڕوای مرۆڤە • ئەستێرەناسی و لێکدانەوەی هۆی ڕوودانی وەرزەکان و گۆڕانی شەوو ڕۆژ لەگەڵ هۆی دروست بوونی هەورو باران و تریشقەو ... هتد • هەمووی لەسەرەتاوە لەئایینەوە پەیدابووە لەو کاتانەدا کەمرۆڤ ئەستێرەو ڕواڵەتەکانی سروشتی پەرستووە • هەروەهاش نیگارکێشان و تاشین و کۆڵین و ڕازاندنەوە (دیکۆرەیشن) بۆخۆ نزیك کردنەوە بووە لەخواکان وەك مێژووی کۆنی ڕۆمان و گریك و ئەو پەرستگاو شوێنەوارە کۆنانەی میللەتان بۆمان دەرئەخات • دیسانەوە بۆمان هەیە بڵێین کەووردەکاری سەرچاوەی هونەرو زانستە، چونکە ئەم ووردەکاریە زۆر بۆتە هۆی جوانکاری و داهێنانی زانیاری، ئەمە لەلایەك و لەلایەکی ترەوە ئەتوانین پەیوەندیەکی تر بدۆزینەوە لەنێوان هونەرو زانست ئەویش : هەر زانستێك ڕاستی (حق) یەکەو هەر ڕاستیەکیش جوانە • بۆ نموونە : لەتواناماندا هەیە نیگارێکی دڵگیر بە (ڕاستی) بزانین چونکە دیمەنی سروشت و روخساری مرۆڤی گرتووە کە پارچەیەکی لەڕاستی و زانست، ئەمە بێجگە لەوەی کە هونەرمەندی کارامە بۆی نییە خۆی لە زانست دوور بگریت، چونکە داهێنانەکانی زانست ئەبنە بناغەی هۆشیاری و ڕادەی دەربرینی ئەو هونەرمەندە • بۆیە نیگارکێش و پەیکەرتاش پێویستە شارەزاییەکی تەواویان هەبێت لە (تشریح)ی لەشی مەردم و ئاژەڵ و ئەو زیندەوەرانەی نیگاریان تۆمار ئەکەن •

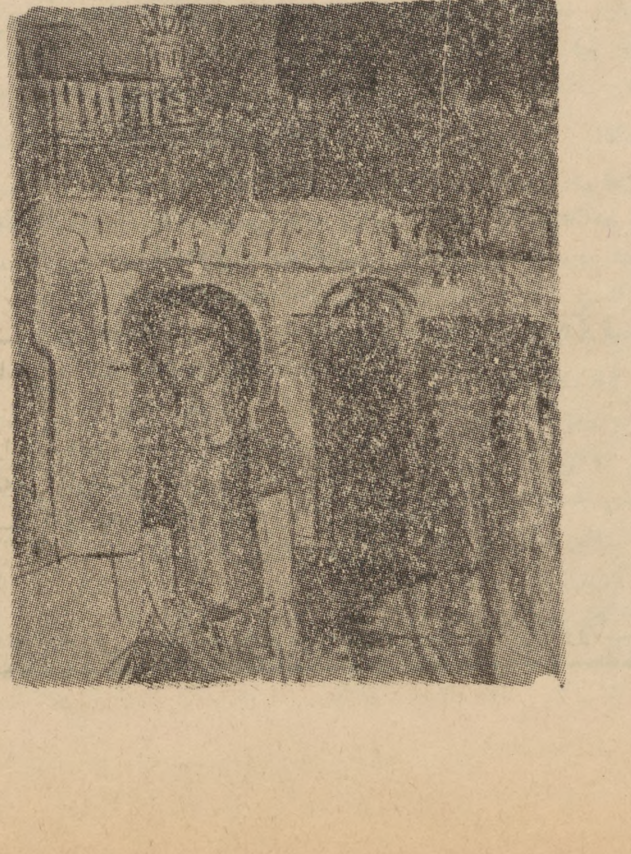

هونەری نوێش لەسایەی پێشکەوتنی زانستەوە هەنگاوی بڵاوی بەرەو پێشەوە ناوە • بۆ نموونە داهێنانی زەڕەبین و تەلسکۆپ و چەند ئامێرێکی تر، جیهانێکی بەرین بۆ هونەر کرایەوە •

ئێستاکە بەهۆی پێشکەوتنی تەکنۆلۆژیاوە، ئەتوانین ژێرزەوی و قووڵایی ئاسمان و تۆی بەردو دەریا ببینین و سەرنج لە ژێر پێست و تیژڕەوی فڕۆکەو باڵدارو گوللە تۆپ بدەین • لەبەر ئەم هۆیانە، پەیوەندی نێوان هونەرو پێشکەوتنی ژیان تووندو ئاشکراتر بووە، چونکە هونەری نوێ و شێوەی ژیانی تازە هەردوو پێویستیان بە ڕێکوپێکی (النظام)و یاسایەکی هاوسەنگ هەیە • وە سەبارەت بە پێشکەوتنی تەکنۆلۆژی، ژیانگەمان چ لەبارەی هونەر چ لەبارەی زانستەوە، وای لەزاناکان کردووە کە بە چاوی هونەرەوە سەرنجی سروشت بدەن و هونەرمەندانیش ئەنجامی تاقیکردنەوەو دۆزراوەکانی زانست بکەن بەهەوێنی هونەرەکانیان •

سەرکەوتنی ناوبژی کردنەکەی کیسنجەر قازانج بەکێ ئەگەیەنێت ؟! ـ پاشماوە

سەبارەت بەوەش کە نەتەوەی کوردو بزوتنەوە شۆڕشگێڕیەکەی بەشێکن لەگەلان و بزوتنەوەی شوڕشگێڕی ناوچەکەو قازانج و دوا ڕۆژی بەختیاری کورد پەیوەندیەکی توندیان لەگەڵ سەرکەوتنی ئەم گەلانەدا هەیە، بێگومان گەلی کوردیش هاوخەباتی تێکڕای گەلانی ناوچەکەیە دژی نەخشەو پیلانەکانی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و کۆنەپەرستان، وە سەرکەوتنی گەلانی عەرەب بەهی خۆی ئەزانێت و دواکەتنیان زیان بەبزوتنەوەکەی ئەگەیەنێت •

کوردو کوردستانە کۆن بناسە

ئەرزروم (أرضروم)

ئەم وشەیە لە بناغەدا ئەچێتەوە سەر وشەی (ئەرزن روم)و لەو ناوچەیەچونکە شارێکی دیکە بەناوو (ئەرزن)ەوە هەبووە ئەم شارەش وتە (ئەرزروم) نزیك سنوری (لۆم)بوە بۆیە پێ اکراوە (ئەرزنرروم) کە عەرەبەکان ئەم ولاتانەیان گرتەدەست ئەم ناوەیان بەم چەشنە پێ نەئەگوترا بۆیە گۆریانە سەر (ارض الروم) بەلام لەمێژووی کۆترا گەلێك جار

بروانە ل ٧

institutkurde de paris

مریەم

خۆشەویستان
ئەزانن بۆ ٠٠ دڵدارەکان
بێباوانن !
ئەزانن بۆ پەنجەی فەریکی مناڵان
نینۆکی لێ سەوز نابێ !
ئەزانن بۆ ، چەخماخەکان
روناکیان
لەپێش دەنگیانەوە ئەمرێ !
چونکە وەختێ
« لەم خاکەدا »
مریەمی خەم ژان ئەیگرێ
لەجێی عیسا
مریەمێکی تری ئەبێ
مریەم هەر مریەمی ئەبێ

دڵشاد مەریوانی

فانی لە بۆشایی مردن و ژیانا

ئەوەی هونەرمەند لە خەڵکی ئاسایی تر جیائەکاتەوە ٠٠ ئەو سەرنجە وردانەیە کە ئەوان بەلایا تێئەپەڕن و ناتوانن هۆیەکانی بەقووڵی شی بکەنەوە٠٠ وە وەستایانەش بیهاونە سەر کاغەزی سپی و بیگەیەنن٠٠ بەڵام ئەم وانی‌یە ٠٠ لایەنە شاراوەکان هەست دەکا ٠٠جوانی و دزێوی دەبینێ ٠٠ پەڵەی سەر ناوچەوانەکان لای ئەم دیارن ٠٠٠ لە ئاقاریشیانا بێدەنگ نابێ ٠٠ بەتەوس و پلار پەڵەی گۆڕینیان دەکا ٠٠ ئایندەکانی کۆمەڵی مرۆڤی سەردەم ئەبینێ و چاوی دەروونی تێ ئەگرێ و جادووگەریش نی‌یە! ئەوە شاعیری بەراستی‌یە ٠٠ لەگەڵ دەردو کەسەری میللەتەکەیا ٠٠ زۆر لێکراوە کانا ژان ئەیگرێ و ناگری ٠٠ لەخۆشیانا ئەمیش پێکەنین دەبەشێتەوە ٠٠

دەکرد ٠٠ هەنجیرەکانیان هەڵدەکێشایەوە ٠٠ ئەم بێ دەربەست بوو٠ دەنگی زووڵاڵی نەدەکەوت ٠٠ بەڵێ ئێمەی کورد لەم سەردەمی ژیانەماندا پێویستی‌مان بەو کەڵە شاعیرانەیە کە بتوانن لەنێو شاخو داخی بێکارەبادا لەگەڵ زەحمەت کێشەکاندا هەڵکەن ٠٠ نەك لەشارەکانا لەپشت جامخانەکانەوە دانیشتن و وورەیان بێت ٠٠ بۆیە سەیر نی‌یە دەنگیان نەگاتە ئاوەدانە

باری‌یە نێو کۆلانو شەقامە خۆڵ خواردووەکان ٠٠ ئەو شەوە هەواڵی ناو ژوورە داخراوەکان ٠٠ ئاژانسی ڕێبوارەکانی دوا نیوە شەو لەنێو ئەو چەند پیتەدا خۆی کۆدەکردەوە ٠٠ کە سامیان لێدەباری « فانی » مرد ٠٠

گەیشتە شارە نزیکەکان ٠٠ بەردەمی ڕۆژنامەکان ٠٠ دوای دوو ڕۆژان گۆرەکەیم دی ٠٠ بەغەریبی و تەنیا ڕاکشابوو ٠٠ دەنگ نەبوو ٠٠ ڕەنگ نەبوو

ـ جەزا عەلی ئەمین ـ

★ فانی ★

« فانی » هاودەمی ڕەش و ڕووتەکان بوو ٠٠ (ئەوانەی قەدەر بەسەریدابڕیون دەبێ جارێ وا بژین٠٠) تێکۆشانی شیعری لەگەڵ چەکا جودا نەدەکردەوە ٠٠ چاك دەیزانی بۆ خانووەکانی مەرگەو هەموو ئاوەدانی کوردستان ٠٠ ئەوەشی دەزانی کە دەرەبەگایەتی یاسایەکی خودایی نی‌یە خۆ لەبەر لادانی نەکرێ ٠٠٠ ئادەمیزاد ئەو نێوانەی کێشاوەو هەر ئەویشە کە ئەتوانێ نەیهێڵێ و بیفەوتێنێ ٠٠ لە هەموو تەمەنیا ئاشنایەتی لەگەڵیانا نەبوو ٠٠ چونکە درۆکانی بەسەر دەکردنەوە ٠٠ قامکی لەچاوی هەڵەکانیاندا دەشکاند ٠٠ بەتان و پۆی ئەوانەدا دەهاتە خوارێ ٠٠ کە جوتیارەکانیان خستۆتە سەر ساجی عەلی ٠٠ فانی لای ئەم کۆمەڵە پەستە سێبەری قورس بوو ٠٠ نە لەژیاندا وە تەنانەت دوای کۆچیشی شتی باشیان پێ نەدەگوت ٠٠ قسەی نەرمیان دەسووتاند ٠٠ ناڕەحەتیان بەرد بوو بۆی ٠٠ خانوویان ڕووخاوەکان ٠٠ بەڵێ سەیر نی‌یە ٠

● ناوچەی مەرگە ●

★★★

ئێوارەیەکی درەنگانی ٣ی کانوونی دووهەمی ١٩٧٣ مەرگ چەپۆکی ئاوانی لەشاری مەرگە قایم کرد ٠٠ کڵۆکڵۆ خەم

٠٠ ووشەی شیرینی ئاهەنگدار نەبوو ٠٠ ئەوسا باوەڕم کرد کە فانی جارێ تر نابینمەوە ٠٠چی‌دی بەدەم قسەکانی‌یەوە گەشکە نامگرێ ٠٠

●★●

فانی مرۆڤێکی بالآبەرزی‌موو زەردی چاوشینی پێست سپی کەمێك گۆشتن بوو٠٠ ئەمەش لەسەر ناسنامەکەی نووسرا بوو (مەمەند ئاغا ڕەسول ئاغا قایمقام) باوکی

کاتی خۆی قایمقامی چەمچەماڵ بووە ٠٠ تەمەنی گەیشتبوە (٦٠) ساڵ بەڵام ئەگەر نەخۆشی هەناسە سواری لێ نەگرابایە هێشتان زۆری مابوو ٠٠مەردمێکی قسە خۆش و گورج و گۆڵ بوو ٠٠ ووتاری خۆش و بەتامی لەسەر زاری بوو ٠٠ بێ ئەوەی بۆی بگەڕێ ٠٠ئەتووت دەنکی تەزبێح دەبژێرێ ٠٠ لەخوێندەواریدا عەرەبی و فارسی دەزانی و شیعری پێ دەهۆنیەوە ٠٠ گولستانەکەی سەعدی سەراسەری لەبەربوو کاتی خۆی بە نموونەو لە جێی‌خۆیدا بۆی دەهێنایەوە ٠٠

لە نیوەڕاستی ساڵانی چلەوسەودای شیعر ووتن بوە شیعرەکانی ناو بەناو لە گەلاوێژدا پەخش دەکرد ٠٠ دۆستایەتی تەواوی دەگەڵ گۆران و بێکەس و هەردی دا هەبوو ٠٠ حاجی قادری زۆر خۆش دەویست لەبەر ئەوەی بەزمانی خەڵك و ٠٠ بۆ خەڵکی دەنووسی ٠٠ ئەگەر بەدیوانەکەی دابگەڕێی زیاتر هەڵبەستی نیشتمانی دەبینی ٠٠ پاشان کۆمەڵایەتی و داشۆری ٠٠ هاوکاری لەگەڵ گۆفاری « نیشتمان » دا دەکرد کە لە سەرو بەندی کۆمەڵە لە سابلاغێ دەردەچوو ٠٠هەڵبەستێکی بەناو بانگی بۆناردن ٠٠

قسێکم دێتە سەر زاری دەڵێم بیڵێم و ناوێرم
لەباسی کوردوو کرداری دەڵێم بیڵێم و ناوێرم

بەڵام فانی لەگەڵ ئەوشاگشت نیشانەکانی شکاندووەو ڕازەکانی دەروونی نەشاردوو ـ نەوەو درکاندووتی ٠٠

بێکینایەت چاکە نووسین شێخ و ئاغاوو مەلا ٠٠٠
دەستی کاروو قاچی هەوڵوچاوی تێکۆشینی گرت

فانی لێرەدا زۆر بەراشکاوی دەست لەسەر زامەکان دادەنێ ئەو زامانەی هەزاران ساڵەلەش و گیانی نەتەوەمان دەکولێننەوەو تیمار نەکراون٠٠ ئەو کاتەی ئەم ئەو بانگە ئاشکرایەی داوە خەڵکی تر لە پشتیرەکانیش نەیان دەوێرا نێویان بێنن ٠٠

فانی بڕوای پتەوی بەشۆرشی چەکدارانە بووەو دەیزانی کەهات و هاوار و باوبڕی دەست کورتن و چی‌یان لەدەست نایە ٠ بەڵام ئایا شۆرشگێڕ لای ئەو لەچ مانایەکدا خۆی کۆدەکاتەوە :ـ

لەپێشا پێشەوا ئاسا ئەبێ تەرکی زدوو سەرکا
ا ڕێگای خۆبەخت کردن دەناکەس پێشەوا نابێ
بەگاڵەی دەم کەسێ نابێتەلاوی نیشتمان پەروەر
قسەی دەم بایە کاکی خۆم بەبا سەنگەر خەرا نابێ

لێرانە فانی بێباکانەمەسەلە کۆمەڵایەتیەکە ٠٠ لەگەڵ مەسەلە گەورەکەدا جۆش دەدا٠٠ بەمەلاو شێخە ساوەر خۆرە گووپ دڕاوەکانا هەڵئەشاخێو٠٠ بەهەوێنی دواکەوتنیان دەزانێ ٠٠ بۆیە پێویستە بڵێێم ئەو ئاڵوگۆڕە ڕۆشنبیری‌یەی ئەو لەمەرگەدا خولقاندی بەدەیان قوتابخانە نەدەکرا :ـ

نەخۆشە نیشتمانی کوردخوێنی خەسمە دەرمانی
بەنووشتەو گشتەکی شێخ و مەلا ئەم دەردە چانابێ

ئەوە ڕای فانی بوو بۆیان٠٠ بۆیە تەنانەت بەمردویش لێی نەدەگەڕان قسەی شێتانەیان پێدەگوت ٠٠ ئەو فتوایەیان دەدا ٠٠ (هەرکەسێ هاوکاری ناشتنی بکات وەردەگەڕێ) ٠

فەرمانبەرە پاتاڵ خۆرەکانی سەردەمی نوری سعید زۆر جار گەڕیان پێدەکرد ٠٠ ئەویش بێدەنگ نەدەبوو ٠٠ زۆر باش ئەوانەی (بنگرد) ٠٠ هەیانبودایدەشۆرین ٠٠ بەتایبەتی هەڵدەهات٠٠ پەڵەی گواستنەوەی دەکرد :ـ

ئەی ئەفەندی پێستە خۆری حیلەباز
نانی تۆ بێکەڵکە هەر وەك نانی ساز
خۆشەویستی خەڵکە لاوی بێ بیاز
گەر کوڕی مەردی فڕێ‌دەخووی بەراز
ئەم نیازەی تۆیە تۆی کردۆتە گا ٠

کە قوتابخانە لە مەرگەدەکرێتەوە (دوای ئەوەی هەوڵێکی زۆری بۆدا) کورەکانی‌دەنێرێتە بەر خوێندن ٠٠ منالی ئاوەدانی هاندەدا بۆخوێندن ٠ بەهۆیەوە کۆمەڵێك ڕۆشنبیری باشی لێپەیدا بوو :ـ

بخوێنە خوێندنەو بەس ناکەس ئەباتە جێی کەس
لەبۆ هەژارو بێدەس
فەیزێکە ئاسمانی٠٠

فانی لە ساڵی ١٩٤٤دا ئەوهەڵبەستە بەناوبانگەی ٠٠ گوتوە ٠٠ بەراوردێکی زیرەکانەی ئێرەو هەندەران دەکا ٠٠ تێگەیشتوی و دواکەوتوویی بیروڕای گەورەکانی ئەو سەردەمەی ئێمەو ٠٠ ئەوان دەکات٠٠ تەواو هەست دەکەی لە دێرە شیعرێکا ئەتبا بۆ ئەوپەڕی دنیاو ئەتهێنێتەوە بۆ باوەشی خەم و دەرد ٠٠ گوێت پڕدەبێ لەباسی نووشتەو دەسبازی ئێمە ٠٠ کەفانی بێباکانە پێیاندا هەڵشاخاوەو کوتاونی بێ‌ئەوەی شەرم کا ٠٠بترسێ ٠٠ چەند جوانە کەدەڵێ:

ئاگری جەورو نەزانیمان بەجۆری تینی گرت
وا بڵێسەی ناوقەدی خەرمانی‌چاکەی ژینی گرت
بێنیەوە سەر باسی قەوەی کوردو زانینی نەزان
تاجی عیرفانی فڕێدا کۆنە عارەق چینی گرت
چەرچل و غاندی خەریکی‌ڕاوی غایەن ڕۆژوو شەو ٠٠٠
گەورەکەی ئێمەش بەبێ غەم پرچی پوور نەخشینی گرت
دینو دنیا گرتنی پێویستەتو خوا ئەی مەلا
بەس بڵێ دنیا تەواوە بەسیە هەرکەس دینی گرت
بێ فیداکاری نەبوو فانی کەدەستی کاکە مەم ٠٠
سێوی زەوینی چەناگەی جوانی خاتو زینی گرت

فانی بەخێرایی بەرەو پیری شۆرشی چواردەی تەمووزەوە چوەو بەدڵ پشتگیری لێکردوە٠٠ وەیەکەم کەسێ بووە لە ناوچەی مەرگەو پشدەر خەباتی کردوە بۆ دامەزراندنی (جمعیاتی فلاحی) ٠٠ وەخۆی‌دێ بەدێ گەڕاوەو شیعرە شۆرشگێڕی‌یەکانی گەیاندۆتە خەڵکی زەحمەتکێشی لادێ و هوشیاری کردوونەتەوە ٠٠

لەگەڵ هەڵایسانی شۆرشی چەکدارانەی ئەم دواییەی گەلەکەمان فانی بەگیان و دڵ لەگەڵیا ژیاوەو ٠ بەهەزاران دێرە شیعری گەرمی بۆ پێشمەرگە نەبەزەکانمان داناون بەتایبەت ئەوانەی لەگەڵ

بڕوانە ل ـ٧ـ

کلاسیك

ئامادەکردنی : محمود زامدار

ئەم پارچە شیعرەم لەدەسنووسێکی سەیری شاعیری میللی و کۆیی مامۆستا (سامی عەودال) وەرگرتوە٠٠ شیعرەکە وانەکی شاعیرێکی بزربووی میرزا ممد امین قادری کۆیی (١٨٩٠)یە ، کە لە سیبەکانداو بۆ هاورێیەکی نەناسراوی خۆی لە (سابلاخ) ناردوە ٠

م٠ز٠

سەدای پەروانەیی دڵ دێ لەدوری شەمعی روخسارت
وەرە قوربان بکە لوتفێ لەگەڵ بەندەی وەفادارت
فیراقی دەردی هیجرانت وەهای تەئسیر بەدڵ داوە
سوپای خۆشی لەدڵ دەرچوو ،مەگەر شادبێ لە گوڵزارت
لەخوا مەتلووبە ئەی جانا تەرەقی و عیززەت و جاهت
موەفەق بی ، لەرێی مەخسودشەرەف بێتە عەلەمدارت
ئەگەرچی دورە لێت دایم ، بەدڵ هەر خاکوپای تۆیە
رجامە گەر سەبیشم کەی ، لەلەوحەی لوتفی ئەفکارت
عەریزەی ئێمە بۆ ئێوە ، لەقانونی ئەدەب مەنعە
وەلێ مادەی لوتف رێی‌دابەبەندەی دوورو غەمخوارت
ئەوەی هاتۆتە خزمەت تۆ ،جەسارەت بوو قەڵەم کردی
موحبەت زۆری لێکردم ،ئەوەش پشتم ئەوەش دارت
ئەگەر باور دەکەی قوربان بەراستی موخلیسی تۆمە
ئەمینی بێ ریام جانە ،مەحەك بێ تەجرەبەی کارت ٠

ئەم گۆرانی بێژە

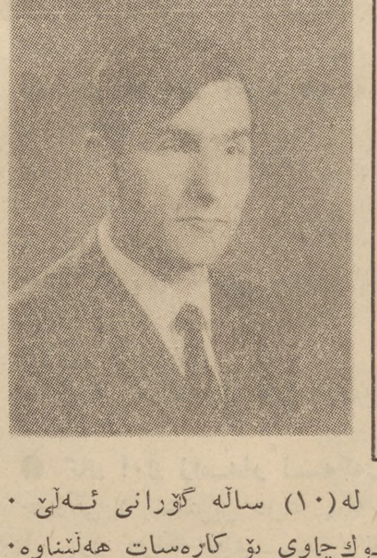

تەمەنی (٢٧) ساڵەو پتر لە(١٠) ساڵە گۆرانی ئەڵێ ٠٠ لەشاری خەمناکی کەرکوك‌چاوی بۆ کارەسات هەڵێناوە٠٠ لەساڵی ١٩٦٢دا یەکەم گۆرانی‌خۆی لە ئێزگەدا تۆمارکردوە٠٠ ئەمرۆکە پتر لە (٣٢) گۆرانی بیستراوی هەیە ، ١٠ لەمانە لە تەلەفزیۆن پیشاندراوە ٠٠ئاواتی هەرە ناسکی کاك (علی عزیز) لەوەدایە : کە گۆرانی‌فۆلکلۆری کوردی بەرەوپێشەوە ببات و مۆرکێکی (رۆژاوایی) بەبالآیا بچورسێنی و لەگەڵ تیپی (جاز) دا چەند گۆرانی‌ـیەك تۆمار بکا ٠٠ خۆ ئەگەر پێشی کرا ـ خەونە ئەیبینێ ..بڕواتە دەرەوەی وڵات ئەوپەڕی ئاواتیەتی ٠٠ لەدانیشتنێکی گازینۆی (پەرلەمان)ی بەغدادا کەوتینە دەمەتەقێیەکی برایانە، لە ئەنجاما ئەم ریپۆرتاجە بچکۆلانەیەی لێرسکا ٠

پ : بۆ یەکەم جار کەگوێت لەدەنگی خۆت بوو ؟

و : شاگەشکە بوم ، لەبەرخۆمەوە ئەموت : ئەبێ ناوی منیش بچێتە زیزی گۆرانی بێژانی کوردو لەناو دڵی کۆمەڵی کوردستانا جێی خۆم بکەمەوە!

پ : ئەی کەبۆ یەکەم جارگوێت لەدەنگی گۆرانی بێژێکی‌تر بوو ؟

و : مامۆستا عەلی مردان بو ، لەبەر هەندێ هۆی تایبەتی ژیانی خۆم پەیتاپەیتا بەرزی ئەکردمەوەو بەرەو دنیایەکی رازاوەتری رائەکێشام !

پ : ئەی لایلایەی دایکت ،چۆن ؟

و : لایلایەی ژیان و جوانی‌ودەرون پەروەری‌یە ٠

پ : ئەڵێن گۆرانی پێداویستی‌ژیانە ، بۆچی ؟

و : چونکە ژیان خۆی‌گۆرانی‌یە ٠

پ ـ خۆشترین دەنگ ؟

و : دەنگی بولبولی دەمەو بەیان و دەنگی حسن زیرەك ٠

پ : ناخۆشترین دەنگ ؟

و : دەنگی قەلەرەش !

پ : دەنگی خۆش ؟

و : یانی هەژاندنی هەست‌وسۆزو گیانی جوانی‌پەروەری مرۆڤ ٠

پ : علی مەردان ، ئەلفێس پرێسلی ، زکی‌موران ، ئیرەج ، زکیە جۆرج ، تۆم جۆنس ،خالیقی ، هانی شاکر ، زیرەك ، سیتا ئاکۆبیان ، چۆنیان دەس نیشان ئەکەیت ؟

علی مەردان : قوتابخانەی‌مەقام ٠

ئەلفێس پرێسلی : بەرەووون‌بوون ئەچێ ٠

زکی موران : تاجی سەری‌گۆرانی بێژانی تورکە ٠

زکیە جۆرج : نمایندەی‌شیاوی گۆرانی فۆلکلۆری عەرەبە ٠

ئیرەج : شارستانیەتی کۆنی‌فارسەکانم بیر ئەخاتەوە ٠

تۆم جۆنس : خەلیفەی ئەلفێس پرێسلی‌یە ٠

خالیقی : بەسۆزترین دەنگی کوردستانی ئێرانە ٠

هانی شاکر : جوانیەکەی کردویەتی بە گۆرانی بێژ ٠

حسن زیرەك : ئەو نەمرەیە، کە ڕاوی مەرگ ئەنێ ٠

سیتا ئاکۆبیان : رۆژ دوای‌رۆژ خۆی باشتر ئەدۆزێتەوە ٠

پ : ئاواز ، شیعر ، گوتن ، یانی چی ؟

و : ئەگەر هەرسێکیان لەبارو گونجاوبن ، یانی گۆرانیەکی رەسەن !

پ : یادێك لەنێوان خۆت‌و عودو ژانەکانت ؟

و : شەوێکی درەنگە شەوبیداری‌و پارچە شیعرێکی‌جەماڵ شارباژێری‌و دەمەو بەیانێکی‌روناك !

پ دوا گۆرانیت بۆ کێیە ؟

و : بۆ هەمو دۆست‌وهونەرپەروەرێك ، بۆکوردستان و بۆ کورد ٠

پ : بەڵێ ، باشە ، ئایاگۆرانی کوردیمان مۆرکی تایبەتی خۆی دۆزیوەتەوە ؟چۆن ، ئەگەر نا ، چار چیە ؟

و: جاران‌ئەگەر گۆرانی‌بێژی کورد خۆی وون کردبوو ، ئەمرۆکە وا خەریکە وردە خۆی ئەدۆزێتەوە ، چار هەر گەڕانەوەی مەردانەیە بۆ میللەت‌و فۆلکلۆری میللی !

پ : مەسەلەی (کارتێکردن، دزین ، وەرگرتن) لەگۆرانی ئێمەدا چۆن بیری لێ‌ئەکەیتەوەچارەسەرەکانت چین ؟

و : دزین شورەیی‌و بەدرەوشتی‌یە ، گەشەپێکردن سەرەتای ژینێکی نوێی‌گۆرانی کوردی‌یە، مەسەلەی‌کارتێکردن‌و وەرگرتن دوو شتی زۆر(حساس) ن ئەبێ حسابی وردی بۆ بگیرێ ، تا مۆرکی نەتەوایەتیمانی تێدا نەدۆڕێ !

لەبارەی دوارۆژی گۆرانی کوردیەوە کاك علی عزیز هاتە وەڵام‌و گوتی :

دڵسۆزی ، لەخۆبوردن ،هەوڵی بەردەوامی رۆشنبیرانە دوارۆژی ئەم هونەرەمان بۆساخ‌و مسۆگەر ئەکات !!

دوو برای قەڵەو

ئەم دوو برایە بە (دووانە) لەدایك بوون‌و لەهەموو کەسێك قەڵەوترن ٠٠ خەڵکی شاری (هندرسون ویل)ن لە کیشوەری (کارولینای) ٠٠ ئەم دوو برایە زور لەیەکنەر ئەچن قورسایی هەریەکێکیان ٣١٥ کیلۆیە ، هەرکەس ئەیان بینی پێیان پێ‌ئەکەنی ، لەبەر قەڵەوی ناتوانن بەپێ‌بڕۆن ، وە بەیانیان هەریەکە ٩ هێلکە لەگەڵ نیو کیلو گۆشتی بەرازو کیلۆو نیویك نان‌و لیترو نیویك ئاوی پرتەقاڵ‌و چەند کوپێك چایی بەبەرچایی ئەخۆن ٠ خواردنی نیوەرۆو ئیوارانیان خەڵکی سەرسام ئەکات ٠ ئەم دوو برایە ئیش‌و کار ناکەن خەڵك بەپارە سەیریان ئەکەن‌و ئەوانیش نومایش‌و ئاهەنگ بۆ بینینی خۆیان سازئەکەن‌و خەڵکی بەبلیت سەیریان ئەکەن٠ ناویان (بنی) و (بیلمك کوبیز)ە ، بەهەر جۆریك لێدانیان بەرکەوێ ئێشیان پێ‌ناگات ، ئەمانە ئیستە لەشاری (هندرسون ویل)ن وە بەشارەکانی ئەمەریکادا ئەگەڕێن فروکەو ئوتومبیلەکانی کومپانیای گواستنەوە سواریان ناکەن ، لەبەئەوە ناچار بوون هەریەکەیان ماتورسایکلیکی ئایبەتی بکرێ‌و پێی بگەڕێ ، ئەگەر لەسەر هەر قەرەوێلەیەك بخەوون ئەیشکێنن ٠ لەبەر ئەوەش لەزەویدا ئەخەوون ٠

institutkurde de paris

ئاورێك لەرابوردو

وەفایی شاعیر

مەجید نەدیم

کات سالی ١٨٤٤ی زاینیەو .. دەسەلات بەدەست رژیمی دەرەبەگایەتیەوەیەو .. هەژاری و نەخویندەواری و نەخۆشی بەشی هەرەزۆری ولاتی پێشێل کردوەو زانین و کۆرو بایەخی ئەدەب ئەو دیوەخانانەن، که بۆهەلسورانو بەریوەبردنی کارو فەرمانیان گوێ شل و هاندەری ئەو «پینوسانەن» که ئەم کۆرانە گەرم ئەکەن و ئەو ئەدەبانە تێ ئەگەن .. یەکێك لەمدیوەخانانە دیوەخانی «شیخ محمد صدیق»ی کوری شیخ «عبیدالله»ی شەمزینیە کەئارادەیەکی زۆر لەوسەردەمەدا دۆستی ئەدەبو خویندن بوون بەلام وەفایی .. لەوسالەدا ـ لەشاری (سابلاخی مووکریان) هاتەدنیاوە که ئەو کاتە تەمەنی شاعری بەناوبانگ «مصطفی بەگی کوردی» هەر (٣٥) سال ئەبوو . وەفاییش بەگویرەی نەریتی ئەورۆژە لەتەمەنی مندالیەوە نیراوەتە قوتابخانە «حوجرە» خویندنی هەرجارەی لەقوتابخانەو لای یەکێك لە مامۆستا «مەلا» بەناوبانگەکانی کوردستان تەواوکردوە تاپێ گەیشتو بووە مامۆستایەکی شارەزاو ئەویش وەك هەندێك لە مامۆستا خاوەن تواناکان دەستی کرد بەکردنەوەی قوتابخانەیەك و خەلکی تیا فیری خویندەواری ئەکرد .

وازولفی لەسەر گەردنی لاچوو بەهەناسەم
شەو فەجری بەیان بوو کەنەسیمی سیحر ئەنگووت

نالی ئەفەرموی :ـ

هەناسەم زولفەکەی لادا خۆمەیلیکی نەکرد چاوی
نەسیم ئەنگووت و شەورابورد دوو نیرگز هەرلەخەودایە

وەفایی :

کەوتمە خاکی دەرکی هاتن بەکوژن خۆش بەو دەمە
قال رب البیت هات لاتقتلواصید الحرم

مصطفی بەگ ـ کوردی

ئاخری کوشتت بەهیجران ئاسکەکەی دەرمالی خۆت
کم ندیت بالنداء لاتقتل الصید الحرم

وەفایی ئەلێ :ـ

نەسیمی بایی نەورۆزی شەمیمی عەنبەری هینا
بەریدی عاشقان دیسان پەیامی دولبەری هینا

سالم ئەلێ :

ساقی لەپەردە دەرهات جامێ شەرابی هینا
دل حیرە ما لەحیرەت ماه ئافتابی هینا

وەفایی خۆی ناوی (حاجی میرزا عبدالرحیمی مەلا غەفورە) وبەشی زۆری ژیانی لەگەل بنەمالەی «شیخ عبیداللەی» شەمزینی بردۆتە سەرو مندالەکانی ئەوانی فیری خوێندەواری کردوەو بەشی زۆری نامەی فارسی و کوردی کەبۆ گەورەو دەسەلات دارانی ئەورۆژەوە لەلایەن ئەم بنەمالەیەوە نیررابی داون کەچی لەگەل ئەوەشداوەفایی بۆی نووسیون و یارمەتی ئەوباوەرەی ئەو سەردەمە لەوبنەمالەیەو دیوەخانەدا بوە کاریکی ئەوتۆی نەکردۆتەوەفایی وەك لەشیعرەکانی دەرئەکەوی تەنیا مردنی «شیخ عبیدالله» نەبێت لە «حجاز» کەئەویش بریتیە لەشیوەنیك وهیچی تر .. بەلام لەدارشتن و

مەعنای شیعریدا دەسەلاتوتوانایەکی تەواوی بوە .. بێجگە لەو شیعرە کەبۆ شیرین ناویکی وتووە «شیرین تەشی ئەریسی گەلی شیعری جوانو بەتامی تری هەیە کە ئەگەر پلەی وەفایی نەگەیەنێتە شانی شاعرەکانی کۆنو هاوچەرخی شتێکی ئەوتۆ لەخوار ئەوانەوەنیە کە گرنگ بێت . وەك (حاجی قادری کۆیی) ئەلێت .

شاسواری بەلاغەتی کوردان — یەکەبازی فەصاحەتی بابان
مصطفی‌یە تەخەلوصی کوردی — غەزەلی کردە بەربوتی کوردی
(نالی) استادیکی گەلێ چابوو — خدری ئاوی حەیاتی مەعنابو
وەك (وەفایی) کەمە لەشیعرابی — خەتیوەك بەیتی چاکوئەسبابی
سالمو مەشویو شیخ رەزاوخەستە
شاعرن هەرچواری بەرجەستە

وەك وتمان وەفایی گەلی شیعری هەیە کەناوی نەمری لەریزی شاعرە بەناوبانگەکانی کوردا بۆکردەوە وەك لەم شیعرانەی خوارەوەدا بۆماندەرئەکەویت :ـ

ئولفەتی زولفت چیە قوربان لەگەل روخساری تۆ
خۆ بەهیچ دینیکی نەبوەکفرو ئیمان پێکەوە
هاتە سەر خەندە کەفی سولتانی حوسن و دولبەریم
غایەی صورەت نمای رۆژی جەمالی من شەوە
دووبارە ئەلێت

لەکوێ بت بینمەوە شادبم بەروی تۆ بێ یە سەرم
مەگەر چاوم لە (دل) بێ وسینەکەم ئاوینە سیماکەم

× ×

تاهەوری بەهاری نەبزووت خونچە نەپشکووت

بۆیە کەدەکا خەندە بەسەر گریەی مندا

من گوتم گرتی حەبەش کەعبەی جەمالت ئەو دەلێ
کاروانی مسکە بۆکەعبە گولو نەسرین دەبا

★★★

هەر لەحظە کەدی پێدەکەنێ حەقمە بگریەم
پشکوتنی گول مایەی بارانی بەهارە

وەفایی وەك جوانی نافرەتو سروشت بۆتە هەوینی شیعرەکانی دووبارە ریگای دینی رۆژیك لە رۆژان بەرنەداوەو بەلکو زۆر بە توندی ئەم ریگایەی گرت .

دووجار سەری لەمالی خوا داوەو زیارەتی گۆری پیغەمبەری کردووە بەلام بۆجاری ٣سێیەم کەئەیەوی بچێتەوە سالی ١٩١٤ لەچۆلی «شام» بەنەخۆشی «زەحیری» لەتەمەنی (٧٠) سالیدا فرمانی خوا بەجێ ئەهینی .

مەلاکان کە وەفاییش یەکێك بوو لەوان ئەمشیوەی فیرکردنی خویندەوارییەیان کە ئەگرتە ئەستۆ .. ئەتوانم بلێم بەزۆری لەبەرچاك کردنی گوزەرانی ژیانیان بوە نەك هەستێکی نیشتمانی یان نەتەوەیی پەلی گرتبن ونابنیە سەر ئەو ریگایە .. بەلام ئەو هەستەی کەهانی ئەوەی داوە مندالەکانیان بنیرنە بەرخویندەواری زوربەی بارەی «ئاین» بوەو خویندنەوەی «قورئان» .

جا ئەگەر .. ئەو مەلایانە پارچەزەویکیان بوبێت بۆکردنی کشتوکال .. مانای ئەوەیە گوزەرانیان باش بوەو توانیویانە نەختێك باشتربژین وەئەگەر نەبوبێت ئەوا ناچاربوون هەموو توانایان لەوتنەوەی دەرس و مزگەوتا خەرج بکەن .

بەلی سەردەم ئەورۆژەیەو قەلەم بەدەست خوێندەوارانی حوجرە .. مزگەوتەوەیە .. لێرەدا (ئەدەب) گولی باخچە جوانەکەی بەو هەستانە ئاو ئەدا کەلەو بیرە کلاسیکیە فارسیە .. کوردیە .. عەرەبیەوە هەل ئەهینجرا کەبریتی بوون لەزمانە دراوسیانەی نزیك ترین نەنەوە بوون لەگەلی کوردەوە .

وەك شاعرەکانی کۆنو هاوچەرخی وەفایی .. وەفاش بۆ ئاودانی گولەتازە نیژراوەکانی باخچەی ئەدەبی هەرلەو هەستە کلاسیکیانە ئاوی بۆ هیناون کە ئەو رۆژە باوبوە .. بەلام وەفایی بۆئەوەی شیعرەکانی لەگەروو سەرلیوی ئەو نەخویندەوارانەشدا بژین کە ئاهەنگو شەوارەو شاییو دلی مردوو ئەهیننە جۆش هات شیوەی شیعری گۆرانی گرت لە نوسینی شیعرەکانیا وەك :ـ

هاتم بۆدانەی خالت توشی داوی زولفت بووم
تەیریکی نابەلەد بووم نەمزانی دانەی داوە
شێتو شەیداو (صەحرایی) دەگریم هەروەك (وەفایی)
چی بکەم لەدلەی سەودایی پەریان دەستیان لێداوە

(وەفایی) هاوچەرخی .. مصطفی بەگی کوردیو حەزرەتی نالیو سالم بوە .. بۆیە تا لەشیعرەکانیا ئەوە دەرئەکەوێت کەمتأثر بوە بەوان وەك لەم شیعرەدا ئەلێت :ـ

پۆستەی خوێنەران

گۆشەی پۆستەی خوێنەران هەر لە ئێستاوە خۆی گورج کردۆتەوە بۆ ئەوەی ژمارەی ئەو نووسراوانەی کە لە سالی تازەدا بۆمان دێن لە کۆتایی سالدا کۆیان بکاتەوەو بیان ژمێرێ هەرکەس لەهەموان زیاتر نووسراوی ناردبوو وە زۆرتر لە هەموو لەمەیدانی غارغارێنی ئەدەبدا گلابو خەلاتێکی دۆستانەی بۆ بنێرین .. ئینجا پێویستە دۆستەکانی گوشەی خوێنەران خۆیان بۆ ئەم خەلاتە گورج بکەنەوە .

● **کاك نامدار قەرەداخی :** نووسینەکەت زۆر بەنرخەو دەردی پاشکەوتنی هونەری کوردیت دەست نیشان کردوە .. بەلام بلاو کردنەوەی باسەکە لە رۆژنامەیەکدا (نەك هەر مەسەلەکە چارەسەر ناکرێ لەوانەیە ....) ئینجا وای بەباش ئەزانین دەنگی رەخنەوداخوازیەکەتان بگاتە سەرچاوەی شوێنە لێ پرسراوەکان بۆئەوەی داچلەکێن و چارەسەری مەسەلەکە بکرێ .

● **کاك حەمید خالید لەکەرکوك :**

بایەخدان بە (ئاژەلو بەیتال) یەکیکە لەوهۆیانەی کە ژیانی کوردواری پیش ئەخات ... نووسینەکەی ئێوەش بەباشی هەستی بەمەسەلەکە کردووە ، بەلام جۆری دارشتنەکەی زانستیانە تر بوایە باشتر ئەبو .. ئەوەشت پێ بلێم : (ئەوەی بۆچی لەسەر هەردوو دیوی قاقەزەکەت نووسیبوو ؟)

● **کاك فوئاد یاسین :**

پارچە شیعرەکەی جەنابت کە نووسیوتە ئەمەوێ شوێن رێچکەی کۆمەلی (روانگە) بکەووم ، برام وابزانم (روانگە) رێچکەی نەماوە تاکو جەنابت شوێنی بکەوی ! حەز ئەکەم لێم زویر نەبی ئەگەر بلێم :(کەرەسەی خوێندنەوە زۆر تر بۆ شیعرەکەت پەیدا بکە) .

● **کاکە شێرزاد نانەکەلی :**

(سەرنجێکی شەرمنانە لەسەر گەشتەکەی ئاوازو گۆرانی فولکلوری کوردی) زۆر دوورودریژ بوو ، رستەی دوبارە کراوی زۆر تیابوو ، وا بزانم ئەمسالیش سەرنجی خویندنەوە بدەی باشترەو تکایە لێمان ببورە .

● **کاك حەیدەر نانەکەلی :** باسەکەتان (ئەدەب لە پێناوی مرۆڤایەتی دا) بەرێچکەی ئەو باسانەیترا ئەروات کە لەمەوبەر لەسەری نووسراوە .. هەرچەند نووسینەکەی بەرێزیشتان بەرواری لەسەر نی یە ! دووپات کردنەوەشی بە پێویست نەزانرا .. داوای لێبوردنتان لێ ئەکەین .

● **کاك گوێگر پینجوێنی :**

ئەو نووسینەت کەرەخنەی لە تیپی تەمسیلی و هەمەرەنگی ئیستگەی کوردی گرتبوو گوایە (گالتەیان بە شیعرو شاعیر کردوە) ، برام وادیارە هەردوولاتان پووشتان لەکا بژاردوە !!

● **کاك محەمەد کەریم لەکەرکوك :**

ئەمە چەند دێرێکی (شورشی‌دروست بوونە لەشاری کرنوشا) .

خۆشەویستەکەم ..
پاپۆری هەستم
بەنێو دەریای مەنگی چاوەکانت
بەرەو بەندەری
ئازادی خوازان
بەندەری هەلچووی خەبات، سینگ ئەنێ
....

● **کاك ا.ك زامدار لەکەرکوك :**

چیرۆکی (باشترین دایك) کە ئەلێ : بۆیە باشترین دایکی جیهان بوو چونکە چێشتی برنجی چاکی بۆ لێ ئەنایت ، لاقە مامری بەلەزەتی بۆ سوور ئەکردیەوە ...) ئەمە هەموو روویەکی چالاکی ناگرێتەوە .

● **کاك سێ‌دارە :**

با منو تۆ دوو قسەی خۆمالیانە بکەین .. لەبارەی (دوو ئابلۆ لە ئاسماندا)

بڕوانە ل -٧-

بچکۆلەترین پۆلیسی لەجیهانا تەمەنی ١٢ ساڵە

«ژورگوسونیو» لەتەمەنی ١٢ سالی‌یەوە سێ سالە لە دورگەی «کرس» لەیونان بووە بە پۆلیس . ئیشی تایبەتی ئەم لاوە بچکولەیە رێ نیشاندانی ریبوارە بێگانەکان و ئەو ئوتوموبێلانەیە کەرێگا هەلە ئەکەن ، ئەم لاوە بچکولەیە لەبەر ئەوە کراوە بەپولیس کە ئینگلیزی باش ئەزانێ و ئەتوانی رێبوارە بێگانەکان تێ‌بگەیەنێ . ژورگو لە ئیتالیا لەدایك بووە، دوای ئەوە چووە بو ئەمەریکاو دوو سێ سال لەوێ ماوەتەوەو ئینجا گەراوەتەوە بۆ ولاتەکەی خۆی ، ئەم لاوە مانگانەی پۆلیسیك وەرئەگرێ و سبەینان ئەچێتە قوتابخانە ، باوکی زۆر شانازی پێوە ئەکات کە لە تەمەنی مندالیدا ئیش و کاری میری گرتۆتەدەست و لە قوتابخانەش ئەخوێنی ئەمە وێنەی ژورگۆیە کە لەگەل رێبوارێکی بێگانەدا ئەدوێ .

بەرهەم هێنانی ئاژەڵ یان ئاژەڵداری

بەختیار

کرمی سی ـ مارتوله ـ (دیدان الرئة)

ئەم جۆرە کرمە کرمێکی کوشندەیە تووشی هەمو ئاژەلێکی کاوێژ کەر (مەر ، بزن ، گا ، مانگا) ئەبێت . هەمو سالێك بە هەزاران مەرو بزن بەم کرمە ئەمرێت بەلام رەشەولاخ (گاو مانگا) هەرچەند لەرو لاوازو لاتیان ئەکاتو بەروبومیان کەم ئەکاتەوە بەلام نایان کوژێت ، ئەگەر بشمرن بە ماوەیەکی درێژتر لەمەرو بزن ئەمرن .

ئەم کرمە بەزۆری لەو وەرزانەدا دیاری ئەدات کە هەوا شێ دارو زەوی کەم لەرەوە وەك دوایی پایزو وەرزی زستان .. ئەم کرمەش چەندجۆریکە :

١ ـ (دیکتو کالس فیلاریا) کە تووشی مەرو بزن دێت هەروەها کرمی

که تووشی گاو گوتاڵ ئەبێت .

٢ ـ میلارس کاپیلارس بە زۆری تووشی مەرو بزن دەبیت .

٣ ـ پروتو سترو نجلوید

ئەم کرمە درێژیکەی لە ٥ر٠ ـ ١٠ سانتیمەتر ئەبێت وە رەنگەکەی سپی‌یە لەناو بۆریە بچکۆلەکانی ناو سی (قصیبات) دا ئەژی ، جۆری یەکەمیان بەئاسانی ئەبینرێت بەلام جۆری دووەم وردەو بە ئاسانی نابینرێت ، بە زۆری لە سەر رووی دەرەوەی سی‌یەکان جێگەیەك دورست ئەکات وەکو شێوەی لویەك ئەگەر کرایەوەو بە وردی تەماشای بکرێت ئەبینرێ ئەم جۆرە بەزۆری تووشی مەرو بزن دەبێت .

لەم سالانەی دواییدا بە زۆری لە کوردستاندا بلاو بۆتەوە وە تا ئێستاش هیچ جۆرە دەرمانێك نەهاتوەتە عیراقەوە کە چاری ئەم جۆرە کرمەیان بکات ، وە بەرەبەرە مەترسی زۆر ئەبێت ، بەلام جۆرەکانی تریان دەرمان کردن و لەناو بردنیان ئاسانە ، بە شێوەیەکی گشتی هەموو جۆرەکانی ئەم کرمە (ذات الرئە) ش دروست ئەکات لە ئاژەلدا .

خولی ژیانی :

ئەم کرمە لە «قصیبات» و «حویصلات»ەکانی سی‌دا هێلکە ئەکەن و هێلکەکانی هەر لەناو سی‌دا هەلدێت کرمێکی زۆر بچوکی لێ پەیدا ئەبێت کە پێی ئەوترێ (یرقة) وە بە چاو نابینرێ ، کاتێ ئاژەلەکە ئەکۆکێ دێتە دەرێ یا ئەچێتە سەر زەوی و گژو گیا ، یان ئاژەلەکە قوتی ئەداتەوە ئەمیش هەمدیسانەوە لەگەل پشقل‌دا دێتە دەرەوە بەسەر گژوگیار پلوپووشەوە ئەگیرسێتەوە ، ئەگەر ئاوو هەواو گەرمی لە باربێت ئەم «یرقە»یەلە دوو دەوردا ئەروات لە ماوەی ٣ـ١٠ رۆژدا وە پێدەگات ، لە دوای گۆرانی سێیەم هەرکاتی ئاژەل بەئالفو گژوگیاو پلوپووشەوە خواردی دیواری ریخۆلە کون ئەکات و ئەگاتە لووەکانی «لف» جا بە دەمارەکانی خوێنی گەراوەدا ئەچێتە دلەوە لەوێشەوە ئەچێتە «حویصلاتە»ەکانی سی‌یەوە هەر بە رێگەی خوێندا ، ئیتر بە گوێرەی جۆرەکانی یان ئەچێتە «قصیبات» یان لەسەر روی سی ئەو بلقانە دروست ئەکەن کە لەم بارەیاندا پێ گەیشتوون و دەست ئەکەنەوە بە هێلکە کردن ، وە لەوکاتەوە کە هێلکەکە پەیدا ئەبێت تا پێ ئەگات و دەست ئەکاتەوە بە هێلکەکردن دوای ئەوەی بەو بارانەدا ئەروات کە باسمان کرد لە ٣ـ٦ هەفتەی پێ ئەچێ . بەم شێوەیە بەرەبەرە ئەبن سیەکانی ئاژەلەکە ئەگرن و ئاژەلەکە ئەمرێت .

نیشانەکانی :

ئەم کرمانەو هێلکەکانی کە لەسیدا ئەژین بۆریەکانی سی ئەگرن وە ئەمەش ئەبێتە هۆی کورتی و توندی هەناسەو کۆکەیەکی توند وە بەلغەمێکی زۆر دروست ئەبێت ، ئەمەش ئەبێتە هۆی خنکاندنی ئاژەلەکە یان بەرەبەرە سی‌یەکانی خراپ ئەبێت و ئاژەلەکە ئەمرێت .

بڕوانە ل -٧-

ئەم لاوە تائێستا ددانی دەرنەهاتوە

× لاوێکی ١٨ سالان وەکو پیرێکی ١٠٠ سالە بەبی ددان ژیان ئەباتە سەر .

× دایك و باوکی کەریم ئەیانووت کورەکەمان بوو بە یەکسالە ، دووسالە حەوت‌سالەدا ددانیشی دەرنەمات .

خەلکی (دزفول) ئەم لاوەیان ناوناوە (کەریم بێ ددان) ناوی خۆی (کەریمی بانوزادەیە) وە نەبێ بەهۆی روداوێکەوە ددانەکانی هەلکەندرابن بەلکو هەر لە دایك بونەوە تا تەمەنی ١٨ سالی ددانی دەرنەهاتووە . ئیستە لەتەمەنی ١٨ سالیدایەو هەربە هیوایە ددانەکانی دەربێن، خوشکێك و دووبرای هەیەئەوان بەپێی حوکمی سروشت ددانیان دەرهاتووە .

باوکی ئەلی : کەریم تەمەنی گەیشتە چوارسالان ناچار بوم بردم بۆلای پزیشك هەرچەنداوو دەرمانیان پیداو دەرزی‌یان لێدا سودی نەبوو ، خوێندنی پۆلی شەشەمی سەرەتایی تەواو کردوەو ئیتر وازی لە خوێندن هێناوە .. کەریم ئەلی : لە قوتابخانە وەکو پیرەمێردێك

بڕوانە ل -٧-

لە فارسیەوە کراوە بەکوردی

زانایانی تەندروستی لەبارەی سودمەندی شیرەوە لەوباوەرەدان ئەگەر مرۆڤ لەجیاتی نانو گۆشتو خواردەمەنی تر شیری مانگای بخواردبایە لەوانەیە تەمەنیان لە ٢٠٠ سال تێپەری بکردایە .

شیر خواردەمەنی‌یەکی سوك و بەسودو بێ‌وەیە ، بەهۆی گیاندارێکەوە دێتە بەرهەم کە سروشت وەکو دەزگایەکی ئوتوماتیکی ورد (کارخانەیەکی شیرسازی) دروستی کردوەو هەموو پیداویستیەکانی ئەم ئەرکەی لەلەشی ئەو گیاندارەدا دروست کردوە . مانگایەکی ئەمەریکایی لەسالیکدا بەلای کەمەوە ٢٥٠٠ لیتر شیری ئەبێ وە هەندی جۆرە مانگای تر هەیە کە لە سالێکدا هەژدە هەزار لیتر شیر ئەدەن بەلام ئەمانە بەدە گمەن دەست ئەکەوون .

بەهۆی پەنجا چەشن گیان لەبەری وردو ١٠٠ جۆر میکرۆبی هەمە چەشنەی وەکو (ڤیروس) کە بەچاو نابینرین و لەناو لەشی مانگادا هەیە ، بەهۆی ئەمانەوە هەر روژی چەند لیترەیەك شیر دێتە بەرهەم .

ماددەی (سلولوز) لەناو ئەوخواردەمەنیانەدا کە مانگاکە ئەیخوات ئەبێ بەشیر .. دیوازی

بڕوانە ل -٧-

مانگاو سازو مۆسیقا

پاشماوەی : چەند دەنگێك لە کۆرسی ...

قە لەرەشە !
دەزووی دەسرازەکان ، ئاڵۆز ئەکات و
مێشولە ، وەرزێری کێڵگەکان
ئەکاتە خەو .....!
لە بیرتان بێ !
لەبیرتان بێ ......،
پێچەوانەی گڵ بوونەوە ،
لە هەورازا ......
پاڵە پەستۆی سەکەوتنە !
(٧)
— بۆکوێ ئەڕۆی !؟
— بۆکوێ ئەڕۆم ؟
لە گەڵنمەی
بارانی چلەی هاوینا
لە زستانی ،
ساردی تەمەنی ڕێگادا
دڕ بەچاڵە بەفری گڕی ،
ئەشکەوتی یاساوڵ ئەدەین
— بۆ کوێ ئەڕۆم !
— بۆکوێ ئەڕۆی .. ؟
گیانە ، ڕێگای من ، دیارە ..
— لێم مەتۆرێ !
— لێت ناتۆرێم !
گیانە ، ڕێگام ، ئاشکرایە .
— لێم مەتۆرێ !
جێگا پێی هەنگاوم دیارە ،
(بەڵام ! چزووی زەردەواڵە ...!
بەدەمی کوللەی دوو سەرەی
گەنم خۆری ، کێڵگەی ڕەنجم
لەڕێی خۆیان هەڵئەکەنن
لە جێگا پێی ،
هەنگاوی من
ئەیڕوێنن] !
— لێم مەتۆرێ !
— بەرگەکەی من لەبەر ئەکەن !
× بەرگەکەی تۆ ، لەبەر ئەکەن ؟
— بەرگەکەی من لەبەر ئەکەن !
— ئەبن بەمن !
× ئەبن بەتۆ !!
— ئەبن بە من !
— (کێ ئەتوانێ ، چزووی زەردەواڵەی ئەوان
لەئازاری « چەکوشەکەی کاوە »ی دەستم جیا کاتەوە ؟!)
(٨)
گیانە جاران
گۆرانیە کەم ،
بۆ چاوی تۆ ،
بۆ جوانی تۆ ،
ئاوازەکەی ، لاوانەوەی فرمێسکی سووری چاوم بوو ..،
دڵداریمان ، جۆلانەی قسنی گوندێکی بێ گوریس بوو ..!
گیانە ، نمەی بارانی بووم ،
گەردەلولی هاوینی تاڵ ، هەڵی گرتم ،
بە لێوتەوە ، گیرسامەوە
چرای غەم بووم
لەسەر گوی مەمکت داگیرسام !
— کێ ئەتوانێ ، غەمی خۆشی
لەبازاری سینەت بکڕێ ؟
(٩)
گیانە وشەم بەماچی تام نەبڕاوەی لێوەکانت ،
گەورە ئەبێ !
من بەرووناکی ماچی تۆ ...
ئەوژمی خوێنی سەرکردوم ،
تاڤگەیەکە
بیری قولم بۆلێ ئەدات
لەبەر خاتری چاوەکانت
لەبەر خاتری ماچەکانت
لەبەر خاتری خەوی‌خۆشی
سەرنانە نێومەمکەکانت
قورسایی رووناکی ڕۆژم
بەبیلبیلەی چاوەکانم هەڵگرتوە !

● هورەی دوای گۆرانی یەکە ●

گیانە ، لەژێر داربی‌یەکا ماچم کردی گەڵاکانی ، دڕکەزییان لێ ئەباری - کێ ئەتوانی ، لەژێر زامی دڕکەزیا ، دەزگیرانەکەی خۆی ماچ کا ؟!

بەغدا مایس ١٩٧٣

قوڵپێ خوێنیانا سەنگەرەکانیان پڕکردووە لەسامی مردن روو لە دوژمنەکان ئەکات و ئەنەڕێنی :-

بەسیەتی ئەی دوژمنانی
حیلەپەروەر تابەکەی
خوێنی لاوانم ئەڕێژی تا
بەکامی دڵ ئەگەی ..
ئێمە بێ‌شێوی شەوان و ئێوە
مەستی جامی مەی
چەرخی ئازادی دەسوڕێ
خوێنە ڕۆنی ڕەوڕەوەی

ئەمانە بەشێکی کەم بوون لەگەورەیی و شاعیریەتی فانی بەو نیازەین کەمێ رووناکیمان خستبێتە روو کە پێویستە یان لەپێویست پێویسترە .. بەڵام لێرەدا چەن پرسیارێك هەیەکە نابێ بەسەریاندا بازدەین ..

لای ئێمە مردووەکان دەپەرستین . خۆشمان‌دەوێن .. قەبریان دەگوێزینەوە پەیکەریان بۆ دەتاشین .. بەڵام بۆ فانی تەنانەت کۆڕێکی تەلەفزیۆنی بۆ نەگیرا .. دوای (١٥) ڕۆژێك یەکێتی نووسەران هەواڵی مردنەکەیان بلاوکردەوە .. بەڕیوەبەرایەتی ڕۆشنبیری کوردی پار بەنیاز بوو بەشێك لەدیوانەکەی چاپ کات .. دکتور عزالدین خەریك بوو بەڵام تائیستا هیچ شتێك دیار نی‌یە ئایا بۆ وایە ؟.. ئەمانەو زۆر پرسیاری تورە لەیادی کۆچی سالێکیا دێنە پێشێ بۆ وەڵام ... هەزاران چەپکە گوڵی ڕێزو خۆشەویستی بۆ تۆ فانی نیشتمان پەروەر ..

پاشماوەی : شەش هەڵبەست و چەند تێبینیەك

لەهەلەو مەرجی شۆڕش بۆ ئێجگاری لێکدانەوەی « مل لەچەقۆ سوون »ی پوو ئانووەتەوە . شۆڕش ئەنجامی حەتمی چەند ناکۆکی یەکی ناو کۆمەڵەو پێ بە پێی یاساکانی زانیاری سۆسیولۆژی و مەرجە ماددی یەکان ، لەقۆناغێکی دیاری کراودا بەرپا ئەبێت بۆ ڕامالین و گۆڕکردنی ڕژێمە کۆنەکەو بنیات نانی ڕژێمێکی تازەتر کە لەئەك خوی‌دا لەبنەڕەتەوە باری ئابووری و سیاسی و کۆمەڵایەتی ئەگۆڕێت . واتە شۆڕش ئەنجامی تیژبوون و خەست بوونەوەی کۆمەڵێك ناکۆکی یە، کە لە توانادا نامێنێ بەشێوەی سیاسی چارەسەربکرێن ، ئا لەو کاتەدا خەباتی چەکدارانە بەهەموو قورسایی یەکی یەوە خۆی ئەسەپێنی .

« .. جەنگ درێژەدانە بە سیاسەت لەبارو زروفێکی تردا، کاتێك مەسەلە سیاسی یەکان ئەچنە قۆناغێکی گەشەدار ترەوەو لەتوانادا نامێنێ بەشێوەی ئاشتی یانە چارەسەر بکرێت ، جەنگ بەرپا ئەبێت بۆ ڕامالین و تەخت کردنی ئەو کوسپ و تەگەرانەی دێنەڕێگای گەشەکردنی کۆمەڵ .. » ماوتسی تونگ - الحرب الطويله الامد .

مەسەلەی ئەوەش کە هەموو بارێکی ئاشتی بەجۆرێك لە خۆبەدەستەوەدان بزانێ ، ئەگەڕێتەوە بۆ لاوازی بنچینەی تیوری شاعیر لەمەسەلەی شۆڕش‌دا .

لێرەدا پرسیارێك خۆی ئەسەپێنێ :

ئایا گەلی فیتنامی قارەمان لەبارو زروفی ئێستەی‌دا خۆی بەدەست دوژمنەوەداوە یان زیاتر ملی خەباتی ئازادیخوازانەی لەبەرناوە ؟!

وا بزانم وەڵام زۆر ئاشکرا بێت . لەلایەکی تریش لێکدانەوەی شاعیر وای لێ کردووە بێ پەروا ئەڵێم ئیلتزامە سیاسی یەکەی خۆی وون کردووە !

مەسەلەی ئەوەی کە مرۆڤێکی کوردیش ئەبێ « سوپرمان » بێت و کەس نەوێری توخنی کەوی ، لەلایەك تێنەگەیشتنە لەهەل‌ومەرجی شۆڕشی درێژخایەن ، لەلایەکیش لێکدانەوەی مرۆڤی ڕەگەزپەرستە .

خاڵی جەوهەری لەشۆڕش‌دا، بڕوابوونی جەماهیرە بەعەدالەتی یە مەسەلەکەی ، ئەمە جگە لەوەی باری ئابووری و سیاسی و چەکی نوێی تەکنیکی و پلانی سوپایی ، کەدەوری کاریگەر ئەبینن لەسەرخستنی شۆڕشێکی درێژخایەن‌دا ، نەك وێران و نەوێران !!

شاعیر کاتێك هۆیەکانی چەوسانەوەی نەتەوەی کوردو لەت وپەت کردنی خاکەکەی لێك ئەداتەوە ، گیانی ڕەگەزپەرستی زۆر بەزەقی ئاشکرا ئەکات ، بۆ ئەم مەبەستەش ئاینی ئیسلام ئەکاتە هۆی سەرەکی و بنچینەیی باری ناهەمواری ئێستای کوردستان ، وەك لە مێژوودا بەتەنها نەتەوەی ئێمە کەوتبێتە ژێر تەئسیری ئاینی ئیسلامەوە !

من گڕی قینێکی کۆنم
ڕەشەباکەی سلێمانی ، هەڵی
کردووم
«کەوا»ی مۆزەخانەی دووری
کەریم‌خان‌وصلاح‌الدین‌ئەسووتێنم
لەکلاو ڕۆژنەی زیندانی پڕ
لەکوردا ، دایان ئەنێم !
چونکە نەیانزانی کۆتر
هەموو ڕۆژێ هەواڵی مەرگی
مەهاباد
بۆ چرووکی پرسەی نۆ
جەژنی هەمیشەی دیاربەکر
ئەبەنەوە بۆ هەواری شارە
زووری
« أبا عبیدە » یەکی تر !
« لەوەرامی دەستگیرانەکەما»

لەباری سەرنجی ماتەریالیزمی دیالیکتیکی یەوە ، لە هەموو سەردەمێك‌داو بەهەرناوێکەوە بێت ، ئاین چەکێکی کاریگەرە بەدەستی چینی خاوەن دەسەلاتەوە بۆ سەرکوت کردنی چینە چەوساوەکان جائیتر ئەو ئاینە تایبەتی بووبێت بە نەتەوەیەك، یان لەڕێگەی نەتەوەیەکی ترەوە هاتبێتە ناوەوە .

خۆ ئەگەروەك بزوتنەوەیەکی ئیسلامیش بڕوانینە ئاینی ئیسلام و بەپێی کات و سەردەمی خۆی هەڵی سەنگینین وهەندی بیروڕای چەوت و چەویل بەرچاومان تاریك نەکات ، بۆمان ئاشکرا ئەبێت کە ئاینی ئیسلام لەئاینی زەردەشتی پێشکەوتووتر بووە لەزۆر ڕووەوە .

ئەمە بیجگەلەوەی نەشارەزایی شاعیر لەچۆنیەتی گۆڕان و گەشەکردنی کۆمەڵ و قوناغە جۆربەجۆرەکان ، بەتایبەتی تێنەگەیشتنی لەجەوهەری ئەو سەردەمەی کە یەکێکی وەك « صلاح الدین » بەگژ «صلیبی» یەکان‌دا چووەو بێ پەروایی بۆ مەسەلەی کورد ، بەهۆی نەبوونی بیروڕای نەتەوایەتی یەوە سەبارەت بەپێ نەگەیشتنی چینی بۆرژوا ، ئەڵێم تێنەگەیشتنی شاعیر لەم مەسەلانە ، کاریکی ئەوتۆی لێ کردووە ئاوەژوو تێیان بڕوانێ و لەوڕاستی یە تێ نەگات کە ئاین دەورێکی زۆر گرنگی بینیوە لە ژیانی گەلانی ڕووی زەمین‌دا .

جێی خۆیەتی لێرەدا پرسیارێك بکەین : ئاخۆ شاعیر لەچ سەرچاوەیەکەوە دژ بە ئاین ئەوەستێ ؟ بێ گومان وەڵام ئاشکرایە بەتایبەتی چونکە بنچینەی فەلسەفی شاعیر دژ بە ئاین نی یە ئەگەر ئاینێکی کوردی پەتی بێت ، دوژمنکاری شاعیر هەر لەو ڕووەوەیە کە ئاینێکی بێگانەیە، بۆیە - أبا عبیدە -ی کردوتە ڕەمزی داگیرکردن . بابڵێین شاعیر تەواو بۆ مەسەلەکە چووەو هێرشی ئیسلام هۆی بنچینەییە بۆ زەوت کردنی خاکی کوردستان ، ئەی «عصبة الامم » لەژێر پەردەی چ ئاینێکا خاکی کوردیان پارچەپارچە کرد؟ یاخود ، ئیمپریالزمی ئەمەریکا بەناوی چ ئاینێکەوە وولاتانی کوریاو فیتنام یان لەت وپەت کرد ؟؟!

تێنەگەیشتن لە ڕێژیم شێوەی بەرهەم‌هێنانی سەرمایەداری و هۆیەکانی تری چەوسانەوەی گەلانی ژێردەستە بە چەشنێك شاعیریان کۆڵەوار کردووە ، نەیتوانیوە هۆوە ئەنجام « السبب و النتيجه » وەك یاسایەکی گشتی بکاتە بنچینەی لێکدانەوەو بیرکردنەوە و شێوەی دەربڕینی .

بەبڕوای من شاعیر ئەبێت زۆر لەوە ووردبین‌تر بێت لە مەیدانی سیاسی‌دا ، بەتایبەتی چونکە « انتما »ی بۆ چینێکی زەحمەت کێشەو هەردوو چەوسانەوەی چینایەتی و نەتەوایەتی چۆکیان لەسەر سنگی داکوتاوە .

« بلاوکردنەوەی گیانی ڕەگەزپەرستی نەك هەر مێشکی کرێکاران تێك ئەدا ، بەڵکو ریزەکانیان ئەشێوێنی و چینی کرێکاران ئەکاتە کلکی بۆرژوازی یەت، ئەمەش حەقیقەتی ئەم سەردەمەیە .. »

لینین - في الادب والفن - الجزء الاول - .

لەلایەکی تریشەوە شاعیر لەڕوانگەیەکی رووتی نەتەوەییەوە ئەڕوانێتە مەسەلە کۆمەڵایەتی و ڕووداوە مێژوویەکان ، ئەگەرچی توانیویەتی سەرکەوتوانە ، دەست نیشانی دوژمنی سەرەکی گەلی کورد بەگشتی و چینە چەوساوەکانی بەتایبەتی بکات .

ئەیانەوێ بە زیندوویی ،
چراووکی چاوی بابەگورگور ،
کوێرکەن ،
ئەیاتەوی سەگەکانی
قەسابخانەی - گاوورباغی -
بەتەرمەکەی « ئەرپە »
فێرکەن .
« ئاوێنەی بەرهەیوانی
سەنگەرێك »

لێکدانەوەیەکی فوول و شۆڕبوونەوە بەناخی مەسەلەی نەتەوایەتی‌دا ، ڕاستی یەکمان بۆ دەرئەخات ، کە مەسەلەی نەتەوایەتی خۆی لەخۆیا چەوسانەوەی چینایەتی یە .وەك لەوەوبەر ڕوونم کردووە تێنەگەیشتنی شاعیر لەمەفهومی خەباتی چینایەتی و تەئسیری ئایدۆلۆژیەتی وورده بۆرژوازی بەجۆرێك کاریان تێ کردووە ، نەك هەر خەباتی چینایەتی کردۆتە پاشکۆی خەباتی نەتەوایەتی بەڵکو لەسەرجەم بەرهەمەکانی‌دا کەم و زۆر توخنی ئەو مەسەلەیە نەکەوتووە « ... خەباتی نەتەوایەتی لەدوایین لێکدانەوەی‌دا ، مەسەلەی ناکۆکی چینایەتی یە، ئەو پێست سپی یانەی ڕەشەکانی ئەمریکا ئەوچەوسێننەوە، کۆمەڵە خەڵکێکی کۆنەپەرستن و هەرگیز نوێنەری کرێکاران و جوتیاران و ڕۆشنبیرە شۆڕشگێڕەکانی ئەمریکانین ، کە زوربەی پێست سپی یەکانی ئەمریکا پێك دێنن ... »

- ماوتسی تونگ - مقتطفات

گوێ نەدان بەدەوری چینە زەحمەت کێشەکان و ئاشکرا نەکردنی دەوری مێژوویان لە خەبات و تێکۆشانی بەردەوامیان‌دا ، مانای چاو نووقاندن و فەرامۆش کردنی پاشە ڕۆژی ئەوچینەو دەستە پاچەیی شاعیر لە چارەسەرکردنی مەسەلەی سەردەمی خۆی‌دا ، وگومانیشی تیانی یە ئەنجام لە دۆزەخی وونبوونەوەدا خۆی ئەدۆزێتەوە . پشت بەستن بە جەماوەرانی ڕەش و ڕووت و سازکردنیان مەرجی بنچینەییە بۆ سەرکەوتنی شۆڕش ، چونکە هەر ئەوچینە زەحمەت‌کێشەیە لەڕەوتی خەباتی شۆڕشگێڕانەی دا پاشەکشە نازانێ و شۆڕش بەرەوسەرکەوتنی ئێجگاری ئەبات .

براکانم ... دڵدارەکانیشتان
فێرکەن
دەستگیرانەکانتان فێرکەن
ئاڵتوونەکانیان بفرۆشن
بیدەن بەچەك
بیدەن بەتفەنگ و فیشەك

شاعیر نەك هەر میسالی یانە لەچۆنیەتی بەشداربوونی شۆڕشی ئەدوێ بەڵکو ڕووی دەمی لەخەڵکی بۆرژواو ، وورده بۆرژوازی ئەکات بۆ بەشداریی کردن ، ڕاستە ، کەچینی بۆرژوا دەوریان هەیە لەبزوتنەوەی ڕزگاریخوازانەدا بەڵام شاعیر کەم و زۆر ڕووی لەجەماهیری جووتیاران نەکردووە کە هێزی جووتیاران لە شۆڕشی سەرەکی شۆڕشی ڕزگاریخوازانەو بگرە هەموو قورسایی شۆڕش بەسەر شانی ئەو چینەوەیە لەبەشداری کردنی دیموکراسی‌دا ، نەك هەر گۆڕانێکی « کم »ی بەشۆڕشەکە ئەبەخشێ لەو ڕووەوەکەهێزێکی بنچینەیین لەشۆڕش‌دا ، بەڵکو لەڕووی « نوعی » شەوە ناوەرۆکێکی پێشکەوتوانە ئەدەن بە بزوتنەوەکە . جێی داخە شاعیر نەیتوانیوە جێگای لە شکرێکی وەك جووتیاران لە فەرهەنگی هەڵبەستەکانی‌دا بکاتەوە ، کەچی بۆ مەسەلە جنسی یەکە ، بەهەموو توانایەوە دژ بە یاساو نەریتی دەرەبەگایەتی یە !! ڕاستە شۆڕش بەبێ چەك و « عنف »ی شۆڕشگێڕی نەبێت بەئامانج ناگات ، چونکە چەك « وسیلە »یەکە بۆ مەبەستێکی دیاری کراو » بەڵام لێرەدا ئەوەی من مەبەستمە ئەوەیە شاعیر نەیتوانیوە ناوەرۆکێکی نوێ بە شیعرەکەی ببەخشێ و شتێکی ئەوتۆ بڵێ کە لەگەڵ باری ئێستەی میلەتەکەی‌دا بگونجێ . حاجی قادری کۆیی ، نزیکەی سەد ساڵێك لەمەوبەر ووتویە :

دۆشێك بدەن وەکو هەنگ ،
ئەگیر بکەن بەبێ دەنگ
ئەسبابی شەڕ پەیدا کەن ،
تۆپ و تفەنگ و هاوەن

حاجی قادر، لەکاتێکا ئەو شیعرەی ووتوەو ڕووی دەمی لەگەڵی کورد کردوە ، کە « ئەسبابی شەڕ » لەئارادا نەبووەو گیانی شۆڕشگێڕی لەناخی دەروونی خەڵکی‌دا وەك پێویست جۆشی نەداوە . تۆ بڵێی بارو زروفی ئێستای کورد لە ڕووی ئابووری و سیاسی و کۆمەڵایەتی و ڕوشنبیریەوە گۆڕانێکی « نەوعی » بەسەرا نەهاتبێ تا شاعیر شتێکی نوێ تری بۆ بڵێ ؟؟!!

« ئەگەر ئەم ڕایە نەبێتە تۆمەتێکی ترو نەخرێتە پاڵ بیری پێشکەوتن‌خواز وەك مامۆستا مەسعود محمد لەدوو نوێی دراسە ٤١٤ لاپەڕەیی کەی‌داو بەمەنتیقی - أنتم أعلم بأمور دنياكم - کۆمەڵە بیروڕایەکی ناعیلمی پێشکەشی خوێنەری کوردکرد ، بەمەبەستی گۆش کردنی جەماوەران بەفەلسەفەی ئایدیالیزم و بیرکردنەوەی لاهوتی و بیروڕای هەرێمایەتی ، ئەڵێم بۆ ئەم مەبەستانە. حاجی قادر نەکرێتە کەرەستەی بەشەکانی تری ئەو دراسە قەشەنگەی نووسەرەکەی لە دوژمنایەتی کردنی خەباتی چینایەتی بەولاوە - بەموناقەشەیەکی بیزەنتی یانە - شتێکی تری گومان نەبردبوو ، با باسەکەی پڕسەنگین بکات . لێرەدا ناموێ پەل بۆ ئەو دراسەتە بهاوێژم ، بەئومێدی ئەوەی مامۆستاو پسپورەکانی فەلسەفەو زانیاری سوسیولۆژی لەدوا ڕۆژێکی نزیك‌دا مافی خۆی بدەنێ ، بەتایبەتی شەن و کەو کردنی باسێکی فەلسەفی و کۆمەڵایەتی بۆمنێکی نیوە خوێندەوار کارێکی ئێجگار ستەمە .

بەڵام بێ‌دەنگ بوون و فەرامۆش کردنی ئەو کۆمەڵە بیروڕا ناکۆك و بێ‌بنچینەیە ، لەوانەیە ناچارم بکات لای خۆمەوە کەوچکێکی بێ‌وەردەم . »

- ماوێتی -

پاشماوەی : ئەم لاوە تایبەتەدانی ...

وەڵامی مامۆستاکەم ئەدایەوە هاورێکانم بەقسەکانم پێ ئەکەنین لەبەر ئەوە منیش تەرکی قوتابخانەم کرد .. پزیشکێکی دیان لەبارەی کەریمەوە وتویە: لە تەمەنی ١٠ سالیدا بو هێنایان بۆ لای من کە تەماشام کرد دو دیانی شیری نەرم تازە لەناو دەمیا سەریان دەر هێنابوو ، هەردکیان ئەیەشان منیش هەردوکیانم هەڵکەند .. تا ئیستە کەریم یەکەم کەسە کە تەمەنی گەیشتبێتە ١٨ ساڵان و دیانی دەرنەهاتبی .. دوای ئەوە کە تاقمێك دیانیان بۆ کرد کەریم وتی : ئاخۆ ئێستەش هەر پێم ئەڵێن (کەریم بی دیان) ؟.

پاشماوەی : بەرهەم هێنانی ئاژەڵ

ئەو ئاژەڵەی ئەم کرمەی هەیە گێژو لاوازو چڵمنە ، ناسینی نەخۆشیەکە بە تەواوی یان بەبینینی کرمەکان لە سی‌دا دوای هەڵدڕین و تەماشا کردنی یان بە بینینی « یرقە »ی کرمەکان لە پشقلی ئاژەڵەکە لە موختەبەردا فەحس بکرێ دەدۆزرێتەوە .

چارەکردنی :

دەرمانی سرتونا و نیلفرم و ترامایزول هیدروکلوراید بۆ ئەم نەخۆشی یە بەکار دێت .

پاشماوەی : پۆستەی خوێنەران ..

نەجەنابت گلەیی بکاو بڵێی بلاو نەکرایەوە ، ئەیمەش بڵێین : ئەوە بۆ لەسەر هەردوو رووی قاقەزەکەت نووسیوەو ناوونیشانی ئاشکرای خۆیشت دانەناوە .

● **کاك عەبدولرەحمان قەرەداخی :**

پارچە شیعرەکەتان و نووسراوە دۆستانەکەت گەیشتن داوات کردوە هۆی کەموکورتی شیعرەکانت پێ بڵێین براگیان شیعرەکانت بەرە بۆلای شاعیریکی لیهاتووی شارەزا بوت شی ئەکاتەوە .

● **کاك عەفان شوانی لە کەرکوك :**

هەردوو پارچە شیعرەکەتمان پێ گەیشت .. (خوشەویستەکەم) ناو بەناو شادێڕی جوانی تیایە وەکو :

خۆشەویستم
من گۆرانی بۆتۆ ئەڵێم
گیانە گۆرانیت بۆ ئەڵێم
گەر مردیشم
لە ئەزەرگەی (شەهیدەکان)
ئەبم بەگوڵ
....

پارچەی دووەم (پێ‌وتنێك) ئەویش ئەمانەمان لێ هەڵبژارد باش بزانن ...

من هەر کوری دایکی خۆمم

بەڵام ئەوەی نووسیوتە (لەو زیاتر خوشەویستی ترم نیە) ئەمەیان ئاوێنەی واقیعی ژیانێکی گۆشەگیری یە کە مەترسی دەستە پارچەیی لێ ئەکرێ.. باشتر وابو بتوتبایە (نیشتمانەکەم و هەموو رازاوەکانی تری سروشتم خۆش ئەوێ) .

● **کاك ئەبو بکر شاخی لەدێی برەسپان :**

ئەو دێرە شیعرەت کە ئەڵێ : (هەتاکوکەی ... کای گونەم بۆ بەبا ئەکەی ؟) وا بزانم جەنابیشت لەزۆربەی دێرەکانی تری شیعرەکەتا دووچاری هەمان رەخنە نەبێت !

پاشماوەی نامەکان بابمێنی بۆژمارەی داهاتوو .

پاشماوەی : ما نگاو سازو ..

ورگی مانگا بە خۆوەیە ئەگەر وردە بەردو شتی‌رەق و پارچە مەعدەنی بچوك بخوات ناتوانن دیوارەکانی ورگی کون بکەن. ئەگەر شوانی گاگەلەکە تورەو بزیوو بیت و بەسەر مانگاکاندا بقیژێنێ ئەوا شیریان کەم ئەبێت .

ئەگەر لەکاتی مانگا دۆشین‌دا ئافرەتێکی شوخ بەدەنگێکی ناسك مانگاکە بلاوێنێتەوەو بەرگی ئاڵ و واڵا لەبەر کات و لاملی مانگاکە بخورێنێ مانگاکە شیری زۆرتر دائەدا . ئێستا لە هۆڵەندەو دانیمارك بەتایبەتی ئافرەتی رازاوەو شوخ بۆ مانگا دۆشین تەرخان ئەکەن .

ئەمەریکایەکان جۆرە کەسانێك ئەکەن بەشوانی گاگەل کە لەگەڵ گاووگۆتاڵ‌دا دانگۆی بکوڵێ ولەگەلیانا دەستەمۆبێ دەنگی موسیقای نەرم مانگا شیوە سەرخۆش ئەکات وەئێستا لە ئەمەریکاو ڕوژئاوای ئەوروپا ئەوانەی کە ئاژەڵ بەخێوئەکەن لەگەوری ولاخەکانا رادیو دائەنێن بۆ ئەوەی گوێیان لەدەنگی ئاهەنگی موسیقا بیت . بەپێی تاقی کردنەوە لەهەر دوکیلوو نیو ئالف ئەبێت لیترێك شیری لێ بێتە بەرهەم . ئەو ئالفە لە پێشا ئەچێتە ورگ و ئینجا بەکاویژکردن ئەگەڕێتەوە بۆ گەدە (معدە) .. خواردن لە لەشی مانگادا بە ماوەی ١٦ سەعات ئەبێت بەشیر ، جوری خواردنی باش کار ئەکاتە سەر بەرهەم‌هینانی شیرو تامی شیرەکە .

زانایانی میکروب شوناس میکروبی هەندێك نەخوش بەدەرزی لەگوانی مانگا ئەدەن ئەمە ئەبێتە هوی (ئانتی کور) یاخود بڵێین (واکسن) ئینجا هەرکەس شیری ئەم مانگایە بخوات ئەگەر میکروبی نەخوشی لە لەشیا هەبێت ئەیکوژی .

پاشماوەی : ئەفریقای تیکۆشەر

ئەویست .

- **بوونی بنکە پشتیوانەکانی ئەم هیزە شورشگیرانە :-**

بۆ نمونە بوونی تەنزانیای ڕزگاربوو لەپاڵ مۆزەمبیقدا ، بەهۆی ئەو کۆمەڵە زروفەی سەرەوەوە لە ١٠ ساڵی ڕابوردودا ، لەناو بەرەی ڕزگاری مۆزەمبیقدا ناکۆکی لەنیوان دوو ریبازدا بووە ، بەڵام رۆژ بە رۆژ ئەم ناکۆکیە بەلای ریبازە شورشگیرەکەدا کەوتوە ، وە ئەتوانین بڵێین کە نوێنەرانی ڕێبازە نادروستەکان لەوانە بوون کە لەدەرەوە خویندویانە ، وە ئەوانە ئەم نادروستیانە لەریبازیاندا بوو :

● ئەیانویست بەریگایەکی کوتوپرو پەلەپەل‌کەرانە سەربە خۆیی بەدەس بهێنن .

● ئەوانە خۆیان بە سەرکردەی ئەزەلی بزوتنەوەکە ئەزانی .

● ئەشیان ویست لەدەرەوەی ولاتەوە سەرکردایەتی بزوتنەوە بکەن .

● جگە لەوەی ئەوانە فیری ژیانیکی خوش گوزەرانی بوون کە لەگەڵ ژیان و زروفی خەڵکی مۆزەمبیقدا جیاوازی ئەرزو ئاسمانی هەبوو .

جا ئەم ریبازە چەوتە سەرکەوتایە ، ئەوا بێ‌گومان نەیان ئەتوانی کۆمەڵانی خەڵك ئامادە بکەن و هان بدەن و سەرکردایەتی کردنەکەشی لە دەرەوەوە ئەکرا ، لەرووی عەسکەریشەوە بزوتنەوەی لاواز نەبوو چونکە ئەوانە دوور لەکۆمەڵانی خەڵك بوون و ، گوایە خۆیان بەهێزێکی بچوکەوە ئەیانتوانی بەگژ دوژمنابچن .

ماویتی

پاشماوەی : کوردو کوردستانەکەت ..

ناوی ئەم شارە گۆڕاوە . لەساڵی ٤١٥ی زایینی‌دا لەم شوینە چاری روم (تتودوسیوس) قەڵایەکی سەختی دروست کردو ناوچەکە ئاوەدانە وە بوو ناوی ئەم‌چارەی وەرگرت . لەکتێبی کۆنی ئەرمەنیەکاندا ناوی ئەم شارە بە (غارین) هاتوە، یونانیەکانیش بە (قارانیتیس) یان وتوتەوە ، (سەلجوقیەکان) زیاتر ناوی (ئەرزن) یان بەسەرا سەپاندوە هەرچەندە ئەم شارە بەدەستیان وێرانیش کراوە . لەساڵی ٨٨٦ی زاینی اسماعیل صفوي شای ئیران ئەم شارەی داگیر کردوە و خستویەتیە سەر ئیران بەڵام باش شەڕی (چالدیران) سولتان سەلیمی عوسمانی ئەم شارەی وەرگرتوەتەوە . چەندجارێك بومەلەرزە ئەرزرومی وێران کردوە. بەهێزترین هۆزی کوردی دەروپشتی ئەم شارە هۆزی (حاجی عەلی بەگە) . ئەرزروم کەوتوتە سەر روباری (قەرەسو) کە لقێکی روباری (فوراتە) وسێ لای کێوەو لایەکی راستایی (شیفوە)یە ، ئەم شارە لێستا شارێکی کوردەوارییە لەکوردستانی تورکیادا بەڵام ڕێگەوبان و ئاوەدانی ئەم ناوچەیە خراوەتە پشت گوێ.

Institut kurde de Paris

بالەفڕەی وشەکان

● لادێو ·· هەندێ معادەلە ●

کەمال میراودەلی

× لادێ قوتابخانەی هەمیشەیی شۆڕشگێڕانە ·
× بەڵام دان بەم ڕاستی‌یەدا نانێن ·· یان سەر زارەکی دانی پیا دەنێن‌و لەناخەوە بە پێچەوانەوە بیر دەکەنەوە ·
× ئەمەیە حاڵی زۆربەی نووسەرانمان ، ئەدیبانمان وە « بەناو » ڕۆشن بیرەکانمان ·
× مامۆستایەك کە لەلادێ‌یەك دادەمەزرێ ، ڕۆژێك تەواو لەوێ بەسەرنابا هەتا دەست دەکات بە سەدان ئەم‌لاو ئەولاو ، واسیتەکاری هەتا بگوێزرێتەوە بۆشار · لەکاتێکا ئەو لادێیە بەدرێژایی تەمەنی پڕ کوێرەوەری خۆی ، قوتابخانەی بەخۆیەوە نەدیوە ·· وە چاوەڕوانی ڕۆڵە پێگەیشتوە ڕۆشن‌بیرەکانە کە تروسکایی زانینی پێ‌ببەخشن ، ڕۆڵە ڕەش‌و رووتەکانی لە بەدبەختی‌و هەژاری‌و نەزانی دەربازکەن ·
× هەمان شتیش ئەشێ دەربارەی زۆر لە دوکتور ! « ببوورن : برین‌پێچ »و کاربەدەستە مەدەنی‌یەکانی تر ، بووترێ ·
× نووسەرو ئەدیبە زۆر شۆڕشگێڕەکانیشمان لەپایتەخت‌و شارە گەورەکان‌دا پاڵیان داوەتەوەو هەر لەجێوە شیعرو وتار بۆ یارو دڵدارو کرێکار دەنووسن ·
× [کێم ئێل سونگ] ئەڵێ :
« نووسەرو هونەرمەندەکان ئەبنە بیرۆقراتی یا ئەرستۆکراتی دووره پەرێز لەگەڵ ئەگەر تەنها لە بیونغ یانغ [واتە پایتەخت] بمێننەوە · ئەو کاتە نووسەرو هونەرمەندەکان واقیعی نیشتمانەکەمان نابینن ، تێك دەچن‌و بەدوای لەزەت‌و خۆشحاڵی خۆیان عەودآل دەبن ·
× (لە کاتێ نووسەرەکانمان دەچنە لادێ‌و چاویان بە خانووی قوڕو لە دارودەوەن‌وگەلا دروست‌کراو دەکەوێ‌و دەبینن جوتیارەکان چەندە زەحمەت دەکێشن ئەو کاتە نووسەرەکانمان واز لە بیرکردنەوە لە ژیانی لاموبالاتی دێنن‌و ژیانێکی سادە تاقی دەکەنەوەو گیانی خەبات کردنیان تێدا دروست دەبێت ·· [کیم ایل سونگ ـ حول خلق أدب وفن ثوريين · لاپەرە ٢٦ـ٢٧] ·
× دەسا با ئەم ڕاستی‌یە بسەلمێنین‌و ئەلف‌و بێی دەرسی‌یەکەمی شۆڕش تێ‌بگەین کە : لادێ قوتابخانەی هەمیشەیی‌و ڕاستەقینەی شۆڕش گیرانە ·
× وە ئەم موعادەلانە بزانین : کە خزمەت کردنی گەل ، خزمەت کردنی لادێ‌یە ·· دڵسۆزی بۆ بیری شۆڕشگێری ، دڵسۆزی‌یە بۆ لادێ ·
باوەڕ بوون بەدروشمی‌شۆڕش ، چوونە دەرەوەیە بۆ فێربوون لە لادێ‌و خزمەت کردنی لادێ‌و خەڵکی لادێ کە سووتەمەنی سەرەکی هەموو شۆڕشێکی درێژخایەنی ڕاستەقینەن ·
× **ئاخۆ شار چیتان فێردەکات ئەی ئەدیب‌و نوسەروو ڕۆشن‌بیرە شۆڕشگێرەکان !**

بانگەوازێك بۆ ڕۆشنبیرانی کورد

بێ‌گومان کە ژیانەوەی سامان‌و کەلەپووری نەتەوەکەمان ئەرکێکی پێویستی سەرشانمانە بۆ بەدەست‌هێنانی داهاتویەکی درەخشانتر بۆ نەتەوەی کوردی قارەمان ، بۆیە واخەریکی گەڵاڵەکردنی لێکۆڵینەوەیەکم دەربارەی نەورۆز لە هۆنراوەی کوردی‌و فارسیدا لەسەر بناغەی بەراورد کردن ·

تکادەکەم لە ڕۆشنبیرە دڵسۆزەکانمان کە ئەگەرشتیان هەیە دەربارەی نەورۆز ، چە هەڵبەست ، چە پەخشان بەکوردی‌و فارسی بۆمی ڕەوانە بکەن ، چونکە سەرچاوەکانی بەجۆرێکی پێویست لەژێردەستمان نی‌یە ·

بەڵێن بێت کە ڕەستەکە دەگەڕێتەوە بۆخاوەنی گەر ویستی ·

تکایە ئەو خاڵانە بەرچاو بکرێت :ـ
١ ـ کورتە بەسەرهاتی خاوەن بەرهەم ·
٢ ـ بەرهەمەکانی ، چاپ‌کراوون ، یان دەست نووسن ·
٣ ـ پیشاندانی شوێن‌وکات‌و لاپەڕەو چاپخانە ·

ناونیشانم :
جمهورية مصر العربية ـ القاهرة ·
٢٨ شارع الخليفة المأمون ـ منشية البكرى ـ شقة ١٦ ·
محمد امين رشيد جاف ·

تکایە ناردنی کەرستە بەشێوەی تۆمار کراو بێت لەگەڵ سوپاسی بێپایان لەناخی دڵەوە ·

لە دەرەوەی سنوور

[فیستیڤاڵی هونەری ئەفەریقا]

لە کوتایی ساڵی ١٩٧٥دا ، لە شاری لاگوس پایتەختی کۆماری نایجری ئەفەریقایی ، ڤیستیڤاڵی هونەری ئەفەریقا ڕێك ئەخرێت ، ئەم وینەیە کە لەسەدەی ١٦ هەمەوە ماوەتەوە لەشفرەی فیل دروست‌کراوە ئەکرێتە دروشمی ئەو ڤیستیڤاڵە ئەم پەیکەرەش بەشێکە لە کورسیەکەی مەلیك « ینین »و جوانترین نموونەیە کە کۆینی هونەری ئەفەریقا ساغ ئەکاتەوەو دەوڵەمەندی ئەو هونەرە پیشان ئەدات ·

سکرتاریەتی ڤیستیڤاڵە کە بریتی‌یە لە چەند وەزیرێکی ڕۆشنبیری‌و ڕاگەیاندنی وڵاتانی ئەفەریقا ، بەیاننامەیەکی بڵاو کردۆتەوە ، ئەڵی : ئەم ڤیستیڤاڵە ، ڕووداوێکی بایەخ دارەی ئاواتی هونەرمەندو ڕۆشنبیرانی‌حەفتا وڵاتی‌ئەفەریقا بەدی ئەهێنیت · چونکە ئەم ڤیستیڤاڵە ئەبێتە گەورەترین پیشاندانی بزوتنەوەی هونەری ئەفەریقای کۆن‌و گەلانی تێکوشەری ئەم قارەیە ·

گۆڕینی : ئومێدئاشنا

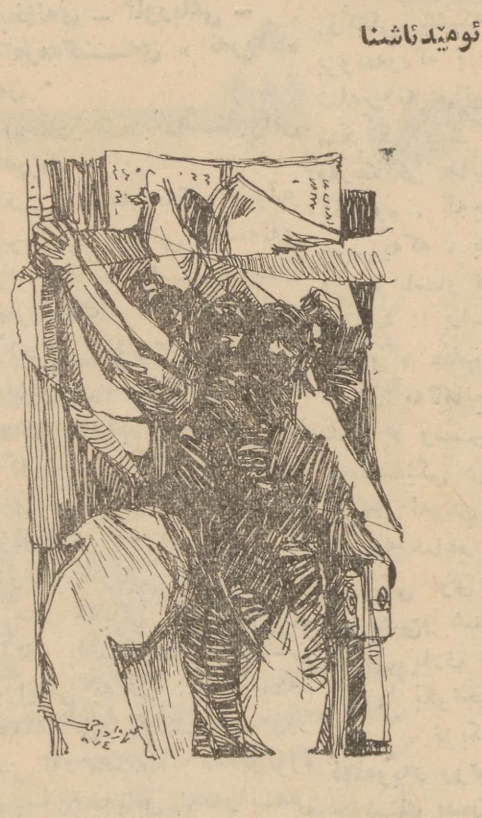

قوتابی‌یەکان ···
ئەو چیا بەرزەی
سەری لە پشت هەورە
ئەو دەریا بەرینەی
تا ···· چاو برکا بێ‌سنوورە
ئەو ئەستێرانەی بە ئاستەم دیارن ···
●★●
ئەو شوورا درێژانەی
هی رابووردوون‌و یادگارن ···
لە لاتان نەبێ بەچاوێ
ناو دڵێ زۆر دار نەبینێ
لەلاتان نەبێ بەخاکێ
نەمامی هیوا ··· نەژیەنێ
قوتابی‌یەکان ···
دەنگی زوڵاڵتان کاتێکە
ئەژنۆی دوژمن بلەرزێنێ ···
پێنوسیشتان کاتێك چەکە
وشەی شۆڕش بنەخشێنێ ··
●★●

هۆنراوەیەکی ماوتسی تۆنگ بۆ قوتابیانی

باوەڕ ئەکەیت : « ڕەنگی چاو » پەیوەندی هەبێت بەکردەوەکانمانەوە؟!

ئەم باسەی‌خوارەوە هەرچەندە لەڕووی زانستی‌یەوە هیچ بناغەو سەرچاوەیەکی نی‌یە بەڵام هەر بۆزانین ئەی‌خەینە پێش چاوی خوینەران ـ هاوکاری ·

لەدێر زەمانەوە ، باسی (ڕەنگی چاو) ، باسێکی ڕۆمانتیکی تایبەتی بووە ، لەبەرهەمی چیرۆکو هونراوەی ئەدەبیەکاندا ، وە لەبەردەم چاوی کامێرای وێنەگرەکاندا ، کەس ئەوەی بەبیردا نەهاتوە کە (ڕەنگی چاو) ڕۆژێ لەڕۆژان ئەبێتە ناوەرۆکی لێکۆڵینەوەیەکی زانستی قوڵ ، بەڵام وا ئەوەش ڕوویدا ·

دوای لێکوڵینەوەیەکی چوار ساڵی ، زانایەکی سایکۆلوجی کەناوی « دوکتور مورگار وورتی »و تەمەنی ٣٧ ساڵە گەیشتۆتە ئەو ئەنجامە کە ڕەنگی چاو پەیوەندییەکی بەهێزی هەیە بەجۆری ئەو ئیشوکارانەوە مرۆڤ ئەیانکات نەك تەنیا مرۆڤ بەڵکو ئاژەڵ‌و باڵندەش !

دوکتور وورتی ئەڵی :
ڕەنگی چاو پەیوەندی هەیە بەتوانای زیرەکی مرۆڤەوەو هەڵسوڕانی لە مەودای ئیشو ـ کاریاو لەبەر ڕووناکی توانای ژیری‌دا ·

ئەم زانایە ، هەڵسوڕان‌وئیشوکاری مرۆڤ ئەکات بە دوو بەشەوە ، کاری خۆی« ذاتی »وە ·

کاری پێچەوانە «العكسي) ·وە باسی ئەوە ئەکات کە جۆری یەکەم ئەتوانرێ بەپێی نەخشەجێ‌بەجێ بکرێت‌و قوناغەکانی دیاری بکرێت · چونکە هەموو کارێکی بەو جۆرە ، پێش‌دەست پێ‌کردنی ، خۆ ئامادەکردنی ئەوێت · بۆ نموونە ، زاناکە یاری کەری وەرزشی هێناوەتەوە کە بەر لەوەی بچیتە یاری توپێ پێ خۆی ئامادە ئەکات ، کار ، یاری کردنە ، مەبەستیش بردنەوەی گرەوە ، ئەمە لە پێشەوە لای یاری‌کەرەکە ڕوونە کە ئەچێتە پانایی تۆپێنەکەوەبەو جۆرەو بۆ ئەو مەبەستە ئەجولێتەوە ·

چا دوکتور وورثی هاتوە ،(چاوی) یاری کەری تۆپی پێی کردوە بە سەرچاوەی‌تاقی کردنەوەکەی‌و گەیشتۆتە ئەوەی کە ڕەنگی چاوی یاری کەرەکە پەیوەندی هەیە بە چۆنیەتی هەڵسوڕانیەوە لە پانایی یاری‌کردنا · دیسان گەیشتوتە ئەو ئەنجامەی کە ئەڵی : یاری‌کەری « چاو ڕەش » زوربەی زۆریان ، وریان‌و ئامادەن بۆروو بەروو بوونی کاری پێچەوانە « العكسي » لەبەرئەوە حەز ئەکەن لە یاری کردنا لەریزی بەرگری‌دا هەڵسوڕێن‌و دەوریان هەبێت ، بەڵام ئەوانەی ـ چاویان کاڵە ـ تەنیا لەکاری خۆیی « ذاتی »دا باشتر هەڵئەسوڕێن ، لەبەر ئەوە حەزئەکەن لەیاری کردنا هیرش بردن بەر ئەوان بکەوێت ،هەتا ئەڵێت :

ئەو تیپانەی لەیاری‌دا ئەدۆڕێن ، ئەوانەن‌چاو ڕەشەکان ئەخەنە ریزی هیرش‌و چاوکاڵەکان ئەخەنە ریزی بەرگری ، وە تیپە سەرکەوتوەکان بە پێچەوانەوە !

ئەم دوکتورە بۆ ئاژەڵ‌وباڵندەش هەر گەیشتۆتە هەمان ئەنجام‌و ئەڵێ ئاژەڵ یاباڵندەی‌چاو کاڵ ئەوانەن لەپڕ پەلاماری ئاژەڵ یا باڵندەی لەخۆیان بێ‌هیزتر ئەدەن ، بەڵام چاو ڕەشەکانیان ئامادەن بۆ روو بەروو بوونی ڕاستەوخۆ ·

ئارەزوو

نیشتمان پەروەرێکی خائن

نووسینی : ڕەوا

● ئەڵێن : کاتێ کە ڕۆمانەکان ئیتالیایان گرت ، (نیرۆن) فەرمانی بەسەربازەکانی‌دا ، کە هەرچی دژی‌ڕۆمان هەبوو‌و نیشتمان پەروەری‌ئیتالیا هەیە بە تایبەتی دانیشتوانی شاری « ڕۆما » هەموویان بکوژن‌و سەریان ببڕن وە هەموو ماڵەکانیان بسوتێنن‌خانە وێرانیان بکەن بۆ ئەوەی سەرگەردانی بەرچاوی خۆیان بن‌و لەنیشتمان پەروەری پەشیمان ببنەوە ·

بەڵام‌وتی : تەنیا دەست‌کاری ماڵو حاڵی یەك شاعیر مەکەن ، کە ئەم شاعیرە بەنیشتمان پەروەرو دڵسۆزی ناوبانگی دەرکرد بوو ، وە بووبوو بە ڕەمزی خەبات‌و تێکوشانی شاری « ڕۆما » ·

فەرماندەی لە شکرەکەی نیرۆن ئەمەی بەلاوە سەیر بوو ، وتی : ئەم شاعیرەیەکە دوژمنی ئیمەیەو هەر ئەم بوو خەڵکی هان ئەدا بۆ بەرگری کردن لە شاری ڕۆما دژی لەشکرەکەمان ئیتر چۆن ئیمە لە پێش هەموویانەوە ئەو سەر نەبڕین؟!

نیرۆن وتی : نەخێر ، ئێوە لێی نازانن من ئەمەویت بە دەردێ بیکوژم کە ڕسوای خەڵکی شاری کەم‌و بەخۆیان بیکەم بە پەندی میژوو ! نەك بکوژرێ‌وسبەینێ ببێتە پاڵەوان‌و ئەمرو ···· لەبەر ئەوە ئەمەوێ ئێوە یارمەتی بدەن‌و ڕێزی لێ‌بگرن هەتا خەڵکەکە خۆی گومان لەتێکوشانی رابوردوشی ئەکات‌و بە بەکری گیراوی ئیمەی تێ‌بگەن ·

● بەم جۆرە ، ئاواتەکەی نیرۆن هاتەدی‌و خەڵکی ئیتالیا ئەو شاعیرەنیشتمان پەروەرەیان بەتاوانی « خیانەت » کوشت ·

بۆئەوە ئەگێڕمەوە !

کۆلکە ڕۆشنبیرێك زەماوەن ئەکات ، شەوی ئەچێتە لای بووك ·· بووکەکە بۆ ئەوەی خۆی بۆ یاری کردن ئامادە بکات قژە سەرە بارۆکەکەی لەسەری ئەکاتەوەو تاقمە دیانەکەی دەردێنی‌و چاویلکەو موکەبەرە بچکولەکەی گوێچکەی‌و لاقێکی کە لاستیك ئەبێ لەگەڵ دەست کێشەکانی هەمویان لەولای جیگاکەی خۆیەوە کۆمەڵ ئەکات‌و چاوێکی شووشە ئەبێ دەری ئەهێنی‌و لەسەریان دای‌ئەنێ‌و ئەڵێ :

ـ فەرموو ئینجا ئامادەم !
(کابرای زاوا نەختێك بیر ئەکاتەوەو سەرنجی کۆمەڵە کەرستە دەستکردەکان ئەداو ·· ئینجا لەگەڵ کولوپەلەکانا دەست ئەکات بەیاری کردن ، بووکەکە سەرسام ئەبێ‌و بەنازەوە پێی ئەڵێ :
ـ ئەوە بۆ وا ئەکەی ؟
ـ خانم گیان ببورە ! من ڕۆشنبیرێکی دیموکراتیم !! هەمیشە لەگەڵ (اکثریت) دام !!

وێنەیەك لە کوردستانەوە

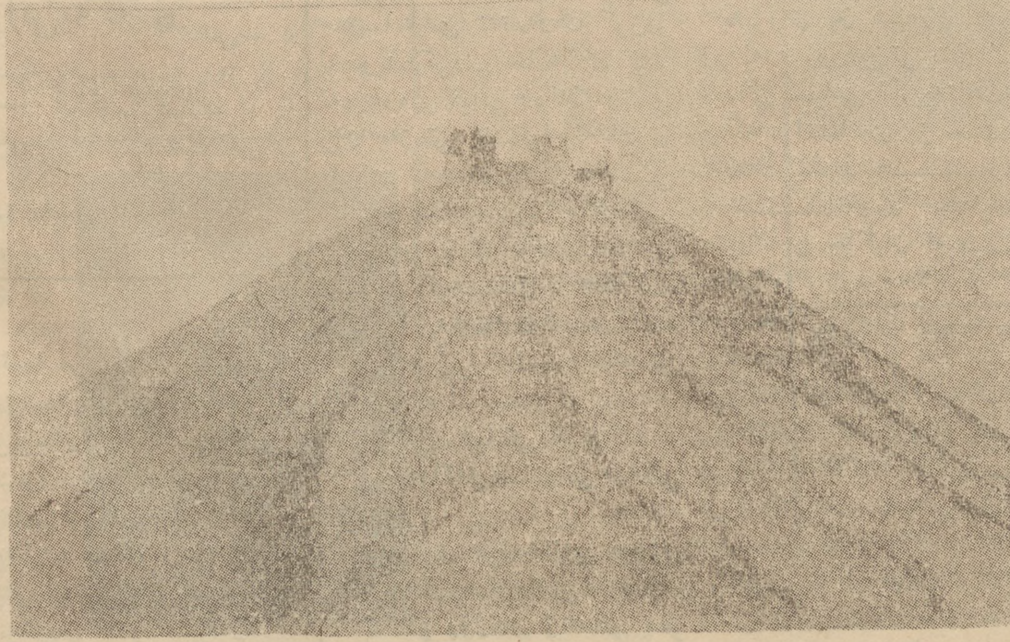

ئەمە وێنەی قەڵای میری‌سۆرانە لە ڕەواندوز، بێ‌گومان شوێنەواری میژووی بەم جۆرە لە کوردستاندا زۆرە ، خۆزگەم دەزگا تایبەتی‌یەکانی بایەخ‌دان بە پاشماوەی میژووی، ئاوڕێکی دڵسۆزانەی لەم شوێنەوارانەی کوردستانیش‌ئەدایەوەو کارێکی‌وای ئەکرد ، بمێننەوەو بیان گۆڕێت بە سەیرانگاو کاروباری پێویستی لەم ڕووەوە ، وەکوو ڕێگای هاتووچۆو شوێنی پشودان‌و چاکردنی شوێنە‌رووخاوەکانی ئەو شوێنەوارانە بەم کارە دوو سوودی گەورە دەست ئەکەوێت ، یەکەم‌شوێنی سەیرانگای میژوویی لە کوردستاندا ئەکرێتەوە ، دووەم پارێزگاری شوینەوارە پیرۆزانەوە ئەکرێت کە جێگای شانازی کوردو کوردستانن ·

× ×

institutkurde de paris